

T.C
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKİLÂP TARİHİ BİLİM DALI

HALKEVLERİ' N DEN BİR KESİT

BOLU HALKEVİ

(1932-1969)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Doç. Dr. Yaşar SEMİZ

Hazırlayan

Ceyhan POLAT

KONYA-2010

TEZİN ÖZETİ

Milliyetçilik, akımının tüm dünyayı sardığı dönemde Yusuf Akçura ve Ziya Gökalp gibi önde gelen Türk aydınları, Milliyetçilik akımını Türk halkına benimsetmek amacıyla 12 Mart 1912 yılında Türk Ocakları'nı kurmuşlardı. Türk halkının benliğini tanımada çok önemli katkıları olan Türk Ocakları, cumhuriyetin ilanından sonra beklenen başarıyı gösterememiştir.

Cumhuriyetin temel ilkeler olan laiklik, cumhuriyetçilik, devletçilik, halkçılık ve devrimcilik ilkelerini topluma benimsetilip yaygınlaştırılacak ideolojiler olmalıydı. Ayrıca devlet ve aydın kesim ile halk arasındaki kopukluk da önemli bir sorun oluşturuyordu. Aydınlar ulusal değerleri tanımıyor, halka yabancı kalıyordu. Halk ise kendi dar çemberinden çıkamıyor, devlete ulaşamıyor ve kendini ifade edemiyordu.

İşte böyle bir ortamda Türk Ocakları misyonunu tamamlamış ve 10 Nisan 1931 tarihinde kapatılmıştır. Devamında ise dönemin aydınlarının "*Cumhuriyet sonrasında harf inkılabından sonra en önemli eğitim hamlesi*", dedikleri Halkevlerinin kuruluş çalışmaları başlamıştır. 19 Şubat 1932 tarihinde Halkevleri ilk 14 şubesinin kuruluşunu talimatname ile duyurmuştur. Bu ilk 14 şube arasında Bolu Halkevi de vardır. Resmi açılışını 26 Şubat 1932 de yapan Bolu Halkevi, diğer halkevleri gibi toplumun tüm kesimine hitap etmiştir.

Halkevleri, CHP'nin yan kuruluşu olarak başladığı mücadelesinde Atatürk ilke ve inkılaplarını yaymak, bunları halka benimsetmek, halkı sosyal, kültürel ve ekonomik yönden geliştirmek amacı ile yola çıkmışlardır.

Türk inkılaplarının teorikten pratiğe dönüştürülmesinin en güzel örneklerinden birini teşkil eden Halkevleri, cumhuriyet devri eğitim ve kültür ağını ülkede örmüşlerdir. Halkevleri, 9 etkinlik şubesi ile çalışmalarını sürdürmüştür. Halkevleri, CHP'den ve ulusal bütçeden gelen kaynaklarla kısa zamanda yurt çapında yayılarak etkinlik alanlarını genişlettiler. Ancak çok partili hayata geçilmesi ile D.P. Halkevlerine devlet eliyle verilen yardımı sorgulamaya başlamıştır. Faaliyet gösterdikleri yıllarda çağdaşlaşmanın ışığı olan Halkevleri, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş aşamasındaki bu çok zor ve mühim görevi üzerine almıştır. D.P., iktidara geldikten sonra, bu güçlü ve etkin kurumların C.H.P.'nin hizmetinde olmasını kabullenmemiştir. Sonuçta 8 Ağustos 1951 'de, 5830 sayılı yasa ile Halkevleri kapatılmıştır. 1932-1951 arasındaki 19 yıl içinde yurtda toplam 474 Halkevi ve 4322 Halkodası açılmıştır.

1960 yılından sonra tekrar örgütlenen Halkevleri kendisinden bekleneni verememiştir. 1951'de dönemin çağdaşlaşma kurumları olan Halkevlerine vurulan darbe, 1960'dan sonra telafi edilmeye çalışılmışsa da başarılı olunamamış ve 1932-1951 yılları arasında 19 yıl boyunca çok etkili ve faydalı bir faaliyet göstermiş olan Halkevleri, bir daha aynı ruhu ve dinamizmi yakalayamamışlardır.

Ceyhan POLAT

Abstract

Some leading Turkish intellectuals like Ziya Gökalp and Yusuf Akçura founded The Turkish Hearth Association, 12 March 1912, to adopt the Turkish people to the nationalist movements during the period when the nationalist movements were dominant in all over the world. The Turkish Hearth Association which has very important effects on Turkish people for recognizing their own identity was not able to reach the expected success after the declaration of the republic.

There had to be some ideologies to promote and adopt the basic principles of the republic; secularism, republicanism, statism, populism and revolutionism, Also the gap between the government, intellectuals and the society was a great problem. Intellectuals did not know the national values and were foreigners to the society. The people were in a narrow circle. They were not able to reach the government and express themselves. In this kind situation, The Turkish Hearth Association completed its mission and was closed, 10 April 1931. After that, the attempts were started to found The Community Centre Association described as "*The most important training moves after the Alphabet Revolution after the republic*" by the intellectuals of the period. The Community Centre Association declared the foundation of its fourteen agencies by an instruction sheet, 19 February 1932. Bolu Community centre was among them. Bolu Community centre, the official opening was held on 26 February 1932, served to every part of the society like the other community centers.

The community centers, as a Republican People's Party's subsidiary, started holding its mission with the aim of disseminating Atatürks's principles and reforms, adopting the people to them, developing the people socially, culturally and economically

The community centers, one of the greatest examples of turning the Turkish reform theories into practice, built the republic period educational and cultural network. They continued their studies with 9 activity branches. They widened their activities in all over the homeland with the financial support coming from Republican People's Party and the national budget in a short time. However this support was questioned when the multi-party life started.

The community centers, the light of the modernization of its period, assumed this very hard and important mission during the foundation stage of the republic. When the Democratic Party was in power, it didn't accept the position in which the community centers were in the service of Republican People's Party.

At the end, 8 August 1951, the community centers were closed by the law, no: 5830. During the nineteen years, between 1932 and 1951, 474 community centers and 4322 community room, were founded. They were organized again after 1960 but were not able to become successful. In 1951, the impact on the community centers, the modernization foundation of its period, was tried to be compensated after 1960 but not successfully. The community centers, held its mission affectively and successfully during the nineteen years, between 1932 and 1951, have not been able to reach the same dynamism and spirit again.

Ceyhun POLAT

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	I
ÖNSÖZ	i
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

HALKEVLERİ'NİN KURULUŞU ve ÖRGÜTLENMESİ

1. Halkevleri Fikrinin Doğuşu ve Halkevleri'nin Kuruluş Nedenleri.....	4
2. Türk Ocaklarının Kapatılışı ve Halkevleri'nin Açılışı.....	6
2.1. Türk Ocaklarının Kapatılması.....	6
2.2. Halkevleri'nin Açılışı.....	12
3. Halkevleri'nin Temel İlkeleri ve İlk İare Heyeti.....	15
4. Halkevleri'nin Yasal Kimliği ve İdeolojik Yapısı.....	15
5. Halkevleri'nin Türk Toplum Hayatına Katkıları.....	18

İKİNCİ BÖLÜM

HALKEVLERİ'NİN FAALİYETLERİ, ŞUBELERİ, İLETİŞİM ARAÇLARI VE KAPATILIŞI

1. Halkevleri'nin Faaliyetleri.....	21
2. Halkevleri'nin Şubeleri.....	30
2.1. Dil ve Edebiyat Şubesi.....	30
2.2. Güzel Sanatlar Şubesi.....	35
2.3. Temsil Şubesi.....	37
2.4. Spor Şubesi.....	39
2.5. Sosyal (İçtimai) Yardım Şubesi.....	40
2.6. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi.....	42
2.7. Kütüphane ve Yayın(Neşriyat) Şubesi.....	43

2.8. Köycülük Şubesi.....	46
2.9. Tarih ve Müze Şubesi.....	47
3. Halkevleri'nin İşlevsel Yapısı.....	49
4. Halk Odaları.....	50
5. Halkevleri Dergileri.....	52
5.1. Dergi Çıkaran Halkevleri.....	54
6. Halkevleri'nin Dil Çalışmaları.....	56
6.1. Dil Araştırmaları ve Kitap Yayını.....	56
6.2. Dil Çalışmaları.....	58
6.3. Dil Kurultaylarına katılma ve Dil Bayramı Düzenleme.....	60
6.4. Türkçe Öğretme ve Halka Dil İşlerinde Yardımcı Olma.....	61
7. Halkevleri'nin Kapatılması.....	63
7.1. Halkevlerinin Kapatılması Hakkındaki Kanun.....	66
8. Halkevleri'nin Yeniden Açılması.....	69

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BOLU HALKEVİ

1. Bolu Halkevi'nin Kuruluşu.....	73
1.1. Bolu Halkevi'nin Kuruluş Talimatnamesi	73
2. Bolu Halkevi Şubeleri ve faaliyetleri.....	79
2.1. Bolu Halkevi'nin Şubeleri.....	79
2.1.1. Dil-Edebiyat ve Tarih Şubesi.....	79
2.1.2. Güzel Sanatlar Şubesi.....	80
2.1.3. Temsil şubesi.....	80
2.1.4. Spor şubesi.....	80
2.1.5. İctimai Yardım Şubesi.....	82
2.1.6. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi.....	82
2.1.7. Kütüphane ve Neşriyat Şubesi.....	83
2.1.8. Köycülük Şubesi.....	83
2.2. Halkevi'nin Faaliyetleri.....	85
2.2.1. Bolu Halkevi'nin Faaliyetleri.....	85
2.2.2. Mudurnu Halkevi Faaliyetleri.....	91
2.2.3. Gerede Halkevleri Faaliyetleri.....	92

3. Bolu Halkevi Dergisi "Abant".....	93
4. Atatürk'ün Bolu'ya Gelişi, Atatürk Günü ve Abant Bayramı.....	100
5. Bolu Halkevi'nde Verilen Etkinlikler, Toplantılar ve Konferanslar.....	104
6. Bolu Halkevi'nin Düzenlediği Anma ve Yıldönümü Kutlamaları.....	107
7. Bilinen Bolu Halkevi Başkanları.....	110
SONUÇ.....	111
KAYNAKÇA.....	114
EKLER.....	119

KISALTMALAR

a.g.e.	adı geçen eser
a.g.m.	adı geçen makale
Ank.	Ankara
bk.	Bakınız
c.	cilt
CHF	Cumhuriyet Halk Fırkası
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
DP	Demokrat Parti
Dev. Arş. Gnl. Mdr.	Devlet Arşivleri Genel M¼d¼rl¼ę¼
İst.	İstanbul
TDK	T¼rk Dil Kurumu
TTK	T¼rk Tarih Kurumu
SCF	Serbest Cumhuriyet Fırkası
S.	sayfa

ÖNSÖZ

Halkevleri Cumhuriyet'in ilanından sonra kurulan en önemli kurumlarımızdan biridir. Tek parti rejiminin mahsulüdür. Ne yazık ki çok partili dönemde kapatılmıştır. Halkevlerinin yokluğuna ne kadar üzülsük azdır. Gün geçtikçe bu yokluğu daha çok hissettiğimiz bir gerçektir. Halkevlerinin en önemli görevi halkımızı aydınlatmak, ülke ve yöre sorunları üzerinde görüş üretmek ve düşünmemizi sağlamaktır. Yetişkinlerin eğitimi, insanlarımızın bilgilendirilmesi, kültürel etkinliklerle bilgi eksikliğinin giderilmesi onların amaçları arasındadır.

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte, yeni rejimin halka anlatılması ve düzenli bir şekilde bilgi verilmesi gerekiyordu. Yeni ve eski rejim arasında bir köprü vazifesi gören Halkevleri, Atatürk'ün Türk Milletine en büyük armağanlarından biridir.

Atatürk İnkılapları, milletimizi yeni bir hayata ve yeni bir yöne sevk etmiştir. Bu yeni görüşü halka anlatmak, halkımızı görüş, anlayış ve yaşayışta birlik haline sokmak gerektiği göz önünde tutularak, her türlü eğitim kurumlarının dışında halkın benliğindeki yüce kıymetleri ortaya çıkarmak için sistemli bir halk terbiyesi düşünülmüştür.

Halkevleri, okul tahsilinin yanında halk eğitimi yapmak, aydın ve avam kesimi birlikte çalıştırmak, bütün kuvvetleri ulvi bir maksat altında toplamak ihtiyacının duyulması üzerine Atatürk tarafından 1931'de kurulmasına karar verilmiş ve 19 Şubat 1932'de açılmıştır.

Milleti şuurlu, birbirini anlayan, birbirini seven, milli ideale bağlı bir topluluk haline getirmek için teşkilatlanan Halkevlerinin Türk İnkılabı değerlerinin korunmasına, yayılmasına, halk tarafından benimsenmesine çalışmak da gayeleri arasındadır.

Bu çalışmamızın amacı, Cumhuriyet sonrası yaygın eğitim kurumu olarak önemli bir işlevi yerine getiren, söz konusu boşlukları dolduran Halkevlerinin önemini tespit etmektir. Bu tespiti yaparken de Bolu Halkevinin ve Bolu Halkevi Kültür Dergisi'nin eğitim ve kültür alanlarındaki katkıları ortaya konmaktadır.

Çalışmamızın Bolu Halkevi kısmını hazırlarken çok çaba harcamamıza rağmen yeteri kadar kaynak sağlayamamış bulunuyoruz. Bolu Halkevi bölümünde çalışmamıza Bolu Halkevi Kültür Dergisi "Abant", dönemin Bolu gazeteleri ve bazı

broşürler ile Halkevleri Genel Merkezi tarafından çıkarılan “Halkevleri Dergisi” önemli ölçüde kaynak teşkil etmiştir.

Bolu Halkevi’nde 1932-1969 yılları arasında ait hiçbir belge bulamamış olmamızın sebebini öğrendiğimizde çok şaşırılmış ve üzülmüştük. Bolu Halkevi Başkanı Sayın Nejat Yaraş’a neden eski yıllara ait yazılı bir kaynak olmayışını sorduğumda aldığı cevap şu şekildedir: “12 Eylül 1980 darbesi sırasında askeriye, Bolu Halkevi’ne gelerek bütün kitap, dergi, broşür ve gazetelere, genel anlamda Bolu Halkevi Kütüphanesindeki bütün eserlere el koyarak götürmüştü ve bir daha bize iade etmemiştir”.

Sonuç itibarıyla çalışmamızın Bolu Halkevi kısmında bizi tatmin edecek kadar belgeye ulaşamamış olsak da; mevcut belgelerden elimizden geldiği kadar yararlanarak tezimizin Bolu Halkevi kısmını da tamamlamış bulunuyoruz.

Bu çalışmada gerek konu seçiminde ve gerekse araştırma sırasında karşılaştığım zorluklarda yardımlarını esirgemeyen Danışman Hocam Sayın Doç. Dr. Yaşar SEMİZ’ e, Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölüm Başkanı Sayın Prof. Dr. Hasan BAHAR’a, Tarih Bölümü Hocalarımızdan Sayın Yrd. Doç. Dr. Çağatay BENHÜR’e Bolu’ daki araştırmalarım sırasında bana büyük yardımları dokunan şu anki Bolu Halkevi Başkanı Sayın Nejat YARAŞ’a, Bolu İl Kütüphanesi Müdürü Sayın Cemil ŞAHİNER’e ve tezi yazma aşamasında bana yardımcı dokunan değerli kardeşim Emrullah NEDİRLİ’ye teşekkürü borç bilirim.

Ceyhun POLAT

Konya, 2010

GİRİŞ

Türkiye'nin 1932-1951 yılları arası kültürel hayatına damgasını vuran Halkevleri'nden önce 1912'de kurulmuş olan Türk Ocakları ve Yayın Organı Türk Yurdu Dergisi, Türk halkının bilinçlenmesi ve milliyetçilik akımını benimsemesi anlamında çok önemli faaliyetlerde bulunmuştur. Ama Türk Ocakları, cumhuriyetin ilanından sonra beklenen başarıyı gösterememiştir.

1923 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi Cumhuriyet idaresini kabul ederek, Türk Milleti'nin önüne yeni bir yönetim şekli getirmiş, yeni rejimin gerektirdiği inkılâplar, toplumun her safhasında uygulanmaya başlanmıştır. Türk halkını kısa zamanda çağdaş uygarlıklar düzeyine getirecek sosyal, ekonomik ve kültürel atılımlar, birbiri ardı sıra uygulama alanına aktarılmıştır. İnkılâpları geliştirecek, koruyacak gelecek nesillere aktaracak fertlerin oluşmasının eğitim ile olacağı düşünülmüş, bu nedenle eğitim alanında büyük hamlelere başlanmıştır. Halkevleri, tüm yurdu kapsayan örgütlenme biçimiyle, tek merkezden yönetilen çalışmalarıyla ve kullandığı iletişim araçlarıyla Türkiye'de devlet tarafından uygulanan ilk halkla ilişkiler faaliyetidir.

İlk olarak, 1929 yılında tüm yurtda millet mektepleri açılarak 15-45 yaş arasındaki kadın erkek bütün vatandaşlar için bu okullara gitme zorunluluğu getirilmiştir.

Açılan bu millet mektepleri, devletin desteğiyle 1929 tarih ve 8410 nolu bir talimatına ile yurdun her köşesine yayılmıştır. 1929-1934 yılları arasında 1.200.000 kişi bu okullardan geçmiştir.

Alfabe değişikliği eğitimin yaygınlaştırılması için yeterli olmamış, dilin de yeni gereksinimlere göre geliştirilmesi gerekmiştir. İsmet İnönü, daha 1925 yılında, Fransızca Larousse'un bütün kelimelerini karşılayacak bir Türkçe sözlük hazırlamasını istemiş ve bir dil komisyonu kurmuştur. Latin alfabesinin kabulü, yazımda zorluk çıkaran yabancı sözcüklerin sadeleştirilmesi sorununu tekrar gündeme getirmiştir. Mustafa Kemal, dil sorunuyla batılılaşma çabalarını temellendirebileceği bir kültür kurumuna ulaşabilmek için de çalışmalar yaptırmıştır. Onun isteğiyle 1932 yılında Türk Dili Tetkik Cemiyeti kurulmuştur. Sonradan Türk

Dil Kurumu adını alacak olan bu kurum, özel kuruluş olmasına karşın, devletin tüm desteğine sahip olarak çalışmıştır.

Mustafa Kemal ayrıca, Türklerin binlerce yıllık bir tarihi ve uygarlığı bulunduğunu savunmuştur. Özellikle Türklerin İslâmiyete geçişlerinden önceki dönemler üzerinde çok daha fazla durulmaya başlanmasını, Türk insanın köklü bir güven duygusu kazandırmak ve bilim adamlarını yeni araştırmalara sevk etmesi için 1931 yılında Türk Tarih Kurumu'nu kurmuştur.

Cumhuriyet devri eğitim ve kültürünün temel özellikleri sadece halka okur yazarlık kazandırmakla kalmamış, halkı sosyal yönden de eğitmeyi hedeflemiştir. İşte Halkevleri bu amaçla kurulmuştur. Halkevleri 19 Şubat 1932 yılında kurulduğu zaman Cumhuriyet'in demokratik düzenini halk arasına yerleştirecek nitelikte programlanmıştır. Her çeşit kültür hareketlerinin toplandığı, kentinden köyüne kadar örgütlenebilen merkezler açılmıştır. Kütüphanesinden tiyatrosuna ve sporuna kadar her konunun programlandığı Halkevleri, yurdun her yerinde büyük canlı birer kültür merkezleri olmuşlardır. Bu kültür merkezlerinde bir bakıma halkçılık ilkesi de geniş ve yaygın anlamı ile uygulanmıştır.

Büyük şehirlerde Halkevlerinin kurulması kısa sürede, ülke çapında bir kültürel havanın esmesini sağlamıştır. Şehirlerin aydınları, yüksek eğitim görmüşleri ile beraber devletin ve C.H.P' nin önde gelenleri Halkevlerinde görev almışlardır. Halkevleri, adı üstünde, halkın yani okul eğitiminden geçmemiş vatandaşların eğitimini göz önünde tutularak, hizmetlerini bu yöne ağırlaştırmışlardır. Alfabe değişikliğinden sonra, eski yazı ile yazılan kitapların tümünün yeni kuşaklar için okunmaz hale geldiği düşünülürse, Halkevi kitaplarının değeri ve Halkevlerinin vazgeçilmezliği kendini göstermektedir. Halkevleri bu noktada yeni yazının ilk okuma yuvaları durumunu almışlardır. Bir kitapçı dükkanı bile bulunmayan pek çok şehirde Halkevi kitaplığı; sanat, kültür ve eğitim dünyasına açılmış pencere olmuş; Halk Partisi tarafından seçilip gönderilen dergi ve gazeteler halkın açılan bu pencereden bakmasını sağlamıştır.

Türk İnkılapları'nın teorikten pratiğe dönüştürülmesinin en güzel örneklerinden birini teşkil eden Halkevleri, kent kent organize olarak Cumhuriyet devri eğitim ve kültür ağını ülkede örmüşlerdir. Cumhuriyet'in laik karakteri başta olmak üzere, rejimin siyasi dayanağı, Halkevlerinde titizlikle işlenmiştir. Rejimin kültür ve siyasi

meselelerdeki görüşleriyle çatışan fikirlerin halkevleri çatısı altında yer almamasına daima dikkat edilmiştir.

Anadolu aydınlanmasının ışık ve yaşam kaynağı olan Halkevleri, TTK ve TDK ile uygulamaya koyulan eğitimleşme, okullaşma sürecinin başlangıcını oluşturmuşlardır. Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti' nin varlığı ve geleceği, harap düşmüş yurdun baştan başa elden geçirilip onarılmasına ve yüzyıllarca savaştan savaşa sürüklenerek bitap düşmüş halkın eğitim ve öğretim yoluyla canlandırılmasına ayağa kaldırılmasına ihtiyaç duymaktaydı. İşte Halkevleri oluşturulan yapının eğitimleşme ve insan kaynağını oluşturuyordu. Yıkık yurdu onararak, bitkin insanı dirilterek kısa zamanda büyük işler başarmak azmi ile yola çıkan Halkevleri Atatürk' ün 1923 yılında yaptığı konuşmada söylediği “ Millet bir daha o cehle düşmesin, hepimize düşen vazife dimağları bir daha bu cehle düşmemek için hazırlamaktır.” Sözlerini hayata geçiren bir kapı olmuşlardır.

Çok Partili yaşama geçilmesi ile birlikte Halkevi örgütlenmesi de dönemin gerektirdiği şekilde yapılandırılması gerekiyordu. Nitekim CHP yapmış olduğu kurultayda bunun gerekliliğini karar bağlamıştı. Ancak alınan bu karara rağmen Halkevlerinin kaderini belirleyecek somut bir adım CHP tarafından atılamadı. CHP bu tavrıyla yurt düzeyinde örgütlenmiş böyle bir kurumu kaybetmek istemediği anlaşılıyordu. Ancak 1950 yılında iktidara gelen DP, CHP yan kuruluşu olarak görev yapan Halkevleri'nin faaliyetlerine devam etmesine sıcak bakmıyordu. Netice itibarıyla 8 Şubat 1951 tarihinde 5830 sayılı yasa gereğince Halkevleri kapatılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

HALKEVLERİ'NİN KURULUŞU ve ÖRGÜTLENMESİ

1. HALKEVLERİ FİKRİNİN DOĞUŞU ve HALKEVLERİ'NİN KURULUŞ NEDENLERİ

1930'lu yıllar, dünya ekonomik bunalımının etkilerinin yurdumuzda hissedildiği bir dönemdir. Bu bunalımın ortaya çıkardığı ekonomik krizin ülke çağında büyük tartışmalar yaratmasından çekinen yönetim, yeni bir heyecan başlatmak ve devlet ile halk arasındaki kopukluğu gidermek için Halk evlerini kurmuştur¹.

Cumhuriyetin halka dayanan özelliğini koruyabilmek, onu yaşam felsefesinde canlı tutabilmek için Atatürk'ün tabiriyle "Halk Çalışması"na ihtiyaç vardır. Bunun için halkı ve aydınları bir araya getirecek karşılıklı etkileşmeyi, duygu ve düşünceleri paylaşmayı mümkün kılacak, Cumhuriyetin getirdiği yenedünya görüşünü benimsetecek bir yol, bir araç, daha doğrusu bir yöntem bulmak ve bunu uygulamak gerekiyordu. Mustafa Kemal, ulusal birlik ve beraberliğe faydası olan kuruluşları gözden geçirdi ve bunların yeni fikir ve düşünceleri gerçek haline getirmeyecekleri kanaatine vardı. Buna karşılık halkla devlet ilişkileri dışında halkın aydınlarla bağlantısını kuracak, onları asgari müşterekler etrafında anlaşmaya götürecek bir çalışma alanı düşünüldü. Yeni devrin misyonuna uygun olarak halk mesaisinin yapılacağı yerlere "Halkevleri" adı verildi. Böylece Atatürk devrimini Halkevlerini doğurdu ve bunları kendisine hizmetle görevlendirdi².

Halkevlerinin kurulmasının önemli nedenlerinden birisi inkılapların halka tam olarak benimsetilmek istenmesidir. 1932 yılından önce yaşanan Menemen olayı ve Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın kapatılması gibi önemli olaylar, inkılapları halkın yeterince benimsemediğini ortaya çıkarmıştır. Devrimlerin yalnızca kurumlarda yapılması amaçlanmamış, düşünce ve ideallerde de yapılabilmesi için gayret gösterilmiştir. Gelenekselleşmiş toplumsal değerlerle, çatışma içinde bulunan

¹ Anıl Çeçen, *Halkevleri*, Gündoğan Yay., Ank. 1990, s.107.

² Nafiz Karaçam, "Halk Aydını Açısından Halkevleri ve Ulusal Halk Çalışması Sorunu", *Halkevleri Dergisi*, Ank.1970, s.18.

evrensel değerlere sahip bu yeniliklere halkın kısa sürede uyum sağlaması sosyolojik açıdan mümkün değildi. Bu süreci kısaltmak için halka birebir iletişim kurabilen Halk Mektepleri ve Halkevleri kurulmasına karar verilmiştir. Atatürk önderliğinde yapılan bu atılımların halk tarafından benimsenmesini sağlayan Halkevleri, dönemin önemli bir eğitim ve kültür kurumu olmuştur³.

Türkiye’de bazı görevliler Avrupa ülkelerine gönderilerek buralardaki halk eğitimi çalışmalarını incelemiştir. Selim Sırrı Tarcan İsveç’e giderken, Vildan Aşir Savaşır da Çekoslovakya gibi orta Avrupa ülkelerini incelemek için görevlendirilmiştir. Onların gözlemleri ve verdikleri raporlar Ankara’da inceleniyor ve geniş kapsamda tartışılıyordu. Bu çalışmalar Halkevleri fikrinin doğuşuna temel oluşturuyordu⁴.

Halkevlerinin kuruluş amaçları arasında Atatürkçü düşünce ve buna dayalı partinin ilkelerini yaymak konuları da vardır. Böylece yeni bir toplum ve yeni bir hayat yaratılabilecektir. Yeni hayatın gerektirdiği alışkanlıklarla, davranış ve düşünüş biçimleri, sanat ve müzik zevki, eğlence biçimleri kısacası kafa yapısı şekillendirilir. Yeni hayatın en önemli özelliği hem Milli hem de muasır olmasıdır. Nitekim halkevleri yeni hayatı gerçekleştirmek için telkin ve terbiye ile halkı eğitir, halka doğru tezler aşılar ve toplumun fertlerini kaynaştırır⁵.

Kısacası halkevleri dinsel bir toplum yapısından laik bir toplum yapısına geçişin bir basamağıdır. Osmanlılar döneminde halkın toplanma için camiden başka gideceği yer yoktu. Halkevleri bir anlamda camilerin yerine yani bir toplanma merkezi olarak kuruluyordu. Camilerde ümmet olarak bir araya gelmeye alışmış halk kitleleri, artık halkevlerine ve benzeri uygar toplum merkezlerinde ümmet olarak değil, millet olarak bir araya gelecektir. Laiklik, cumhuriyetin ve devletin ana ilkesi olunca, kitleleri cami dışında bir araya getirecek yeni gereksinimlere ihtiyaç duyuldu. Halkevleri böyle bir gereksinimi de karşılayacak bir biçimde örgütleniyordu⁶.

³ M. Rauf İnan, “Eğitim Hareketleri”, *Ülkü*, s. 222-223, (1973-1974), c.19, s.25.

⁴ Çeçen, a.g. e., s.81-82.

⁵ Neşe Yeşilkaya, *Halkevleri: İdeoloji ve Mimari*, İletişim Yay., İst. 1999, s.61.

⁶ Çeçen, a.g. e., s.380.

2. TÜRK OCAKLARININ KAPATILIŞI ve HALKEVLERİNİN AÇILIŞI

2.1. Türk Ocaklarının Kapatılması

Fransız İhtilali ile beraber Avrupa'da milliyetçilik akımının yayılması çok uluslu yapıya sahip olan Osmanlı Devletini de olumsuz etkilemişti. Milliyetçilik, önce gayri Müslimler daha sonra da Müslüman unsurlar arasında yayılmaya başlamıştı. İşte bu devrede Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkan Savaşları'na girmesi milliyetçiliğin etkisiyle büyük darbeler almasına neden olmuştu. Osmanlı İmparatorluğunun kurtarılması ve eski muhteşem günlerine tekrar dönebilmesi için çeşitli düşünceler ortaya konmaktadır. Bu düşüncelerden birisi de Yusuf Akçura ve Ziya Gökalp'ın öncülüğünü yaptığı "Türkçülük" akımıdır⁷.

Türkçülük akımı, Türklerin Osmanlı içindeki diğer milletlerden soyutlanmasını ve bir ulus olarak ayakta kalmasını sağlamıştır. Türkçülük akımını yaymak ve halka anlatabilmek için "Genç Kalemler", "Türk Derneği" ve "Türk Yurdu" dergileri yayınlanmaya başlamıştı. İşte bu dergileri bünyesinde toplayarak yöneten ve halkı bilinçlendirmek amacıyla kurulan eğitim kurumları "Türk Ocakları"dır⁸.

Türk Ocakları, Osmanlı İmparatorluğu'nun çeşitli din ve milliyetten meydana gelen kozmopolitik yapısı içinde bir tepki ve kendini bulma akımı olan Türk milliyetçiliğinin gelişerek teşkilatlanması sonucu ortaya çıkan bir cemiyettir. Cemiyet fiilen 20 Haziran 1911 yılında kurulmasına rağmen tüzüğü'nün birinci maddesinde kuruluş tarihi 12 Mart 1912 olarak gösterilmiştir⁹.

Türk Ocağı'nın amacı 1912 tarihli tüzüğü'nün ikinci maddesine göre şöyledir:

Cemiyetin maksadı, Akvam-ı İslamiye'nin(İslam aleminin) en mühimi olan Türklerin milli terbiye ve ilmi, içtimai, iktisadi seviyelerinin ilerlemesine kadar Türk ırk ve dilinin kemaline çalışmaktır¹⁰.

⁷ Suna Kili, *Atatürk Devrimi*, İş Bankası Yay., Ankara, 1981, s.69.

⁸ Yeşilkaya, a.g.e., s.64.

⁹ Yusuf Sarımay, *Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları (1912-1931)*, Ötügen Yay., İst. 1994, s.331.

¹⁰ Sarımay, s.137.

Bu tüzükten de anlaşılacağı üzere Türk Ocakları, Türk milli kültürünü yüceltmek ve “*Türkçülük*” şuurunu geliştirmeyi kendilerine ilke edinmiştir. Cumhuriyetin en önemli aydınlarından Mehmet Emin, Yusuf Akçura, Ahmet Ağaoğlu, Hamdullah Suphi, Ziya Gökalp ve Halide Edip gibi şahıslar Türk Ocaklarında toplanmıştır. Türk Ocakları amacına ulaşmak için çok yoğun çalışmalar yürütmüştür. Türk Ocağı adlı kulüpler açılarak dersler, konferanslar ve müsamereler tertip edilmiş; kitap ve risaleler neşredilerek mektepler açmaya çalışılmıştır. Millî serveti korumak ve çoğaltmak için her türlü meslek ve sanat erbabıyla görüşerek iktisadî, ziraî teşvik ve irşatla bulunacak ve bu gibi müesseselerin doğup yaşamasına elinden geldiği kadar yardım edecektir¹¹.

Birinci Dünya Savaşı esnasında Türk Ocağı, Türkçü bir stratejiyle öncülük etmiştir. Bundan dolayı işgal kuvvetleri tarafından baskılara maruz kalmıştır. Mütareke döneminde ise ocaklar, canlı ve eylemci olmuştur. İşgalleri protesto mitinglerinde etkileyici konuşmalar yaparak tepkilerini ortaya koymuşlardır. Teceddüt Fırkası, Millî Kongre ve Millî Türk Fırkası’nın kuruluşunda Türk Ocağı’nın payı büyük olmuştur¹².

Millî mücadele döneminin zor şartları nedeniyle bazı şubeleri kapatılmış olan Türk Ocakları 1922’den sonra memleketin her köşesinde yeniden büyük bir hızla açılmaya başlamıştır. Türk Ocaklarının 1926 yılında şube sayısı 217’ye, üye sayısı 30 bin’e ulaşmıştır. Yeni dönemde ocakların hızlı bir tempo ile açılmasında hiç şüphesiz başta Mustafa Kemal Paşa olmak üzere devletin desteği büyük rol oynamıştır. Mustafa Kemal, Türk Ocakları vasıtasıyla çağdaş Türkiye ülküsünün halk arasında yayılmasını amaçlamıştır. Onun “*Ocaklar, milliyetin hayatını daima hassas ve yüksek bir halde bulundurarak zihinlerdeki eski pasları atacak en kuvvetli istinatgâh olacaktır*”, sözü bunun en güzel delilidir. Mustafa Kemal, yeni devletin kültürel yönden teşkilatlandırılmasını fikir, kültür ve düşünce politikalarının topluma intikal ettirilmesini ocaklar vasıtasıyla yapmayı planlamıştır. Ona göre “*Türkiye Cumhuriyeti’nin inkılâbı ocaklara istinat etmektedir.*” Bu şekilde devletin desteğini yanına alan Türk Ocakları’nın kapatıldığı 1931 yılında şube sayısı 278’e ve üye sayısı 32 bine ulaşmıştır¹³.

¹¹ Tarık Zafer Tunaya, *Türkiye’de Siyasal Partiler*, İletişim Yay., İst. 1998, s.458.

¹² Tunaya, s.476.

¹³ M. Arkan-Ahmet Deniz, “Türk Ocakları’nın Kapatılışı Borçları ve Emlakinin Tasfiyesi”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, sayı 15, Konya, 2004, s.404.

Anıl Çeçen'e göre; Atatürk, Cumhuriyetin ilk yıllarında çeşitli konuşmalar yapmıştır. Bunlardan birisi de 20.03.1923 tarihinde Konya Türk Ocağı'nda yaptığı konuşmadır:

"Bir ulusun namuslu bir varlık ve saygıdeğer bir yeri olması için o ulusun yalnız bilgin ve teknikçi olması yeterli değildir. Her bilimin her şeyin üzerinde bir özgürlüğü olması gerekir. O da o ulusun belirli ve olumlu bir yapıya sahip olmasıdır. Böyle uluslar birer fesat ocağı olurlar.

Türk Ocakları'nın temel amacı, ulusa böyle bir öz yapı kazandırmaktır. Türk Ocakları ulusun kültürü üzerinde önemli etkiler yapmalıdır. Aslında bunu yapıyorlar ve daha da yapacaklardır. Biz ulusçuluk düşüncelerini uygulamakta çok gecikmiş ve gevşeklik göstermiş bir ulusuz. Bunun sakıncalarını çok çalışarak gidermeye çalışmalıyız. Bizim ulusumuz ulusçuluğundan aymazlığın çok acı cezalarını gördü. Osmanlı İmparatorluğu'nun içindeki çeşitli uluslar, hep ulusal inançlara sarılarak ulusçuluk ülküsünün gücüyle kendilerini kurtardılar. Biz ne olduğumuzu sopa ile içlerinden kovulunca anladık. Gücümüzün azaldığı anda bizi küçük gördüler ve aşağıladılar. Anladık ki suçumuz kendimizi unutmamışımız. Dünyanın bize saygı göstermesini istiyorsak önce bizim kendi benliğimize saygıyı duygu ile düşünce ile edimli olarak bütün iş ve davranışımızda gösterelim, bilelim ki ulusal benliğini bulamayan uluslar başka ulusların avidir. Ulusal varlığımıza düşman olanlarla, dost olmayalım". Türk Ocaklarında böyle konuşma yapan Atatürk, bu ocakları çağdaş ve geçekçi bir ulusçuluk akımına doğru sürüklemek istemişti. Bunları cumhuriyet yönetiminin birer parçası yaparak ulusçuluk ilkesinin yanı sıra Türk devriminin ve halkçılığının bu ocakların çatısı altında örgütlenmesine çaba göstermiştir¹⁴.

Cumhuriyet yöneticilerinde de ulusal bilincin ve kimliğin oluşturulmasında Türk Ocakları'nın çok büyük etkisi olacağı fikri ağır basmaktaydı.

Aralık 1924'te Atatürk'ün imzaladığı bir kararnameyle Türk Ocakları, kamuya yararlı bir dernek oldular. Şubat 1925'te Doğu'da çıkan isyanın ardından hükümetin Türk Ocakları'na verdiği destek daha da artmıştır ve Mayıs 1925 tarihli bir hükümet kararıyla sivil ve askeri bütün devlet memurları Türk Ocakları'na yardım etmeye mecbur edilmiştir¹⁵.

Bu gelişmeler akabinde Atatürk, çıktığı yurt gezilerinde gençlik kuruluşlarını ziyaret etmiş ve farklı isimlerle etkinlik gösteren derneklerin Türk Ocakları çatısı

¹⁴ Çeçen, a.g.e., s.97-98.

¹⁵ M. Fuat Köprülü, *Halkevleri'nin İçtimai Rolü*, Ank. 1940, s.481.

altında toplanmasını önermiştir. Bu önerileri sonucunda Adana'da "*Türk Gücü*", Mersin'de "*Gençler Birliği*" adıyla faaliyet gösteren dernekler Türk Ocağı'na dönüşmüşlerdir¹⁶.

Cumhuriyet döneminde Türk Ocakları yasasının 2. ve 3. maddeleri değiştirilmiştir. Buna göre:

2.madde: Türk Ocağı'nun amacı, ulusal bir bilincin kuvvetlenmesi, uygar ve sağlıklı ilerleme ve ulusal ekonominin gelişmesidir.

3.madde: cumhuriyet, ulusçuluk, çağdaş uygarlık ve halkçılık ülkülerini izleyen Türk Ocağı bu ilkeleri gerçekleştirmekte olan CHP ile devlet siyasetinde beraberdir. Türk Ocağı, bu ülküleri yaymak ve aşılacak için bilim, kültür ve toplum alanında, mücadele eder ve çaba gösterir¹⁷.

Türk Ocakları'nın faaliyeti, Halkevleri'nin açılışına kadar Cumhuriyet döneminde de devam etmiştir. Yaygın görüşe göre Türk Ocakları'nın kapatılmasının nedeni Türkiye sınırlarını aşan milliyetçilik ideolojisidir. Hâlbuki Türk Ocaklarının 1927 yılı nizamnamesinde bir değişiklik yapılarak faaliyet sahası Türkiye Cumhuriyeti hudutları ile sınırlandırılmıştı. Ayrıca Türk Ocakları'nın izlediği milliyetçilik ideolojisi yeni rejimle bağdaşmamaktaydı. Halkevleri'nin bu aşırı milliyetçi ideoloji yerine "halkçılık" ideolojisine dayanılarak örgütlendiği ifade edilmiştir¹⁸.

Sonuç itibariyle Türk Ocakları 1930'lu yıllara doğru kapatılma sürecine girmiş ve 1931 yılında kapatılma söylentileri gündemi sürekli meşgul etmiştir. Atatürk'ün Türk Ocakları'nı kapatarak yerine Halkevlerini kurmak istediği yönündeki tartışmalar bu dönemde yoğunlaşmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında tek halk eğitim merkezi olma görevini üstlenen Türk Ocakları, ne var ki bu görevi devretmekle karşı karşıya kalmıştır.

1930 yılında yaşanan Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın kapatılması, Menemen Olayı ve ekonomik bunalım, Türk Ocakları'nın kapatılıp Halkçılık tezinin en büyük eğitim kurumu olan Halkevleri'nin açılmasında önemli bir etkiye sahip olmuştur.

"Türk Ocakları fesh ediliyor. Bu ocakların milli bir rolü kalmamıştır. Ocakların tüm teşkilat ve tesisatı Halk Fırkası'na intikal edecektir". Sözleri iyiden iyiye artmaya başladığı bir ortamda 24 Mart 1931 tarihinde konu, Çankaya köşkünde

¹⁶ Yusuf Akçura, *Türkçülük*, Türk Kültür Yay., Ank. 1999, s.94.

¹⁷ Şerafettin Turan, "Etkin Bir Eğitim, Kültür ve Sosyal Dayanışma Kurumu olarak Halkevleri", *Bilanço (1923-1998)*, Tarih Vakfı Yay., İst. 1999, s.408.

¹⁸ Enver Behnan Şapolya, "Halkevleri'nin Kuruluş Nedeni, Atatürk ve Halkevleri", *Atatürkçü Düşünce Üzerine Denemeler*, TTK Basımevi, Ank. 1974, s.65-69.

görülmüştür ve ocakların ortak yapacak bir işi kalmadığına dair rapor hazırlanmıştır. Atatürk'ün huzurunda yapılan bu toplantıya, Celal Bayar, Sadri Maksudi Arsal, Siirt mebusu Mahmut Soydan, Dr. Reşit Galip, Vasıf Çınar ve Hamdullah Suphi Tanrıöver katılmıştır. Bu toplantının asıl amacı Türk Ocakları Genel Başkanı Hamdullah Suphi Tanrıöver'i Ocakları kapatmaya ikna etme olmuştur. Yusuf Sarıay'a göre, toplantı sonunda Atatürk, Türk Ocakları'nın kapatılma gerekçesini şöyle açıklamıştır:

“Millet tarihinde bazı devirler vardır ki, muayyen maksatlara erişebilmek için maddî, manevî ne kadar kuvvet varsa hepsini bir araya toplamak ve aynı istikamete sevk etmek lazımdır. Memleketin ve inkılâbın içeriden ve dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı emniyeti için, bütün milliyetçi ve cumhuriyetçi kuvvetlerin bir yerde toplanması lazımdır. Anadolu'ya yerleşme tarihinden beri ilmi sahada halkçılık ve milliyetçilik akidelerini neşir ve teme sadakate ve imanla çalışan ve bu yolda memnuniyeti lazım gelen hizmetleri sevk etmiş olan Türk Ocakları'nın aynı esasları siyasi ve tatbiki sahada gerçekleştiren fırkamla ve bütün manası ile yekvücut olarak çalışmaları münasip görürüm. Bu kararım ise, milli müesseseler hakkında duyduğum itimat ve emniyetin ifadesidir. Aynı cinsten olan kuvvetler müşterek gaye yolunda birleşmişlerdir”. Aynı gün şubelere gönderilen kurultay davetiyelerinde, “Türk Ocakları'nın Halk Fırkası ile birleşmesi hakkında bir karar kabul edilmek üzere kurultay azasının fevkalade olarak 10 Nisan 1931 tarihinde toplanması Merkez Heyeti'nce takarrür edilmiştir”, şeklinde delegeler olağanüstü kurultaya çağırılmıştır. Yine aynı gün basında Türk Ocakları'nın CHF ile birleşmesi kararının ocaklılarca sevinçle karşılandığı ve yapılacak olağanüstü kurultayda birleşme kararının oybirliği ile alınmasının beklendiği, birleşmeden sonra ocaklara ait bütün mal varlığının CHF'ye devredileceği ve fırkanın hars şubesi olarak çalışacağı ancak Türk Ocakları'nın idare heyetlerinin olmayacağı duyurulmuştur¹⁹.

Kanuni formaliteleri ve hazırlıkları tamamlanan Türk Ocakları olağanüstü kurultayı 10 Nisan 1931 tarihinde Ankara'da Türk Ocakları Genel Merkez'inde toplanmıştır. Başta CHF Genel Sekreteri Recep Peker ve parti ileri gelenlerinin iştirak ettiği kurultay, Manisa Milletvekili Mustafa Fevzi'nin divan başkanlığına seçilmesi ile başlamıştır. Türk Ocakları Merkez Heyeti adına kürsüye gelen Hamdullah Suphi, Atatürk'ün hakçı ve milliyetçi Türk gençliğini CHF ile beraber çalışmaya

¹⁹ Sarıay, a.g.e., s.322-323.

çağırıldığını, Türk Ocakları'nın da bu istek üzerine CHF ile birleşmesi kararının verildiğini ifade etmiştir ve kurultayın bu isteği gerekli cevabı vereceğini vurgulamıştır. Hamdullah Suphi'nin konuşmasından sonra Türk Ocakları'nın CHF'nin katılma kararını hazırlamak üzere "Hesapları Tetkik Encümeni" ve "Raporları Tetkik Encümeni" oluşturulur. Kurultayın öğleden sonraki bölümünde de önce bütçe daha sonra da Türk Ocakları'nın kendisini feshederek CHF'nin katılması ve bütün mal varlığının partiye devredilmesi hakkında hazırlanan encümen kararı oy birliği ile kabul edilmiştir. Kurultayda alınan bu karar, CHF'nin 10-18 Mayıs 1931'de yapılan üçüncü kongresinde de oybirliği ile onaylanarak Türk Ocakları'nın bütün mal varlığı ile birlikte partiye ilhakı formaliteleri tamamlanmıştır. Türk Ocakları'nın kendisini feshederek CHF ile birleşmesi kararı resmen kurultay kararı ile gerçekleşmiş ise de esasında yukarıda bahsettiğimiz Atatürk'ün açıklaması, Hamdullah Suphi'nin kurultaydaki konuşması, kararın alındığı gün Hamdullah Suphi'nin elçilik görevi ile yurt dışına gideceği ve yeni kurulacak gençlik teşkilatının başkanlığına Dr. Reşit Galip'in getirileceğinin basında yer alması, kararın aslında kurultaydan önce kesinleştiği ve yapılanların formalitelerden ibaret olduğunu göstermektedir. Sonuç itibarıyla Hamdullah Suphi Tanrıöver 25 Mayıs 1931 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile Bükreş Orta Elçiliğine atanmıştır²⁰.

Şerafettin Turan'a göre Türk Ocaklarının kapatılmasının iki nedeni vardır. Birincisi, tüm güç odaklarının tek elde toplanması politikasının bir gereği olarak Türk Ocakları'nın CHF içine alınıp parti içinde eritilmesi anlamına gelen "Genel" neden; ikincisi ise Türk Ocakları'nın CHF karşısında siyasal bir kuruluş niteliği kazanması, yani Türkçülük Tezi'nin giderek ırkçı şekle dönmüşmesi ve Türk-Sovyet ilişkilerini bozması olan "Özel" neden²¹.

Anıl Çeçen'e göre Türk Ocakları'nın kapatılmasının nedeni, ocakların kısa sürede gerici kadroların eline geçmesi ve Atatürk ilkelerine sahip çıkmayarak halka benimsetilmesi hususunda gayretkar olmamasıdır²².

Nurettin Güz'e göre ise Türk Ocakları'nın kapatılmasının esas nedeni belediye seçimlerinde Türk Ocakları'nın Serbest Cumhuriyet Fırkası'nı desteklemesi ve Cumhuriyet Halk Fırkası'na karşı ayrı bir liste çıkarmasıdır²³.

²⁰ Sarıay, a.g.e., s.324-325.

²¹ Turan, a.g.e., s.79.

²² Çeçen, a.g.e., s.100.

²³ Nurettin Güz, *Tek Parti İdeolojisinin Yayın Organları Halkevleri Dergileri(1932-1950)*, Bilge Yapım/İletişim Dizisi Yay., Ank, 1995, s.13.

Sonuç itibariyle 1911 yılında kurulan ve Türk halkının kendi benliğinin milliyetinin farkına varması ve bilinçlenmesinde en önemli paya sahip olan Türk Ocakları 1931 Nisanında kapatılmıştır ve yerini halkçılık ilkesinin ve Halk eğitiminin en temel taşıını oluşturan Halkevleri'ne bırakmıştır.

2.2. Halkevleri'nin Açılışı

1930 yılı büyük ekonomi bunalımı tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi ülkemizde de etkisini hissettirmeye başlamıştı. Ekonomik zorluklardan kaynaklanan uygulamalar ve önlemler sonucunda halkla yöneticiler arasında daha önceden olan ayrılık daha da artmıştı. Bu rahatsızlığı gidermek için iktidarın izleyeceği iki yol vardı. Birincisi demokratik hak ve özgürlükleri genişleterek siyasi rejimi bir ölçüde yumuşatmak; diğeri ise devletin ekonomik ve toplumsal yaşamının tüm alanlarına müdahale ederek merkezi ve oldukça sert bir düzen getirmektir. İktidarın bilgisi, deneyimi ve içinde bulunduğu koşullar ikinci yolun tercihini gerektiriyordu. SCF deneyiminin başarısız olması ve kargaşa yaşanması nedeniyle cumhuriyetin ilk yıllarına kıyasla rejimde sert bir yapı kendiliğinden oluşmuştu. İktidar sorunu ekonomik açıdan çözemeyince ideolojik çözüm arayışına yöneldi. Ülkede uygulanmaya çalışılan liberal ekonomi, bunalım neticesinde sarsılınca ülkede yeniden tartışmalar başladı. Cumhuriyetin kurulduğu andan itibaren yokluğu hissedilen örgütlenme olayı bu sırada gündeme geldi ve ekonomik sarsıntının büyük sorunlar yaratmasından endişe eden hükümet, yeni bir heyecan başlatıp devlet ile halk arasındaki kopukluğu gidermek için Halkevleri'ni kurma girişimine başladı. Bazı ülkelerdeki örgütlenmeler incelenerek Halkevleri yönetmeliği hazırlandı²⁴.

Cumhuriyet Halk Fırkası'nın 10 Mayıs 1931 tarihindeki 3. büyük kongresinde parti programı ortaya koyulmuş ve Halkevleri'nin kurulması için esaslı hükümler belirlenmiştir. Bu hükümlere göre Halkevleri siyasi eğitim ve milli kültür yuvaları haline getirilmiştir²⁵.

Halkevleri'nin ana hatlarını içeren genel bir talimatname hazırlanmıştır ve bu talimatname 25 nüsha çoğaltılarak 12.01.1932 tarihinde illere dağıtılmıştır²⁶.

²⁴ Çeçen, a.g.e., s.106.

²⁵ CHP 25. yılı(1923-1948), Ulus Basımevi, Ank. 1948, s. 25.

²⁶ CHP 1945 yılında Halkevleri ve Halkodaları, Ulus Basımevi ,Ank. 1946, s.10.

Bu talimatnameyi hazırlamak için, Ziya Cevher Etili başkanlığında Şevket Süreyya Aydemir, Sadi İrmak, Tahsin Banguoğlu, Hamit Zübeyir Koşay, Hüseyin Namık Orkun, Kerim Ömer Çağla, Namık Katoloğlu ve Vildan Aşir Savaşır'dan oluşan bir komisyon görevlendirilmiştir. Bu komisyon birkaç toplantıdan sonra çalışmaların genişletilmesi gerektiğini görmüş ve kendilerine bağlı bazı alt komiteler kurmuştur. Komitelerle beraber ana komisyonun çalışmaları iki ay kadar sürmüş ve sonunda bir tüzük ön tasarısı ortaya çıkmıştır. Bu tasarı CHF genel sekreteri Recep Peker'e sunulmuştur. Ferit Celal Güven ve Ziya Cevher'in de komisyon adına yetkili buldukları parti toplantılarında Halkevleri tüzüğü ele alınmış ve sonunda ana statüsü ile ilgili işlemler tamlanmıştır. Halkevleri'nin kurulmasına karar verilmiştir ve Halkevleri'nin kurulması için tüm yurttan devlet olanakları seferber edilmiştir²⁷.

Cumhuriyet Halk Fırkası kâtibi umumiliği (Genel Sekreterlik) tarafından 12 Ocak 1932 tarihinde CHF il idare heyetlerine şu tamim gönderilir.

"CHF İdare Heyeti Riyasetine

Fırkamızın Halkevleri teşkilatına ait umumi idare heyetince ihzar ve umumi riyaset divanınca kabul edilen talimatnameden 25 nüsha takdim edilmiştir. Muhtelif mesai şubelerinin teşekkül ve faaliyet maksatlarına göre vilayetinizde mesai unsurları ve vasıtaları ile elverişli salonu olan bina bulunup bulunmadığına göre "Halkevi" açıp açamayacağınız imkân ve vasıtalar mevcut ise tesis ve teşkiline ne zaman başlayabileceğiniz hakkında malumat lütfedilmesini rica ederim efendim

CHF Kâtibi umumisi

Kütahya Mebusu Recep"²⁸

Cumhuriyet Halk Fırkası, il teşkilatlarına duyurduğu Halkevleri genelgesine göre, her parti örgütü kendi bölgesinde bir Halkevi açacak ve halkın hareketlerin deki sıcaklığı koruyarak kitlenin eğilimini Halkevi'ne göre yönlendirebilmeyi başaracaktır. Aksi halde yeni bir çalışma ve kaynaşma kurumu olan Halkevleri'nin beğeniyi kaybederek halkın gözünden düşme ihtimali söz konusudur. Her Halkevi kendi çalışmasını kendi düzenleyecek, evlere konferans konuları, şiir, kitap, nota vs. gönderecek ve genel merkezden yardım alabilecektir. Halkevlerinde belirli kişileri değil tüm vatandaşları birbiriyle kaynaştırmak için olabildiğince çok kişi görev alacaktır, yetenekli kişiler iş başına getirilecektir. Gözden uzak kalmış değerli kişilerin Halkevleri'nce toplum için çalışmaları sağlanacaktır. Halkevleri ülkemizde

²⁷ Çeçen, a.g.e., s.110-111.

²⁸ CHF Kâtibi umumiliğinin Fırka Teşkilatına Umumi Tebligatı, c.1, Tamim no:9, Ank. 1933, s.61.

ilk kez insanları toplum için çalışmaya alıştıracak bir halk okulu olacaktır. Halkevi adı verilecek bu adın saygınlığının korunmasına özen gösterilecektir. Halkevleri'nin bir genel merkezi yoktur ve Halkevleri kendi bulunduğu bölgenin merkezidir. Her Halkevi'nin çalışması, neler ve ne biçimde bağlı bulunduğu, bütçesi, çalışma raporlarının yapılması ve verilmesi tarihi ile yazılı olmalıdır. Halkevleri'nde sürekli olarak üye yazılımı sürdürülmelidir. Halkevleri gerçekten halkın evi olmalı ve kendi bölgesinin bütün vatandaşlarını hiçbir ayırım gözetmeden toplamalıdır. Küçük yaştaki çocukların Halkevi çalışmalarında bulunmamasına dikkat etmek çalışmaların ciddiyetini koruması açısından zorunludur. Dolayısıyla küçük çocuklar dışındaki her kesimden insan Halkevi çalışmalarına katılabilir²⁹.

19 Şubat 1932 tarihinde Ankara, Afyon, Aydın, Bursa, Çanakkale, Adana, Samsun, İzmir, Konya, Denizli, Van, İstanbul, Diyarbakır ve Eskişehir'inde aralarında bulunduğu 14 ilde Halkevleri Merkezi yapılmıştır ve tören burada yapılmıştır³⁰.

Yapılan açılışta TBMM başkanı Kazım Karabekir başta olmak üzere bakanlar ve meclis üyeleri hazır bulunmuşlardır. İstiklal Marşı'ndan sonra kürsüye önce Recep Peker çıkmış, daha sonra da Milli Eğitim Bakanı ve Halkevleri'nin hazırlayıcısı olan Dr. Raşit Galip çıkmış ve konuşma yapmıştır.

Halkevleri açılması için yayımlanan talimatnameye göre bir ilde Halkevi açılabilmesi için:

- En az üç şube oluşturabilecek kadar yeterli üye.
- Uygun şekilde döşenmiş en az 200 kişilik bir salon, bir kütüphane ve iki çalışma odasına sahip bir bina.
- Açık havada jimnastik yapmaya müsait bir bahçe gereklidir.

Yukarıdaki şartların varlığı mahalli parti yönetim kurullarınca belirleniyordu. Açılma teklifinin hiyerarşik olarak parti yönetim kurulundan il yönetim kuruluna götürülmesi gerekiyordu. İl yönetim kurulu uygun gördüğünde parti genel sekreterliğine teklif etmekteydi. Halkevi açılabilmesi kararını CHF Genel Yönetim Kurulu veriyor, genel sevk ve idaresi de buradan yapılıyordu³¹.

14 vilayette açılan Halkevleri'nin açılış törenleri ve kutlamaları günlerce gazetelerden halka duyurulmuştur.

²⁹ Çeçen, a.g.e., s.120.

³⁰ Halkevleri, Halkevleri'nin Doğuşu, Halkevleri Genel Merkezi Yayını, Ank. 1971, s.22.

³¹ CHP Halkevleri'nin İdari ve Teşkilat Talimatnamesi, Zerbamat Mat., Ank. 1940, s.3.

3. HALKEVLERİ'NİN TEMEL İLKELERİ ve İLK İDARE HEYETİ

Halkevleri'nin çalışmalarında cumhuriyetçilik, ulusal bağımsızlık, çağdaş uygarlık, milliyetçilik, laiklik, halkçılık ve devrimcilik vazgeçilmez temel ilkelerdir. Halkevleri halk ile aydınları kaynaştıracak yaratıcı bir kültür hareketi uyandırmaya ve geliştirmeye çalışır. Türk yurdunun ve tarihinin derinliğindeki uygarlığı gün ışığına çıkartmak; bu yolda tarihsel, çağdaş sanat ve kültür yaratmak; bunları halktan alıp halka vermek Halkevleri'nin ana görevlerindedir. Halkevleri, Türk ulusunun yaratacağı yeni uygarlığın demokratik temelini; düşünce özgürlüğü hoşgörü ve halk sevgisi olduğuna inanır. Halkevleri bu ülküyü gerçekleştirmek yolunda canından güç alır, çalışmalarında ise hız... Her üyesi Atatürk Devrimleri ve İlkeleri'nin savunuculuğunu yapar³².

Halkevleri'nin ilk idare heyetine Kastamonu mebusu Veldet Çelebi, Afyon mebusu, Şair İshak Refet, Kütüphaneler Genel Müdürü ve Alim olan Hasan Fehmi Turgal, öğretmen Hüseyin Namık Orkun, Halit Vedat Fıratı ve Enver Benhan Şapolya seçildi. Bu arada Halkevleri Başkanlığına Ziya Cevher Etili tayin olundu. Halk partisinin Halkevleri Bürosu başkanlığına da Nafi Atif Kansu getirildi.

Halkevleri'nin, kollarının başkanlarından kurulu bir yönetim kurulu vardı. Kütüphane Başkanlığı'na Millî Eğitim Müsteşarı İhsan Sungu, İçtimai Yardım Kolu Başkanlığı'na Dr. Ragıp Tüzün, Spor Kolu Başkanlığı'na Namık Katoğlu, Temsil Kolu Başkanlığı'na İbnürrefik Nuri Üstad seçildi. Tüzük Kolu üyeliklerine ise Celal Sahir, Reşit Galip, Ruşen Eşref Ünaydın ve Şair Enis Behiç Kolyürek seçildiler³³.

4. HALKEVLERİ'NİN YASAL KİMLİĞİ ve İDEOLOJİK YAPISI

Halkevleri CHF Genel Sekreterliği'nin parti örgütlerine gönderdiği 12.01.1932 tarih ve 7 sayılı genelgede açıklandığı üzere parti genel yönetim kurulunca hazırlanan ve genel başkanlıkça onaylanan talimatname ile kurulmuşlar ve 1951 yılındaki kapanışlarına kadar da talimatnameler ile yönetilmişlerdi. Özel bir yasa ile

³² Adem Kara, *Cumhuriyet Döneminde Kalkınmanın Mühenk Taşı Halkevleri(1932-1950)*, Biz Bize Yay., Ank. 2006, s.38.

³³ Enver Benhan Şapolya, "Atatürk ve Halkevleri", *Halkevleri Dergisi*, Sayı 62, Ank. 1971, s.5.

kurulmamışlardır ve o dönem yasalarıyla kurulmuş dernek, şirket ya da vakıflarla da benzerlikleri yoktur. Bu görünüşleriyle Halkevleri'nin yasal bir kimliği yoktur. Yasalarla belirlenen bir kimliklerinin olmaması nedeniyle doğrudan bağlı toplayamamış ve taşınmazlar da CHF adına tapuya kaydedilmiştir. Yasal kimliğinin olmayışı, TBMM'de yapılan görüşmeler sırasında Demokrat Parti için büyük koz olmuş ve Cumhuriyet Halk Fırkası'nı zor durumda bırakmıştır³⁴.

Halkevleri'nin ideolojik temeli, aşırı milliyetçilik ideolojisine karşıt olarak Atatürk ilkelerinden halkçılık ilkesine dayandırılmaktadır. Halkevi yöneticilerine göre, halkevlerinde ırk, din ve siyaset yoktur. Amaç, soyut bir halk kavramı ile toplumsal bütünlüğün sağlanmasıdır³⁵.

Tevfik Çavdar'a göre ise Halkevleri'nin ideolojik tabanı milliyetçiliktir. 1929'da yaşanan ekonomik bunalım, toprak sahipleri ile ticaret burjuvazisinin durumunu sarsmış ve bunların üzerinde sivil-askeri bürokrat kesiminin ağırlığını artırmıştır. Ancak bu yıllarda bürokrat kesiminin halkla bağlantısı zayıftı. Bu durumda da egemen sınıf ve kadroları, somut olarak çözemedikleri sorunları ideolojik düzeyde çözmek durumundadırlar ve gerçekte var olmayan bir toplum düzenini ideal planda varmış gibi gösterirler. Böyle durumlarda milliyetçilik çok sık başvurulan bir ideolojidir³⁶.

Neşe Yeşilkaya ise Halkevleri'nin amaçlarını ve ideolojik yapısını açıklarken Kemalist ideoloji ve buna dayalı olan partinin ilkelerini yaymak ve bu ideolojinin ürünü olan inkılapları yerleştirmek amaçlanmıştır, şeklinde yorumlamıştır. Yeni hayatı oluşturmayı amaçlar. Yeni hayatın gerektirdiği alışkanlıklar, davranış-düşünüş biçimleri, sanat ve müzik zevki, ya da kısaca kafa yapısı şekillendirilir. Yeni hayatın amaçlanan niteliği hem muasır olan hem de milli olandır. Toplumun mürebbi'si Halkevleri, telkin ve terbiye ile toplum eğitir, halka doğru tezleri aşılar. Fertler kaynaşmış kütle içinde bu kütle ile biçimlenir. Bütün bunlarda yol gösteren ise partidir. Halkevleri, tek parti döneminin en somut ürünlerinden biridir. Kısacası Neşe Yeşilkaya, Kemalist ideolojinin Halkevleri projesi ile yeni bir toplum oluşturmak istediğini ve bu toplumdaki bireylere yeni bir yaşayış biçimi sunarak çağdaş dünyayı yakalamak için yeni bir insan tipi oluşturmak istediğini belirtmektedir³⁷.

³⁴ Çeçen, a.g.e., s.105.

³⁵ Çeçen, a.g.e., s. 107.

³⁶ Tevfik Çavdar, "Halkevleri", *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, İletişim Yay., İst. 1986, s.879.

³⁷ Yeşilkaya, a.g.e., s.68.

Halkevleri'nin 19 Şubat 1932'deki açılış konuşmasında CHF Genel Sekreteri Recep Peker, Halkevleri'nin açılmasıyla asıl neyin hedeflendiğini şu sözleriyle belirtmiştir: “ Millet, şuurlu, birbirini anlayan, birbirini seven ve ideallere bağlı bir halk kütlesi halinde teşkilatlandırılmalıdır”. Recep Peker, halkın geleceğe hazırlanması için rehber ihtiyacı olduğunu ve Halkevlerinin bu öncülük görevini yerine getirecek özelliğe ve elemanlara sahip olduğunu belirterek Halkevleri'nin ideolojisini bir anlamda belirtmiştir³⁸.

Aynı açılışta konuşan Dr. Reşit Galip de Millet olarak medeniyet yolunda kaybedilen zamanın en kıza zamanda kazanılacağını medeniyet safhasında layık olduğumuz yere gelineceğin, Halkevleri'nin asıl amacının bu olduğunu belirtmiştir³⁹.

Halkevleri'nin birer kültür kurumu olduğunu belirten Fuat Köprülü; *onlar çevrelerindeki bütün halk tabakaları arasında yüksek bir idealizm havası oluşturacaktır, milli birliği ve milli tenasütü içtimai hayatın her sahasında her gün daha kuvvetle gerçekleştirecektir. Müsbet ilim zihniyetinin ve ilim mantığının hâkimiyeti, gençliği ideoloji sahasında zararlı ve dogmatik fikirlerden kurtaracak; bu geniş ve temiz hürriyet ve ülkü havası içinde demokrasi prensipleri memleketimizde her gün daha feyizim bir inkişaf gösterecektir*, der. Yine Fuat Köprülü, Halkevleri'nden beklentilerinin “ Türk modernizmi” olduğunu ve milli kültüre sahip milletlerinki gibi bugünün ihtiyaçlarına tekabül eden milli ve dinamik bir modernizm beklediklerini, milli hayatla ilgisi olmayan köksüz, uydurma ve özenti bir modernizm karikatürü istemediklerini belirtmektedir⁴⁰.

Sonuç olarak Halkevleri ideolojisinden rejimi güçlü, dayanışma içerisinde bulunan, ulusal bilinci yüksek, çağdaş ve tek vücut halinde bir toplum yapısı oluşturması beklenmişti. Halkevleri'nin açılış gününde konuşan İsmet İnönü de bu sözlerimizi doğrular nitelikteki şu konuşmayı yapmıştır: “ *Silah kuvvetinden, her türlü cebirden ve madde kuvvetinden daha müessir olan nokta, bizim itikadımızca Halkevi gibi müesseselerdir. Fikirlerle bütün millet içinde milli hayatın kazanacağı beraberlik, yükseklik ve sağlamlıktır. Her silahtan üstün olan budur*”⁴¹.

Aslında Halkevleri'nin görevi; tamamen CHF' nin ideolojisinin halka benimsetilmesi, halka anlatılması ve yapılan devrimlerin halka aktarılması olmuştur. Halkevleri, köylü ile şehirli ve hükümet arasındaki uçurumu ortadan kaldırmak,

³⁸ Halkevleri, “Halkevleri'nin Doğuşu”, Ank. 1971, s.7-9.

³⁹ Halkevleri, “Halkevleri'nin Doğuşu”, s.11.

⁴⁰ Köprülü, a.g.e., s.483-485.

⁴¹ Ali Nejat Ölçen, *Halkevleri'nin Yok Edilişi*, Halkevleri Genel Merkezi Yay., Ank. 1998, s.20.

köylüyü tarım teknikleri konusunda bilgilendirmek ve ülkenin sosyo-ekonomik kalkınması için aktif hale getirmek, eğitim yol ve sağlık ihtiyaçlarının giderilmesi gibi birçok önemli görevleri de üstlenmiştir. Çünkü Atatürk köylüyü milletin efendisi olarak göstermiştir.

5. HALKEVLERİ'NİN TÜRK TOPLUM HAYATINA KATKILARI

Halkevleri, toplumun bilinçlenmesinde ve Cumhuriyet rejiminin benimsenmesinde önemli kültürel etki oluşturmuştur.

Halkevleri, halkın toplanarak devlet sorunlarını konuşabilecekleri bir mekân olmuştur. Buralarda halkın yetenekleri bireysel boyutta geliştiriliyor ve topluma yararlı olması sağlanıyordu. Bu faaliyetler halkın üzerinde de canlılık meydana getirmiştir. Öyle Halkevleri vardı ki yılda 120'den fazla toplantı yapıyorlardı. Bazıları da salonlarının yetersiz gelmesinden dolayı genişletilmesini istiyorlardı, bunun için müracaatta bulunuyorlardı⁴².

Halkevi, çevrelerinde okuma bilenler için okutma, bilmeyenler için de öğrenme yerleri olmuştu. Köy öğretmenleri bile Halkevleri'nin doğal üyeleri sayılıyor ve aktif olarak kültürel hizmette bulunuyorlardı. Halkevleri kişilerin sosyal seviye ve yaşına bakılmaksızın bütün hepsine hitap ettiği için geniş hak kitlelerine ulaşmıştı. 1937 yılında halkevleri hizmetlerinden yararlanan kişi sayısı 6 milyonu geçmişti⁴³. Yine Kansu'nun ifadesine göre Atatürk Halkevleri'nin topluma katkısı ile ilgili şu cümleyi kurmuştur: "*Partimizin, Halkevleri ile bütün yurttaşlara kucak açması vatanda soysal ve kültürel devrim yaptı*"⁴⁴.

CHP Genel Sekreteri Recep Peker'in 1935 yılında Halkevleri açılışında dördüncü yıldönümü törenlerinde yaptığı şu konuşma, Halkevleri'nin Türk toplumunda meydana getirdiği etki ve katkıların belirtilmesi açısından önem arz etmektedir:

"Son bir yıl içinde açılmış bulunan 103 Halkevi'nden toplam iki milyon 100 binden fazla kişi yararlanmıştı. O dönemde Halkevleri'nin buldukları illerin

⁴² CHP, *Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı(Halkevleri 1933-1935)*, Ank. 1935, s.9.

⁴³ Nafi Kansu, "Halkevlerimiz", *Ülkü*, s.69, Ank. 1938, s.214.

⁴⁴ Nafi Kansu, s.213.

nüfusu 2 milyon 380 bin olduğu göz önüne alındığında toplumdaki etkinliği daha iyi anlaşılacaktır'⁴⁵.

Halkevleri'nin, Türk toplum hayatına katkılarının daha da artması için CHP 5. büyük kurultayında (1939) nüfusu az olan kasaba ve köylerde Halkodaları açılması kararı almıştır. Böylece geniş halk kitlelerini oluşturan köylülere de ulaşılmış olunacaktır. Hızla çoğalan Halkodaları 1950 yılına gelindiğinde 4322'ye ulaşmıştır. Her geçen yıl Halkevleri'nin çoğalmasına paralel olarak üye sayısı da artış gösteriyordu. 1940 yılına gelindiğinde Halkevleri üye sayısı 13.500'ü geçen olmasına karşın 43.000'e ulaşmıştır. Bu sayıya Halkodalarının üye sayısı da eklenince sayı 157.000'e yaklaşır. Bu sayının toplam nüfusa oranı dikkate alındığında ise Halkevleri örgütlenmesinin toplum içindeki etkisi ve Türk halkına yararlı olan katkısı daha da iyi anlaşılıyordu.

Her Halkevi, çalışma programını kendisi hazırlıyor ve uyguluyordu. Bu özerk yapı Halkevleri'nin önemli bir çalışma performansı göstermelerine yol açıyordu. Ancak bazı Halkevleri için bu özerk yapı başarısızlığa sebep oluyordu. Hatta tabii bir faaliyet içine giremeyen Halkevleri dahi vardı⁴⁶.

⁴⁵ "Recep Peker'in Yeni Halkevlerini Açma Nutku", *Ülkü*, sayı 37, Ank. 1936, s.1-2.

⁴⁶ Kansu, s.213.

Halkevleri'nin 1932-1940 yıllarında göstermiş olduğu çalışmalar ve etkinliklerin bazılarını paylaşmak istiyoruz. Bu bilgilere bakınca Halkevleri'nin Türk toplumuna katkıları daha iyi anlaşılacaktır.⁴⁷

Çalışma Alanı	1932 Yılı	1940 Yılı
Konferans	900	9.506
Temsil	800	2.619
Konser	450	1.150
Film Gösterisi	-	1.950
Açılan Sergi	80	447
Okunan Kitap	59.444	453.176
Okuyanlar	149.949	2.557.853
Köy Halkodası	400	1.900
Kursiyer	900	48.000

Yukarıdaki verilerden özellikle okuyan sayısının 2,5 milyonu aşması ve kursiyer sayısının 48 bin olması bile Halkevleri'nin Türk toplumuna nasıl bir katkı sağlamış olduğunu gözler önüne sermeye yeterlidir.

⁴⁷ CHP, *Halkevleri ve Halkodaları 1940 Çalışmaları*, Zerbamat Mat., Ank. 1941, s.27.

İKİNCİ BÖLÜM

HALKEVLERİ'NİN FAALİYETLERİ, ŞUBELERİ VE İLETİŞİM ARAÇLARI

1. HALKEVLERİ'NİN FAALİYETLERİ

Halkevleri, kuruluş tarihi olan 19 Şubat 1932'den kapatıldığı tarih olan 8 Ağustos 1951'e kadar Cumhuriyet Halk Fırkası'nın bir birimi olmuştur ve faaliyetlerini bu partinin ideolojisi doğrultusunda yürütmüştür.

Halkevleri, CHF' nin cumhuriyetçilik, ulusçuluk, halkçılık, laiklik, devletçilik ve devrimcilik prensipleri içinde çalışan bir kurumdur. Devlet, maddi imkânları dâhilinde bütün çalışmasıyla mümkün olanı yapmaktadır. Halkevleri'nin kapıları, partiye Kayıtlı olan veya olmayan bütün yurttaşlara açıktır. Ancak, Halkevi yönetim kurulu ile şube yönetim komitelerinde üye olabilmek için Cumhuriyet Halk Fırkası'na kayıtlı olmak şarttır. Memurların bu vazifeyi almalarına kanun engel değildir. Halkevleri'nin ifade edilen bu faaliyetlerini yerine getirebilmesi, bütün eleman ve organlardan, bütün vasıtalarından ve şartlardan istifade edebilmesi, her türlü ihtisas, kabiliyet ve heveslere göre her yurttaşın beğeneceği faaliyet sahası bulabilmesi için çeşitli şubelere ayrılmıştır⁴⁸.

CHF Genel Sekreteri Recep Peker imzalı bir tebligata göre açılan ilk 14 şubeden sonraki Halkevleri açılışlarında daha doğrusu açılış merasimi nasıl yapılacağı şu şekilde izah edilmiştir:

Program:

- 1.İstiklal Marşı (A)
- 2.Cumhuriyet Yemini (B)
- 3.Canlı Levha (C)
- 4.Halkevleri'nin Açılma Nutku
- 5.Şiir (D)
- 6.Halkevleri Talimatnamesinin İzahı (E)
- 7.Halkevleri'nde Çalışacaklar Namına Maksada Uygun Bir Hitabe

⁴⁸ Kara, a.g.e., s.67-68.

8.Halkevleri'nin Maksatlarına Uyan Bir Perdelik Küçük Piyes

Notalar:

A. Bütün marş metni okunmayacak, yalnız ilk iki beyit söylenecektir.

Marşın talebe veya bir heyet tarafından ağızla söylenerek tatbiki müreccaktır. Bu, musiki ile birlikte de söylenebilir. Eğer söylenmek için hazırlık yetiştirilmezse yalnız musiki ile çalınır.

B. Güftesi ile notası melfuftur. (yetiştirilebilirse talebe veya bir heyet tarafından söylenecektir).

C. Türk milletinin durdurulmaz bir iştiyak ile yükselmek istediği en medeni millet mefkuresi bir canlı tablo halinde temsil edilecektir (iyi bir şey yapmak mümkün olmazsa vazgeçilecektir).

D. Kemalettin Kamu Bey'in Sakarya hakkında bir şiiri bağı olarak gönderilmiştir. Bundan başka milli mefkûremize ve milli duygularımıza uyan başka parçalarda söylenebilir.

E. 4 ve 6 numaralardaki nutuk ile izah birleştirilerek her ikisi birden yapılabilir. Bu takdirde bu nutuk şüirden evvel olmalıdır.

Halkevleri açılış törenlerindeki içerik ve disiplin, yalnızca Halkevleri'ndeki merkeziyetçiliği göstermemekte, aynı zamanda Kemalizm'in önemli prensiplerinden olan Milliyetçiliğin de ilk önce buralarda yeşereceği işaretini vermektedir. Bu açıdan bakıldığında halkevlerinin açılış törenlerine verilen önem bile örgütün kuruluş amaçları hakkında fikir vermektedir. Halkevleri'ndeki merkeziyetçi anlayışa en iyi örneklerden biri de yayınlanacak dergilerle ilgili politikalarıdır." Mecmua adlarının birbirinin aynı olmaması için adlarının merkezden konulması münasip..." görüldükten sonra, dergi çıkarılmadan Önce C.H.F. Merkezi'ne müracaat edilmesi istenmektedir. Taşrada çıkarılan ya da çıkarılacak olan Halkevi dergilerinin adlarının tespitine yönelik olan bu tavır diğer taşra dergilerine karşı da söz konusudur. Yine çıkarılacak dergilerin yayın politikası ile ilgili olarak Halkevleri'nin dikkatleri çekilerek, dergilerde ne tür yayımların yapılabileceği ve hangi konuların merkezde çıkarılacak dergilerde, hangi konuların da taşra Halkevi'nin dergilerinde işlenebileceği belirtilmiştir: Etkinliklerin yetkili kişiler tarafından sistemli ve bilinçli bir şekilde yürütülebilmesi ve yetenekli kişilerin bu yetenekleri doğrultusunda faydalı olabilmesi için Halkevlerinde çalışmalar şubeler oluşturularak yapılmıştır. "Dil, Tarih, Edebiyat", "Güzel Sanatlar", "Temsil", "Spor", "İçtimai Yardım", "Halk Dershaneleri ve Kurslar", "Kütüphane ve Neşriyat", "Köycüler" ve "Müze ve Sergi"

şubeleri olmak üzere dokuz şubeden oluşan bir Halkevi'nde birçok etkinlik hayata geçirilmektedir. Ne var ki bu etkinliklerde de merkezden bağımsız bir çalışma yapmak söz konusu değildir. Nitekim Parti Genel Sekreterliğinden Develi'de ve Bartın'da yer adları üzerine çalışma yapan iki kişiyle Varto Halkevi'nin dil üzerine yaptığı bir çalışma konusunda 23.7.1938 tarih ve 451/1 sayı, 2.7.1938 tarih ve 529 sayı ve 21.12.1938 tarih ve 882 sayılı yazılarla dönemin TDK Lengüistik Etimoloji Kolbaşı Hasan Reşit Tankut'a gönderilen bir yazıya karşılık olarak verilen cevap Halkevleri'nin nereye kadar merkezden bağımsız çalışma yapabildiklerine en iyi cevaptır: "...Yer adlarını Ermenice veya Rumcaya icra etmek öteden beri modadır. Ve bu modayı Garp bilginleri mütemadiyen kamçılarlar"⁴⁹.

CHF Genel sekreterliğinin, Halkevleri'nin kuruluş, çalışma ve denetim faaliyetleri hakkındaki Halkevleri Talimatnamesi'nde ise şu bilgiler verilmiştir:

"Açılma, kuruluş ve denetim işleri: Halkevleri'nin açılma kararı ve mesaisinin umumi sevk ve idaresi Fırka Umumu İdare heyetine, evlerin tesis, teşkil, tanzim ve denetimi Halkevleri'nin talimatnamesi hükmüne göre vilayet idare heyetlerine aittir.

Mesai Şubesi: Çeşitli uzmanlık, istek ve arzulara göre her vatandaşın tercih edeceği bir faaliyet sahası bulabilmesi için Halkevleri uygun şubelerden istifade edecek tarzda teşkil olunur. Bu şubeler şunlardır:

1. Dil, Edebiyat, Tarih Şubesi
2. Güzel Sanatlar Şubesi
3. Temsil Şubesi
4. spor Şubesi
5. İctimai-Yardım Şubesi
6. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi
7. Kütüphane ve Neşriyat Şubesi
8. Köycülük Şubesi
9. Müze ve Sergi Şubesi

Şube aza defteri, Halkevi İdare Heyeti, şube idare komiteleri: Her şubenin, seçtiği üyeyi kayda geçtiği bir defteri bulunur. Üye sayısı ondan elliye kadar olan şubeler (3), elliden fazla olanlar (5) kişilik şube komitesi seçerler. Halkevi idare heyeti şubeler idare heyetlerinin seçecekleri birer temsilci üyeden oluşur.

⁴⁹ Ömer Türkoglu, "Halkevleri'nin Kuruluş Amaçları, Örgütsel Yapısı ve Bazı Uygulamaları", Kebikeç-İnsan Bilimleri için Kaynak Araştırmaları Dergisi, Kebikeç Yay., Ank. 1996, s.99-100.

Mensuplarının sayısı (10) dan eksik olan şubelerin idare heyetleri bulunmaz; bunların Halkevi idare heyetleri için seçecekleri temsilci aynı zamanda o şubenin idaresine ait işleri görür. Şubeler faaliyet şekil ve tarzlarına ve komite üyeleri arasındaki iş bölümüne ait hususi talimatnamelerini kendileri tertip ederler. Bu talimatnamelerin, Halkevi idare heyetinin kontrol ve onayından geçmesi lazımdır.

Tesis Şartları: Halkevleri'nin tesis ve oluşumuna evvela üçüncü maddede sayılan şubelerin faaliyetini temin edecek unsurlar ve bunların çalışmasına elverişli bina, para ve diğer maddi vasıtalar aranır.

Bütün şubelerin aynı zamanda oluşumuna yardım edecek mesai unsurları bulunmazsa en az üç şubenin faaliyeti temin olunmak şartı ile Halkevleri açılabilir ve diğer şubeler zamanla tamamlanır.

Bina Temin ve Tanzimi: Halkevleri binaları Cumhuriyet Halk Fırkası idare heyetleri tarafından temin ve tanzim olunur.

Gelir ve Bütçe Denetimi: Halkevleri salonları fırkanın prensiplerine muhalif olmayan veya başka siyasi fırkalara mensup bulunmayan bütün milli cemiyetlerin toplanmaları için açıktır.

İdare Heyetinin oluşum tarzı seçim devresi: Halkevi idare heyeti (9) mesai şubesinin ayrı ayrı seçilen birer temsilciden oluşur. Halkevi idare heyetleri ile şube komiteleri seçimleri iki yılda bir yapılır. Üyelerin yeniden seçimi caizdir.

Halkevi Reisleri: Vilayet fırka idare heyetinin kendi üyesi arasından seçeceği kişi Halkevi idare heyetine başkanlık eder.

İdare Heyetinin Vazifeleri:

1. Milli bayramlara ait umumi halk tezahürlerinin tertip ve idaresi.
2. Halkevi müsamere programlarının tatbiki
3. Muhtelif şubeler arasında çalışma ahenginin korunması
4. İhtilaf ve anlaşamamazlık halinde şubeler arasında hakemlik
5. Şubelerin kendi faaliyetlerini tanzim için hazırlayacakları hususi talimatnameleri tetkik ve tasdik
6. Halkevi hesaplarının tutumu ile demirbaş eşyanın bakımı
7. Halkevi bütçesinin tanzim ve tatbiki hususlarıdır.

İdare Heyetinin mercileri: Halkevi idare heyeti, hesap ve mahalli idare işlerinde fırka idare heyetleriyle; şubelere ait talimatnamelerde gösterilen vazife ve

faaliyetlerine müteala hususlarda Fırka genel sekreterliği ile haberleşir. Halkevleri bütçesi Vilayet idare heyetince tasdik edilir.

İdare azalarının daimi veya geçici ayrılıkları: Halkevi idare heyeti ve komiteleri üyeliklerinden herhangi suretle ayrılanların yerine mensup oldukları şubeler tarafından yenisi seçilir. Halkevleri idare heyeti üyeleri mazereti sebebiyle ayrılırsa ayrılan üyenin mensup olduğu komite, diğer bir üyeyi idare heyetine gönderir. Komite de eksiklik olursa kendi eksikliğini, komiteye mensup üyeden bir değerini davet ile tamamlar.

Şube komitelerinin mercisi: Şube komitelerinin her hususta sorumlu oldukları yer halkevleri idare heyetleridir.

Üç aylık raporları: Halkevleri idare heyeti üç ayda bir CHP Genel Sekreterliği'ne, muhtelif şubelerin mesai ve faaliyetleri hakkında bir rapor gönderir. Bu raporun bir suretini CHP il idare heyetine verir⁵⁰.

Halkevleri'ne girmek isteyen yurttaş, uzmanlık ve ilgi alanına göre şubelerden birini seçer ve Halkevi kâtibine müracaatla o şubeye kaydolurdu. İkamet ettiği şehirde Halkevi bulunan her Türk vatandaşı, halkevinin herhangi bir şubesine üye olarak kaydolmayı bir zevk ve vazife olarak görmüş; boş zamanların derli toplu bir teşkilat içinde geçirmek ve bu suretle milletine ve memleketine biraz daha yararlı olmak fırsatını Halkevleri vasıtasıyla icra edebilmiştir⁵¹.

50 kadar üyesi olan her şube, üç kişilik; 50 den fazla üyesi olan şubeler beş kişilik bir komite seçerdi. Halkevi yönetim kurulu şubeleri idare eden komitelerin, kendi aralarından seçecekleri 9 delege üyeden kurulur; Halkevi-reisleri ise il yönetim kurulu arasından il yönetim kurulunca seçilirdi. Bir Halkevi açılması 9 şubenin hepsinin aynı anda açılması şartına bağlı değildi. Maddi imkânlar gibi, azimli ve bilgili elemanlar da olmadıkça şubeleri açmakta hiçbir fayda görülmemektedir. Üç şubede faaliyete geçecek imkân ve elemanı olan her yerde bir Halkevi açılabilceği uygun görülerek kabul edilmiştir.

Halkevi'nin gelirini; bulunduğu yerdeki parti, belediye, hususi muhasebe gibi teşkilatların ayıracağı tahsisat ve diğer teberrular teşkil etmekte idi. Parti örgütleri, kendilerine bağlı olan Halkevleri'nin bütçelerini tespit ve kontrol etmekle vazifelidiler⁵².

⁵⁰ CHP Halkevleri Talimatnamesi, , Zerbamat Mat., Ank. 1932, s.5-9.

⁵¹ Kara, a.g.e., s.68.

⁵² Kara, a.g.e., s.69-70.

Yurdun dört bir yerinde sayıları 6 bine yaklaşan Halkevleri ve Halkodaları, her isteyen vatandaşın boş zamanını değerlendirmesine, ülke ve dünya sorunları karşısında bilgilendirilmesine, gelecekte meslek sahibi olabilmesi için kurslara devam etmesine imkân sağlıyordu. Okuma-yazma seferberliği, kültür ve folklor seferberliği hep bu gönüllü kuruluşlar aracılığı ile uygulanıyor ve başarıya götürülüyordu⁵³.

Halkevlerinde Türk çocukları, kızlı-erkekli kendi taze güçlerini, becerilerini, yeteneklerini görmüşlerdir. Türk folkloru, Türk dili, Türk edebiyatı, Türk ses, söz ve oyun sanatlarını nakış işlemişler diriltici elleriyle onlara yeni değerler katmışlar, onlardan da yeni değerler almışlardır. Toplantılar, konuşmalar, yayınlar, bu yaratıcı çalışmaların ürünlerin dalga dalga halka yaymıştır. Türk hümanizması, görülmemiş bir zenginlik ve renklilik içinde çiçeklenmeye Halkevleri'nde başlamıştır⁵⁴.

Halkevleri'nin esasında, fikrinde ve özünde, devrimci güçlere halkla birlikte eyleme geçme özelliği vardı. Halka karşılıksız hizmet anlayışı temel ilkelereydi ve de Türk halkı, tarihinde ilk kez kendinden hususiyetler taşıyan bir örgütün çatısı altına giriyor, çağdaş zekâ ve fikirlerle temasa geçiyor, kendi aydınları ile yan yana olanağına kavuşuyordu⁵⁵.

İlk Halkevi'nin 1932'de açılmasının ardından gelen yıl içinde Halkevleri'nde 915 konferans verilmiştir. Ayrıca 373 konser düzenlenmiş, 511 temsil yapılmış ve 150.000 kişi kitap okumuştur. 1935 yılında ise yıl boyunca 103 Halkevi'nde 2.243 konferans, 776 konser verilmiş ve 782 temsil yapılmıştır. 642.000 kişi kitap okumuş, aynı yıl 495 köy gezintisi yapılmıştır. Bu gezintilere 21.000 kişi katılmıştır. 190.000 insana da türlü konularda dersler verilmiştir. Bazı Halkevleri'miz, okumayı ve bilgiyi çevrelerindeki köylere yaymak için köy okuma odaları açmışlardır⁵⁶.

Halkevleri'nin en mühim ve esaslı maksatlarından biri halk terbiyesidir. İmtiyaz ve sınıf tanımayan, bütün kaidelerini kendi ihtiyaç ve zaruretime göre kendi varlığından alan laik Türk camiasında, herkesi kendi kabiliyeti nispetinde en yüksek seviyeye çıkarmak Halkevleri'nin en büyük ödev olmuştur⁵⁷.

⁵³ Anıl Çeçen, "Günümüzde Halkevleri Sorunu", *Halkevleri Dergisi*, sayı 86, Ank. s.1.

⁵⁴ Mehmet Salih oğlu, "Halkevleri'nin Dünü-Bugünü-Yarını", *Halkevleri Dergisi*, sayı 72, Ank. 1972, s.241.

⁵⁵ Nazif Karaçam, "Halk Aydını Açısından Halkevleri ve Ulusal Halk Çalışması Sorunu", *Halkevleri Dergisi*, sayı 42, Ank. 1970, s.10.

⁵⁶ Nafi Kansu, "Nafi Kansu'nun Halkevleri Hakkındaki Söylevi", *Ülkü*, c.111, sayı 37, Ank. 1936, s.6.

⁵⁷ İsmet Paşa, "Yeni Halkevleri'ni Açma Nutku", *Ülkü*, c.4, sayı 13, Ank. 1934, s.1.

CHF Genel Sekreterliği'nin yayınladığı ve Halkevleri'ne gönderdiği 1932 yılındaki Halkevleri talimatnamesine göre Halkevleri'nin şubeleri ve bu şubelerin amaçları, faaliyet alanları Şu Şekildedir:

"Dil, Edebiyat, Tarih Şubesi:

- Müşahabeler, konferanslar,
- Milli dil ve anane tetkikleri,
- Neşriyat mesaisi,
- Genç istidatların himayesi

Güzel Sanatlar Şubesi:

- Birleşmek ve yükselmek,
- Aylık müsamereler ve musiki akşamları,
- Bedil duyuş ve anlayış seviyesini yükseltmek,
- Milli marşları ve şarkıları öğretmek,
- Milli türküler notalarını ve sözlerini toplamak,
- Musikide beynelmilel istikameti yakalamak,

Temsil Şubesi:

- Temsil sanatına heves ve istidatı olanları bir araya toplamak,
- Temsil edilecek piyeslere tespit etmek,
- Milli kültürümüzü geliştirici temsiller vermek,

Spor Şubesi:

- Spora alakayı yükseltmek,
- Milli spor teşekküllerine yardım etmek, hakiki sor telakkisini yaymak,
- Jinnastik, beden hareketleri milli terbiye, programlı çalışma sahalarının benimsetmek,
- Spor konferansları düzenlemek,
- Yurdun her köşesini sevme duygusunu kuvvetlendirme, gezme kültürünü yaymak.

İçtimai Yardım Şubesi:

- Şefkat ve yardım duygularını beslemek,
- Hayır cemiyetlerine ve müesseselerine, yoksullar, yetimlere, kimsesizlere, hasta ve muhtaç köylülere yardım etmek,
- Yardım gezileri düzenlemek,
- Para, doktor, ilaç yardımı yapmak,

- İşsizlere yardım yapmak.

Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi:

- Halkın seviyesini yükseltmek her türlü okuma-yazma, yetiştirme hizmetini vermek,
- Okutup yazdırmak,
- Ecnebi lisan ve fen dersleri vermek,
- Sanat öğretmek,
- Ameli hayat bilgileri talim etmek,
- Dersler vermek; kurslar açmak,
- Açılacak dershane ve kursların muallimlerini belirlemek,
- Binası müsait olmayan Halkevleri'nde, ders ve kursların tanzimi ve idaresini düzenlemek.

Kütüphane ve Neşriyat Şubesi:

- Kütüphane ve okuma odası tesis etmek,
- Kütüphaneyi zenginleştirme yolları bulmak,
- Kütüphane ve okuma odalarında fihrist tutmak,
- Çok kitap hediye edenlerin adını yaşatmak,
- Açık okuma günleri düzenlemek,
- Neşriyat yapmak, halka yaymak,

Köycülük Şubesi:

- Köylerin sağlık, medeniyet ve düşünce yapısı yönünden olgunlaşmasını sağlamak için çalışmak,
- Köylü ile şehirli arasındaki sevgi ve bağlılık duygularını kuvvetlendirmek,
- Köylüler arasında anlaşma ve kaynaşmayı sağlama,
- Diğer şubelerin yardımıyla, okuma yazmaya teşvik etmek; köylüye yardım ulaştırmak,
- Şehirlerin ailelerine, yetimlerine ve harp malullerine yardım etmek,
- Köy öğretmenlerini tabii üye olarak tayin etmek.

Müze ve Sergi Şubesi:

- Halkevi mıntıkasındaki tarihi eser ve abidelerin muhafazasında alakadar kurumları aydınlatmak,
- Resmi müzeleri her yönden zenginleştirmek,
- Milli kültür ve milli etnografya vesikalarını toplamak,

- Sanata ve sanatçıya destek olmak,
- Milli ürün ve mahsul numunelerini sergilemek,
- Milli güzel zevkini yükseltecek eserleri sergilemek, gerçek sanatın Halkın ilgisini kazanmasına yardım etmek⁵⁸.

Halkevleri'nde uygulanması gereken bazı şartlar vardır. Üyeler seçilip şubeler açılınca, her şube delegesinin yönetim kurulu toplantılarından birine bir çalışma programı getirmiş olması, bu programın ise bütün şubelerin düşüncelerine paralel olması ve başarı birliğinin layık olması başarı şartıdır. Herhangi bir şube çalışmıyorsa yönetim kurulu bunu hemen görüşüp çözüme bağlamaktaydı⁵⁹.

Altyapısı tamam olan Halkevleri'nin verimli olarak çalışabilmesi için bazı hususlara dikkat edilmelidir. Her şeyden önce bir Halkevi gönüllüsü:

- 1.Önce halkı sevmelidir. Ona bir aşkla bağlı olacaktır.
- 2.Halka ve halktan öğreneceği çok şeyi olduğuna inanmalıdır.
- 3.Halka gitmeli, halk saflarına katılmalıdır.
- 4.Aydınlar için halka küsmemelidir.
- 5.Halkı gerici sanmamalıdır. İyi bilelim ki bugün yurdumuzda gelişmeme gösteren çok şey var.
- 6.Halkı geri kalmışlıkla suçlamamalıdır. Baş suçlu biziz, vicdanları sızlaması gereken bizi, yüzleri kızaracak biziz, yani aydınlardır.
- 7.Halkın tiryakisi olunmalı, sigara ve kahve tiryakisi, sabah kalkar kalkmaz nasıl kahvesini sigarasını ararsa, Halkevci de günün her saatinde halkı arayarak halk tiryakiliğini gösterecek⁶⁰.

Halkevleri'nin faaliyetlerinin toplumda meydana getirdiği olumlu gelişmeler üzerine CHP, Halkevleri sayısının ve faaliyet alanlarının her geçen yıl daha da artmasına önem vermeye başlamıştı. Öyle ki hapishanedeki mahkûmlara varıncaya kadar kurslar veriliyor, ileride faydalı bir vatandaş olarak topluma kazandırılmaya çalışılıyordu⁶¹.

1932 yılında faaliyetlerine başlayan Halkevleri, ilk önce 14 şubeyle teşkilatlanmaya başlamıştır. Kapatıldığı 1951 yılına kadar Halkevi sayısı 474'e ulaşmıştır. Bir yıl içindeki en fazla Halkevi açılışı 1939 yılında 163 sayıyla olmuştur. Halkodaları da 1940 yılında 141 tane açılarak faaliyetlerine başlamışlardır. 1945

⁵⁸ CHP Halkevleri Talimatnamesi, Ank. 1932, s.10-29.

⁵⁹ Kara, a.g.e., s.74.

⁶⁰ Haydar Ediskun, "Bir Halkevi Nasıl Çalışabilir", *Halkevleri Dergisi*, sayı 38, Ank. 1969, s.9.

⁶¹ "Notlar ve İktibaslar- Halkevlerimiz", *Ülkü*, sayı 69, Ank. 1938, s.262.

yılında ise 2.338 adet halkodası açılarak en fazla açılışı gerçekleştirmiştir. 1951 yılına gelindiğinde ise halkodalarının sayısı 4.306'ya ulaşmıştır.

2. HALKEVLERİ'NİN ŞUBELERİ

1932 yılında CHF tarafından çıkarılan "Halkevleri Teşkilat İdare ve Mesai Talimatnamesi", 1940 yılında gözden geçirilerek "Halkevleri Çalışma Talimatnamesi" adıyla yeni talimatname yayınlandı ve Halkevleri'ne gönderildi. Halkevleri'yle ilgili genel esaslar, Halkevi yönetim kurulu ve şube görevlilerinin çalışma esaslarının belirlendiği bu talimatnamede Halkevleri 9 ayrı şubeye ayrılmıştır⁶².

2.1. Dil ve Edebiyat Şubesi

Dil ve edebiyat Şubesi, halkın bilgisinin artmasına, parti prensiplerinin kökleşmesine, yurt sevgisinin, yurttaşlık ödevleri duygusunun yükselmesine yarayacak konuşmalar, konferanslar, törenler hazırlar ve genel olarak dil, edebiyat konularıyla yakından meşgul olur. Dil ve Edebiyat Şubesi'nin başlıca amacı Türk dilinin gelişmesi ve her türlü fikir ve duyguyu ifade etme özgürlüğünü kazanması ve ulusal dil aracılığıyla halk arasında birliğin oluşturulmasıdır⁶³. Halkevleri'nin çıkaracakları dergilerin yöntem işi de bu şubenin görevleri arasındadır⁶⁴.

Ayrıca bu şubenin en önemli özelliği Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumu paralelinde faaliyet göstermesidir. Şube, kullanılmayan öz Türkçe kelimeleri ve deyimleri derler, yabancı kaynaklı sözcüklerin Türkçe karşılıklarını bularak, yapılacak çalışmalara ön ayak olurdu. Özellikle bir milletin ana dilinin yine kendi ağzından derlenmesi, örnek bir çalışma olarak dikkat çekiyordu. Bu çalışmalar Halkevi yayınlarında neşredilerek kamuoyu oluşturulmasına da özen gösteriliyordu. Halk tarafından öz Türkçenin araştırılması Halkevleri arasında adeta yarış edercesine yapıyordu. Bu çalışmalar Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumu'nun

⁶² CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, Ank. 1940, s.9.

⁶³ CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, s.5.

⁶⁴ Ulug İğdemir, "Halkevleri ve Halkodaları", *Atatürk ve Halkevleri*, Halkevleri Atatürk Enstitüsü Yardımcı Yay., Ank. 1974, s.122.

gözetiminde yapılıyordu. Halkevleri'nin Dil ve Edebiyat Şubesi, adeta TDK ve TTK'nın birer şubesi gibi hareket ediyordu⁶⁵.

Öte yandan başarılı Halkevleri de takdir edilmekteydi. 1935 yılında Aydın Halkevi'ne TTK tarafından iki defa takdirname verilmişti. Bunların yanı sıra ulusal masallar ve atasözleri toplanıyor, gelenek ve göreneklere ait vesikalar inceleniyordu⁶⁶.

Kemal Ünal'a göre Dil ve Edebiyat Şubesi'nin en önemli görevi Halkevi dergilerinin çıkartılmasıydı. İlk Halkevi dergisi Ankara Halkevi'nin yayınladığı *Ülki* olmuştur. 1940 yılında ise Halkevleri'nden 36'sı aylık dergi yayınlamaktaydı⁶⁷.

Dil birliğinin, ülke birliği sağlamada en temel öge olduğuna inanan CHP, dilin yeni derlenen sözcüleriyle Türkçeleştirilmesine, sadeleştirilmesine ve halka mal edilmesine büyük özen göstermiştir. Dile verilen önem çok yerinde bir politikadır. Çünkü hem kültürel hem de ideolojik biçimlenme önce dilde meydana gelir.

Atatürk'ün kurduğu ilk ve en önemli kurumlardan birisi Türk Dil Kurumu olmuştur. Halkevleri'nin Dil ve Edebiyat Şubesi yurdun dört bir yanından bulduğu ve derlediği kelimeleri TDK ve TTK'ya ileterek bir kanal görevi yapmıştır. 1932-1935 yılları arasında 40.000 yeni kelime Halkevleri'nce TDK'ya iletilmiştir⁶⁸.

Halkevleri Dil ve Edebiyat Şubeleri, telkin, terbiye ve tez aşlamak gayeleriyle halka hizmet sunmuşlardı. Şube, çevrenin genel bilgisini yükseltmeye yarayacak konularda konuşmalar ve konferanslar yapmışlardı. Halkın eğitilmesinde en önemli faaliyetleri bu şube üstlenmiştir⁶⁹.

Dil ve Edebiyat Şubesi'nin başlıca faaliyetleri konferanslar, dergiler, kitap ve kitapçıklar, ulusal bayram ve kutlama törenleridir.

Konferanslar: Halkevleri tarafından yaygın olarak kullanılan iletişim araçlarından biridir. Çok çeşitli konularda, üniversite öğretim üyeleri, yazarlar ve diğer seçkin aydınlar tarafından konferanslar verilmiştir. Konferanslar Halkevleri'nin talepli ya da CHP Genel Sekreterliği'nin yaptığı program doğrultusunda oluyordu. Kurallara göre Halkevi'nin ayda en az iki konferans verme zorunluluğu vardı. Verilen konferanslar üç kısımda toplanıyordu:

⁶⁵ Behçet Kemal Çağlar, *103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı*, Ank. 1936, s.18.

⁶⁶ *Notlar ve İktibaslar*, s.260.

⁶⁷ Kemal Ünal, "Millî Şef ve Halkevleri", *Ülki*, sayı 83, Ank. 1940, s.387.

⁶⁸ Şerif Mardin, *Toplu Eserleri 3: İdeoloji*, İletişim Yay. İst. 1995, s.94.

⁶⁹ Yeşilkaya, a.g.e., s.81.

- 1.CHP'ce profesörlere ve doçentlere verilen konferanslar,
- 2.Halkevleri üyelerinin, konukları kendileri seçerek verdikleri konferanslar,
- 3.Asgari çalışma planına göre o yıl içinde bütün Halkevleri'nden vermesi istenilen konferanslar⁷⁰.

Bu şubenin düzenlediği konferansların konuları genel olarak şöyledir:

Toprak mülkiyeti, toprak yasası, ormanların yararları, orman sorunumuz, sıtma ile savaş, tifüs, şarbon, verem, bulaşıcı hastalıklar, kuşpalazı, sinir ve içki, bağırsak kurtları, trahom, yaz ishalleri, neler yemeli nasıl yemeli, az beslenme çok beslenme, kadınlarda kısırlık, hormonlar ve hayat, tansiyon, sağlık kurumlarımızı, ilköğretim, iş sigortası, hayvan vergisi, zirai donatım, kooperatifçilik, boşanma ve sebepleri, hayvan hastalıkları, Milletvekili seçimi, Belediye seçimi, demokrasi, atom, boğazlar sorunu, suç ve suçlu, ceza davaları, çocuklar ve yasalar, Türkiye'nin sanayileşmesi, modern sanayide iş bölümü, çalışma ve sağlık, köy kalkınması, okulda ahlak, Türk ahlakının kökleri, Beveriç planı ve seyahat, sanat, edebiyat, tarih, zafer ve kahramanlık destanları, halk bilimi, çocuk hastalıkları, çocuk bakımı ve çocuk ölümlerinin önlenmesi⁷¹.

1933 yılında yurt çapında verilen konferans sayısı 915 iken 1934 yılında bu sayı 1.547'ye çıkmıştır. 1939'a gelindiğinde ise konferans sayısı 2.835 olmuştur. Konferanslara 1939'daki gelen halk sayısı ise 917.724'e ulaşmıştır⁷².

Seri şekilde konferans tertiplemede, Ankara, Adana, Beyoğlu, Balıkesir, Denizli, Eminönü, Elazığ ve Manisa Halkevleri öne çıkmıştır⁷³.

Dergiler: Dil ve Edebiyat Şubesi'nin önemli faaliyetlerinden birisi de dergi çıkartmaktır. Halkevleri 19 yıl boyunca 77 dergi çıkartmıştır. Ülkü Halkevi Dergisi'ni Ankara Halkevi çıkartmıştır ve bu dergiye adını bizzat Atatürk vermiştir. Bu dergiler aracılığı ile pek çok genç yetişmiş ve sesini duyurma imkânı bulmuştur⁷⁴.

Halkevleri merkez yayın organı olarak yayınlanan Ülkü Dergisi 1933-1950 yılları arasında 17yıl boyunca çıkmıştır. Bu derginin 1933-1941 tarihleri arasında çıkan sayıları gerek içeriği gerekse çıktığı dönem açısından önemlidir. Bu dönemde dergide 350 kadar yazarın yazısı yer almıştır. Konu başlıklarını ise edebiyat, tarih,

⁷⁰ CHP Halkevleri 1940, Ank. 1941, s.10.

⁷¹ Yeşilkaya, a.g.e., s.82.

⁷² CHP Halkevleri 1940, s.19.

⁷³ Kara, a.g.e., s.80.

⁷⁴ Yeşilkaya, a.g.e., s.84.

dil, güzel sanatlar, sosyoloji, felsefe, ekonomi, spor, köycülük, yurt koruma, ziraat, halk sıhhati, bibliyografya ve Halkevleri haberleri oluşturmuştur⁷⁵.

Ülkü Dergisi, merkez yayın organı olmakla birlikte diğer Halkevleri tarafından çıkarılan dergiler içinde yol gösterici olmuş, zaman zaman onları eleştirmiş ve genel merkezin belirlediği çizgide yayın yapmaları konusunda uyarmıştır. Ülkü için belirlenen yayın politikası diğer Halkevleri'nin çıkardığı dergiler için de geçerli olmuştur. Buna göre Halkevi Dergisi'nin ticari yönü olmayacaktır, yazarlarına para vermeyecektir. Çünkü ülkü bir mefkûre dergisidir. Buralarda yazanlar yazdıkları için para almayacaklar, inandıkları davayı başkalarına duyurmayı amaç edinecektir⁷⁶.

Halkevi dergilerinin %80'i 1932-1941 yılları arasında çıkmıştır. II. Dünya Savaşı yıllarında dergilerin önemli bir kısmı, kâğıt sıkıntısı ve maddi yetersizlikler nedeniyle kapanmak veya yayımına ara vermek zorunda kalmıştır.

Dergilerin yazar kadrosunu buldukları illerdeki öğretmen, doktor, avukat, hâkim, mühendis gibi eğitim seviyeleri yüksek olan kişiler oluşturmaktaydı. Dergilerde birçok konuya yer veriliyordu. Tamamına yakını ise ülke genelini ilgilendiren konuları ele alırdı. Ayrıca buldukları Halkevleri'nin çalışmalarına yer verilirdi.

Halkevi dergileri çok nitelikli olmasa da antropoloji, folklor, sosyoloji, edebiyat ve eğitim alanlarında önemli miktarda materyal yayımlamıştır. Ama Halkevi dergilerinin en önemli eksikliği ise parti talimatlarına sıkı sıkıya bağlı olmalarıydı⁷⁷.

Kitap ve Kitapçıklar: Dil ve Edebiyat Şubesi'nin görevlerinden birisi de kitap ve kitapçık yayınlamaktır. Kütüphane ve yayın kolu ile birlikte hareket ederek yörenin tarih, folklor, sanat, edebiyat, iktisat, vs. özelliklerine ait önemli araştırmaları yayımlıyorlardı⁷⁸.

Yayımlanacak kitabın özellikle Halkevi'nin yönetim kurulu tarafından onaylanması gerekirdi. Basımı ve dağılımı kütüphane ve yayın şubesine ait olan kitaplar basıldıktan sonra kopyaları CHP Sekreterliği'ne, tüm Halkevi ve Halkodalarına ve Dergilerine gönderiliyordu. Kitap dağıtımı Halkevleri tüzüğünde bulunan bir gereklilikti ve ücretsiz yapılıyordu.

En çok yayımlayan Halkevleri Ankara, Aydın, Sivas, Balıkesir, Diyarbakır, Eminönü, Gaziantep, İzmir, Isparta, Kars, Kastamonu, Kayseri, Konya ve

⁷⁵ *Ülkü Dergisi Seçmeler, (1933-1941)*, Ank. 1982, s.5.

⁷⁶ *Güz, a.g.e., s.18-19.*

⁷⁷ *Kara, a.g.e., s.83.*

⁷⁸ *CHP Halkevleri ve Odaları'nın 1942 Çalışmaları*, Zerbamat Mat, Ank. 1943, s.4.

Manisa'dır. 1932-1939 yılları arasında en çok yayınlanan kitap konuları ise şöyledir: Umumi, sosyal ilimler, edebiyat, tatbiki ilimler, tarih-coğrafyadır. 1942'de ise umumi eserler, tarih, coğrafya ve edebiyattır⁷⁹.

Halkevleri tarafından yayınlanan kitap ve kitapçıklar 4 kategoriye ayrılabilir:

1. CHP'nin siyasi ideolojisini yaymak amacıyla hazırlanan kitaplar. Bunların kapsamında daha çok konuşmalar, yıldönümü kutlamaları haberleri ve diğer siyasi etkinlikler vardır.
2. Halkevi faaliyetlerini anlatan kitaplar.
3. Edebi çalışmalar; yerel şiiirler, yazarlar ve ozanlar hakkında monografılar, yerel folklor ve müzik koleksiyonlarını kapsayan kitaplar.
4. Yerel toplulukların tarihi ve yapısı üzerine araştırmaları kapsayan kitaplar⁸⁰.

Halkevleri yayınlarını topluca gösteren ilk bibliyografya 1939'da ikincisi de 1941'de yayınlanmıştır. İkisi de Avni Çavdar'a aittir. Halkevi yayınlarının hepsini topluca gösteren üçüncü ve son bibliyografya 1944 yılında Hasan Taner tarafından yayınlanmıştır. Bu son bibliyografyaya göre 1932'den 1944'e kadar yayın yapan Halkevi sayısı 83'tür. Bu Halkevleri'nin çıkardığı büyük-küçük toplam eser sayısı ise 492'dir. Bunun haricinde CHP Halkevleri bürosunun yayınları ile CHP Genel Sekreterliği tarafından çeşitli Halkevleri'nde aydınlarca veridilmiş konferansların metinleri de bulunmaktadır. Bu metinler "Konuşmalar" adlı kitapçıklar halinde bastırılmıştır. Bu yayınların her ikisinin sayısı da 246'yı bulmaktadır⁸¹.

Halkevlerince yayınlanan kitap ve dergiler genel olarak yazma ve gazetecilik konularına büyük ilgi doğmasına vesile olmuştur. Ayrıca yeni matbaaların kurulması ve profesyonel baskıcıların doğması taşralarda yerel olarak yayınlanan dergi, gazete ve kitapların hızla çoğalmasına neden olmuştur. Böylesine yaygın bir iletişim sistemi Türkiye'de ilk kez Halkevleri tarafından geliştirilmiştir. Halkevlerinin yayınladığı kitap ve dergiler, yine Halkevlerinde kurulan kütüphaneler ve açılan okuma yazma kursları ile birlikte Türkiye'de sözlü kültürden yazılı kültüre geçilmesi konusunda palanlı ve birbirini tamamlayıcı faaliyetler olarak görünmektedir⁸².

Dil ve Edebiyat Şubesi'nin değer bir önemli faaliyeti ise ulusal bayramlar ve büyükleri anma günleri tertipleme olmuştur.

⁷⁹ Yeşilkaya, a.g.e., s.84.

⁸⁰ Korkmaz Alemdar-İrfan Erdoğan, *Popüler Kültür ve İletişim*, Ümit Yay., Ank. 1994, s.77.

⁸¹ Hasan Taner, *Halkevleri Bibliyografyası*, Ank. 1944, s.3.

⁸² Alemdar, a.g.e., s.70.

Cumhuriyet Bayramı, 23 Nisan, 19 Mayıs, 30 Ağustos ve 10 Kasım Atatürk'ü anma günleri Halkevlerince her zaman merasim ile kutlanmıştır. Atatürk'ün Halkevleri'nin bulunduğu şehre gelmesi de önem verilen ve kutlanılan günler arasında olmuştur.

2.2. Güzel Sanatlar Şubesi

Güzel sanatlar, Halkevleri'nin önem verdiği belli başlı konulardandır. Halkevleri, güzel sanatlara sevgiyi ve güzel sanatlardan, vatandaşın terbiyesi ve azminin kuvvetlendirilmesi için nasıl yararlanılacağını öğreten bir toplantı yeri olmuştur. İsmet İnönü yeni Halkevleri'nin açılışı dolayısıyla yaptığı konuşmasında güzel sanatların önemini şöyle ifade etmiştir:

“Arkadaşlar, güzel sanatlar, yalnız yüksek bir insan cemiyetinin temelini oluşturan ince ve güzel hisleri terbiye eden vasıta değildir. En sert idareleri de yetiştirmeye vasıta olan başlıca uyandırıcı, başlıca bir yürütücüdür. Halkevleri güzel sanatların yalnız kendi cemiyetlerine ruh veren vasıta olarak değil; vatandaşları terbiye eden, onları çalışmaya hurslandıran, onları vatani güzleştirmek ve çiçeklendirmek için daha çok iştahla ateşleyen başlıca bir terbiye vasıtası saymalıdır”⁸³.

Güzel Sanatlar Şubesi'nin en önemli faaliyetleri arasında yetenekli gençleri yetiştirmek vardır. Bu şube, müzik, resim, heykelticilik, mimarlık gibi alanlarda uzman olan kişileri bir araya toplar ve yeteneği bu sanatlara yatkın olan geçleri korur ve geliştirmeye çalışır⁸⁴.

Ayrıca batı müziğinin ve batı müzik tekniğinin kökleşmesine, halk arasında söylenen halk türkülerinin derlenmesine ve batı tekniğine göre Türk müziğinin yaratılmasına ve gelişmesine çalışır⁸⁵. Millî oyunları teşvik eder, bu oyunların özgün kıyafet, söz, türkü ve edalar ile oynanması ve gösterilerde bunlara yer verilmesi konusunda çalışma yapar. Koroların, orkestraların ve bandoların kurulmasına ve çalışmasına yardım eder.⁸⁶

Güzel Sanatlar Şubesi'nin önemli bir faaliyeti ise halkın ulusal marş ve şarkıları öğrenmesine yardımcı olmak ve önemli günlerde marşların söylenmesini sağlamak olmuştur. 10. yıl marşının memleketin en ücra köylerinde herkes tarafından az

⁸³ Kara, a.g.e., s.85-86.

⁸⁴ CHP Halkevleri Öğreneği, Ulus Basımevi ,Ank. 1935, s.11.

⁸⁵ Halkevleri'nin 1934 senesi faaliyet raporları hılasası, Ulus Basımevi, Ank. 1935,

⁸⁶ İğdemir, a.g.m., s.122.

zamanda öğrenilmesi ve Cumhuriyet bayramı kutlamalarında büyük önderin huzurunda on binlerce halkın bunu bir ağızdan bir tempoda söyleyebilmesi bu hakikatin en göze çarpan delilidir⁸⁷.

Ayrıca Güzel Sanatlar Şubesi, ulusal raksların yanında zevkli garp danslarına da yer vermiştir. Bunda yüzyılların alışkanlığı kabul edilen ruh halinin değiştirilerek halkın hareketlendirilmesi, canlandırılması, neşeyi ve şevki yakalaması amaçlanmıştır⁸⁸.

Şubenin bir başka faaliyeti ise resimde milliliği yakalamak olmuştur. Millî destanları yaşatan, kahramanlığımızı canlandıran, kendi öz benlik ve hayatımızı ilgilendiren konuların kazanılması sağlanmıştır⁸⁹.

Güzel Sanatlar Şubesi yeni mimari zevki kazandırmaya da çalışmıştır. Birçok Halkevi'nde mimari sergiler, mimari kurslar açılmış ve modern inşaat hakkında dersler verilmiştir⁹⁰.

Ulusal kültürümüzün en zengin değerlerinden biri olan Halk oyunları da Güzel Sanatlar Şubesi sayesinde dirilmiştir. Halkevleri'nin 1932-1951 yılları arasındaki çalışmaları sırasında ülke çapında 1500 halk oyunu ortaya çıkarılmış, özgün kıyafetlerle oynanmış ve öğretilmiştir⁹¹.

Halkevleri'nde özellikle üyelere müzik dinletmek amacıyla radyo ve gramofon getirilmiştir. 1939 yılında 373 Halkevi'nden 208'inde radyo, 13'ünde amplifikatör, 76'sında hoparlör ve 101'inde bando bulunmaktadır. Halkevleri'nin halk kitlelerine seslenerek ideolojilerini yaymak için kullandıkları araçlardan biri de hoparlörlerdir. Bazı Halkevleri'nin dışına kurulan hoparlör tesisatı ile Ankara Radyosunun yayınları halka dinletilmiş ayrıca Halkevi tarafından hazırlanan kısa konuşmalar ve öğütler de yayınlanmıştır. 1944 yılında Balıkesir ve İzmit Halkevleri Hoparlör ile yapılan yayınlarda göze çarpan bir faaliyet göstermiştir. Bu yayınlar arasında şiirler, halk türküleri, atasözleri ve güzel öğütler yer alırdı⁹².

Birçok yerde kabiliyetleri ve hevesleri olsa bile bunları öğretecek öğreticileri olmadığı için resim, mimari ve heykeltıraşlık konularında Halkevleri bir verim alamamıştır. Afyon'da mimari, Kadıköy, Ankara ve Mardin'de heykeltıraşlık kursları açılmıştır. Resim konusunda da Ankara, Bursa Eskişehir, Mersin, Manisa, Sivas ve

⁸⁷ Çağlar, a.g.e., s.41.

⁸⁸ Çağlar, s.44.

⁸⁹ Yeşilkaya, a.g.e., s.93.

⁹⁰ Çağlar, a.g.e., s.48.

⁹¹ Halkevleri'nin 1935 senesi faaliyet raporları hılasası, s.158.

⁹² CHP Halkevleri ve Halkodaları 1944, Ank. 1945, s.8-9.

İnegöl Halkevleri başarılı olmuştur. Güzel Sanatlar Şubesi'nin müzik kolu hemen her Halkevi'nde faaliyet gösterebilmiştir.

Çorum, Balıkesir, Ankara, Eminönü, Beyoğlu, Eskişehir, Diyarbakır, Artvin, Adana, Manisa, Yozgat, Nazilli, Edremit, Çankırı, Kayseri, Fatsa ve Gelibolu Halkevleri'nin Güzel Sanatlar Şubesi konserler tertipleyerek halkı halkevlerine ısındırmaya ve halkta batı müziğinin uyunmasında mühim rol oynamıştır⁹³.

2.3. Temsil Şubesi

Halkevleri'nin temsil şubesi faaliyetlerini tiyatro ve temsillerle göstermiştir. Halkevi temsillerinin ilk gayesi şehir veya kasaba gençlerine bir toplantı vesilesi olmak, Halkevleri'nin içinde ve etrafında canlı ve hareketli bir sosyal hayat yaratmaktır⁹⁴.

Temsil şubesi, Halkevleri'nin en önemlilerindendir. Bu şube memlekette tiyatro sevgisini ve tiyatro zevkini kökleştirmeye çalışır. Yetenekli gençleri bir araya toplayarak temsiller hazırlar. Kukla ve karagöz gibi halk sanatlarından da faydalanır⁹⁵.

Temsil şubesi tertip ettiği tiyatro ve temsiller ile halkın kültür seviyesini artırmaya çalışmıştır. Devrimlerin halka benimsetilmesi için inklâpları içeren oyunlar gösterilmiştir. İleriki yıllarda halkevlerinde temsillerin artması ile oyun bulmada zorluklar yaşanmaya başlamıştır. Tiyatro oyunlarının artırılması için CHP tarafından dört defa sahne oyunları yarışması düzenlenmiştir. 1947 yılında 90'a yakın oyun sergilenmiştir ve 30 kadar oyun Halkevleri'nde temsil verilmesi için gönderilmiştir⁹⁶. Temsil şubesi toplam 386 farklı oyun temsil etmiştir ve bu oyunlardan 111'i CHP tarafından gönderilmiş oyunlardır⁹⁷.

Halkevi Temsil şubesi faaliyetleri arasında sinema da yer almıştır. 1938 yılında 1.760 eğitim amaçlı film sinemalarda gösterilmiştir⁹⁸.

Temsil şubesinin tiyatro ve sahne faaliyetlerinin gayeleri şunlardır:

- Halkevleri'nde bir hayat ve hareket uyandırmak

⁹³ Kara, a.g.e., s.87-88.

⁹⁴ *CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi*, Ank. 1940, s.12.

⁹⁵ İğdemir, a.g.m., s.123.

⁹⁶ Yalçın Orkun, "Halkevi Kollarının Başlıca İstikametleri", *Ülkü*, sayı 11, Ank. 1947, s.40.

⁹⁷ Nurhan Karadağ, *Halkevleri Tiyatro Çalışmaları*, TC. Kültür Bakanlığı Yay., Ank. 1998, s.163.

⁹⁸ Kemal Ünal, "Milli Şef ve Halkevleri", *Ülkü*, sayı 83, Ank. 1940, s.387.

- Şehir ve kasabaların tiyatro ihtiyacını gidermek
- Gençleri güzel ve serbest konuşmaya alıştırmak
- Gençlerin fikir, sanat ve dil terbiyelerine yardım etmek
- Müstakbel tiyatro sanatçıları yetiştirmek
- İyi hatip yetiştirmek
- Memleket ve cemiyet için faydalı telkinlerde bulunmak⁹⁹.

Temsil şubelerinin organize ettiği oyunlara o kadar çok insan gelmiştir ki zaman gelmiş tesis edilen salonlara insanlar sığmaz olmuştur. Bu suretle Halkevleri'nin en çok rağbet gören ve en faal şubeleri temsil kolları olmuştur. Halkevleri'nde oynanan piyesler rastgele seçilmiyordu. Tarih tezimizi, milli mücadelemizi, sosyal yaşantımızı anlatan piyesler daha çok kabul görmekteydi. Halkevi gösteri şubeleri kadın ve erkeklerden oluşan bir gösteri grubu kurarlardı. Gösterilerde genel yönetim kurulunca seçilen veya yeniden yazdırılacak piyesler oynanırdı. Oynanacak piyeslerin merkez tarafından olurunun mutlaka alınması gerekmekte idi¹⁰⁰.

Halkevlerinde en çok oynanan oyunlar ve en çok oyun sergileyen Halkevleri şunlardır:

İstiklal, Akın, Himmet'in oğlu, Mavi Yıldırım, Mete, Kahraman, Kanun Adamı, Şeriye Mahkemesinde, Tıfllar, Mahcuplar, İnsan Sarrafı, İkizler, Yanlış Yol, Çoban, Bir Yağmur Gecesi, Erkek Kukla, Para Delisi ve Yapışkanlar en çok sergilenen oyunlar olmuştur.

Sırasıyla en çok oyun sergileyen Halkevleri ise, Ankara, Trabzon, Bursa, Adana, Eminönü, Balıkesir, Sinop, Ordu, Eskişehir, Afyon, Bakırköy, İzmir, İzmit, Giresun, Kadıköy, Samsun, Konya, Mersin ve Aydın Halkevleri'dir¹⁰¹.

Halkevleri sahnelerinde verilen temsiller her yıl giderek artmıştır. 1933 yılında verilen temsil 611 iken 1939'da bu sayı 2.921'e 1944'te 3.000'e yükselmiştir. 1944 yılında 405 halkevinden 329'unda Temsil Şubesi vardı¹⁰².

Temsillere verilen değer öylesine büyüktü ki sahneler, Halkevleri'nin adeta olmazsa olmazları arasına girmişti.

1945 yılına gelindiğinde 44 Halkevi'nde 35mm.lik normal sesli sinema gösterici makinesi bulunmaktaydı¹⁰³.

⁹⁹ Reşat Nuri Güntekin, "Halkevlerinde Tiyatro", *Konuşmalar*, B.1, Ank. 1940, s.134.

¹⁰⁰ Kara, a.g.e., s.90-91.

¹⁰¹ Yeşilkaya, a.g.e., s.94.

¹⁰² *CHP Halkevleri ve Halkodaları*, 1944, s.20-21.

¹⁰³ *CHP 1945 Halkevleri ve Halkodaları*, Ulus Basımevi, Ank. 1946, s.15.

2.4. Spor Şubesi

Halkevleri Spor Şubesi'nin gerçekleştirmeyi arzu ettiği en önemli gayesi; sporu memleketin kültür fizik davası olarak ele almak, ulusal spor meselesini ortaya koymak, Türk gençliğinde ve Türk halkında spora ve beden hareketlerine sevgi ve ilgi uyandırmak, sporu ananeleştirmek ve kitle hareketi yapmaktır. Spor Şubeleri, Türk Spor Kurumu ile birlikte spor kulüplerinin gelişme ve ilerlemesine ön ayak olmuşlardır. Hiç kulüp bulunmayan yerlerde kulüp kurmuşlar ve bölge insanının bu noktadaki ihtiyacının giderilmesine çalışmışlardır. Birçok Halkevi, Türk milleti ile özdeşleşmiş sporlar olan güreş, kalkan ve atıcılıkla uğraşmışlardır. Dersler verilerek, güreş müsabakaları tertip edilerek gençlere spor sevgisi aşılanmaya çalışılmıştır. Avcılık üzerinde özellikle durulmuş ve eğlence olarak tüm yurttan yayılmıştır. Bunların dışın da atlı, bisikletli ya da yaya yapılan geziler teşvik edilmiştir. Tüm bu branşların dışında spor şubesi, pinpon, bilardo, eskrim, dağcılık ve kayakçılık faaliyetleri de düzenlenmiştir¹⁰⁴.

Halkevleri, Spor Şubesi'nin faaliyetlerindeki asıl hedef genç nesillerin sağlık durumunun düzelmesi, sağlık neşesinin artması, çalışan Türk'ün iş veriminin artması halkın yurt savunmasında kudreti elde etmesi, gözü peklige, becerikliliğe ve dayanıklılığa kavuşmasıdır. Bu amaçla, seçkin tekler değil gürbüz yüz binler hedeflenmiştir¹⁰⁵.

Şubenin en önemli faaliyetleri yurdu tanımak için yapılan geziler ve kamplar olmuştur. Yukarıda belirtilen spor dalları haricinde boks, cirit, yüzücülük ve kürek sporları da teşvik edilmiştir¹⁰⁶.

Halkevleri, kurulduğu 1932 yılından itibaren sporun profesyonelleşmesi için yoğun çaba harcamıştır. 1940 yılına gelindiğinde 50 Halkevi'nde eskrim, güreş ve jimnastik yapılırken, 60 Halkevi'nde jimnastik salonu bulunmaktaydı. Bu salonlardan 18'i jimnastik, 15'i güreş minderi, 50'si voleybol ve 7'si basketbol araç ve gereçlerine sahipti. 12 Halkevi dağ sporlarıyla, 14'ü de su sporlarıyla meşguldü. Ayrıca 30 Halkevi ath ciritle uğraşmaktaydı¹⁰⁷.

Spor ve boş zamanları değerlendirme konusunda Halkevleri'nin görüşleri şöyledir:

¹⁰⁴ Kara, a.g.e., s.94.

¹⁰⁵ Çağlar, a.g.e., s.69.

¹⁰⁶ CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, s.14.

¹⁰⁷ Ünal, a.g.m., s.387.

- Spor, eğlence ve seyir konusu olmaktan çıkarılarak bütün fertlere beden mükemmelliği verecek bir çalışma düzenine sokulmalıdır.
- Ulusal ve geleneksel spor branşlarına öncelik verilmelidir.
- Yurt düzeyinde ve dengeli bir şekilde halk kitlelerine götürülmelidir.
- Spor faaliyetlerinin yurttan yayılışında bölge şartları ve Milli savunma ihtiyaçları göz önünde tutulmalıdır.
- Boş zamanları değerlendirme faaliyetleri, her türlü sebeple eğitim ve öğretimden uzak kalanların tekrar eğitim alanına alınmasını öngörmelidir.
- Bu faaliyetler ülkenin ekonomik kalkınmasına katkıda bulunmalıdır.
- Bu faaliyetler, gençliğin sorunlarını halledecek hedeflere yönettirilmelidir.
- Bu faaliyetler, katılanlara maddi ve manevi olanaklar sağlayacak tedbirlerle cazip hale getirilmelidir¹⁰⁸.

2.5. Sosyal (İçtimai) Yardım Şubesi

Türk milletinin en önemli özelliği olan, muhtaçlara, dil, din, ırk farkı gözetmeksizin yardım elini uzatmak huyunu Halkevleri'nin Sosyal Yardım Şubesi, teşkilatlı ve en yararlı şekilde değerlendirmiş ve geliştirmiştir. Muhtaçlara yardım etmek, dispanser veya gezici doktorlarla hastaların tedavisine koşmak, okullardaki fakir ve çalışkan çocukları koruyarak ihtiyaçlarını gidermek, işsizlere iş bulmak, halkın sağlık bilgisini artırmak için konferanslar düzenlemek, kitap, broşür ve levha ile memlekette sosyal yardım fikrini yaymak bu kolun belli başlı amaçları arasındadır.¹⁰⁹ Bu amaçla yola çıkan birçok Halkevi, diğer şubelerle birlikte toplantılar, müsamereler ve eğlenceler düzenlemişler ve elde ettikleri kazançları en gerekli yerlerde kullanma için tedbirler almışlardır¹¹⁰.

Halkevleri talimatnamesinin sosyal yardım şubesine yüklediği görev şubenin, bulunduğu bölgede gerçekten yardıma muhtaç kimsesiz, kadınlar, çocuklar, sakatlar, dermandan düşmüş ihtiyarlar ve hastalar hakkında insanların şefkat duygularını uyandırmak ve bu duyguları en yüksek mertebeye çıkmasını sağlamaktır¹¹¹.

¹⁰⁸ Ümran Şensezgin, "Spor ve Boş Zamanları Değerlendirme Konusunda Halkevleri'nin Görüşü", *Halkevleri Dergisi*, sayı 56, Ank. 1971, s.19.

¹⁰⁹ İğdemir, a.g.m., s.124.

¹¹⁰ *CHP 1937 Yıldönümü Broşürü*, , Ulus Basımevi, Ank. 1937, s.14.

¹¹¹ Kara, a.g.e., s.99.

Sosyal Yardım Şubesi'nin en önemli çalışmalarından birisi de poliklinikler açarak fakir hastalara parasız bakmak olmuştur¹¹².

Devletin sosyal hizmet ve sağlık kurumlarının yetişemediği ve zayıf kaldığı yerlerde bu boşluğu Halkevleri Sosyal Yardım Şubeleri kapatmaya çalışmış ve devletle halk arasında önemli bir bağ kurmuştur¹¹³.

1939 yılında Halkevleri aracılığıyla muhtaç insanlara 102.297 kalem yiyecek, 32.370 kalem yakacak, 9.175 takım giyecek dağıtılmıştır. Ayrıca 23 poliklinikte 36.319 hasta parasız muayene edilmiştir¹¹⁴. 1941 yılına gelindiğinde ise Halkevleri'nin 270'inin sosyal yardım şubesi aracılığıyla yoksullara 60 ton yiyecek, 38 bin giyecek ve 40 ton yakacak dağıtılmıştır. Ayrıca 45 bin hastaya da parasız bakılmıştır.¹¹⁵ 1948 yılına gelindiğindeyse 80 Halkevi'nin kendi polikliniği bulunmaktaydı.¹¹⁶ Poliklinik ve bakım evi açan Halkevleri'nden bazıları şunlardır: Muğla, Zonguldak, Trabzon, Kütahya, Van, Erzincan, Mersin ve Bartın Halkevleri. Halkevleri'ne bağlı muayenehane kuran Halkevleri ise şunlardır: Adana, Ankara, Bolu, Denizli, Harput, İzmit, Mersin, Sivas ve Trabzon en başta gelen Halkevleri'dir.

Yoksul kişilere ve ihtiyacı olanlara yardım edebilmek için müsamereler ve balo düzenleyen Halkevleri; Aydın, Ankara, Bursa, Bayburt, Bitlis, Ergani, Taşköprü, Manisa, Muş, Şehremini, Samsun, Konya, Beyoğlu, Elazığ, Eminönü, Diyarbakır ve Artvin'dir¹¹⁷.

Halkevleri Sosyal Yardım Şubeleri'nin yaptıkları hizmetleri Şerafettin Turan şu şekilde sıralamıştır:

1. Poliklinik Hizmetleri, Yoksul hastaların muayenesi ve yardıma muhtaçların ilaçlarını gidermek.
2. Öğrencilere Yardım, Yurtlarda barındırma, yeme, içme ve giyinme masraflarını karşılamak.
3. İşsizlerin iş bulmalarına yardımcı olmak.
4. Yoksul vatandaşlara, yiyecek, giyecek, yakacak dağıtmak ve gerektiğinde yol parası vermek.
5. Yörelerdeki hayır kurumları ile işbirliği yapmak, onların etkinliklerini artırmaya çalışmak.

¹¹² CHP Halkevleri 1940, s.18.

¹¹³ Halkevleri'nin 1935 senesi faaliyet raporları hülasesi, Ank. 1936, s.162.

¹¹⁴ Alemdar, a.g.e., s.20.

¹¹⁵ Çeçen, a.g.e., s.183.

¹¹⁶ CHP 16. Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, Ulus Basımevi, Ank. 1948, s.19.

¹¹⁷ Kara, a.g.e., s.100-102.

6.Söz konusu yardımları yapabilmek amacıyla çeşitli etkinlikler ve balolar düzenlemek¹¹⁸.

2.6. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi

Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi'nin amaçları, okuma ve yazmayı halk arasında geniş ölçüde yaymak, halkın bilgisini artıracak dil ve uzmanlık kursları açmak, teknik bilgileri halk arasında yaymak, el sanatlarını teşvik etmek suretiyle halkı bilinçli öğrenim seviyesi yüksek çağdaş bir seviyeye yükseltmektir.

Okuma yazmayı bilip öğrenmeyi halkın ayağına kadar götürmek, halka bu nimeti sunmak ve bu medeniyet suyundan içmenin zevkini halkta uyandırmak görevi de Halkevleri'ne düşmüştür. Oluşturulan Halk dershaneleri ve kurslar şubesinin temeli bu duygularla atılmıştı. Yedisinden yetmişine bütün halkın okumayı isteyenlerine yardımcı olma bu şubeyle sağlanacaktı¹¹⁹.

Halkevleri çalışma talimatnamesi ve CHP parti programına göre açılan dershane ve kursların çokluğunu ve çeşitliliğini mahiyetleri itibarıyla 6 bölümde toplamak mümkündür. Bunlar:

1. Türkçe okuyup yazma kursları
2. Fizik, kimya, elektrik gibi müsbet ilimlerin kursları
3. Pratik hayat sahasına giren meslekler ve küçük sanatlara ait kurslar
4. Güzel sanatlara ait kurslar
5. Yabancı dil kursları
6. Okullarda ikmale kalanları yetiştirme kursları¹²⁰.

Bu talimatnameye bakıldığında, özetle halkın seviyesini yükseltmek için her türlü okuma yazma ve yetiştirme hareketinin genişlemesini sağlamak ve bunları korumak için tüm Halkevi'nde halk dershaneleri ve kurslar şubesi açılmasının gerekliliği vurgulanmaktadır. Bu dershaneler yerel yöntemleriyle hayat bilgileri öğretmek fertlerin kuvvetlenmesini sağlamaya çalışacaktır. Bu verilmiş görevi yerine getirme yolunda Halkevleri'nin gündüz verdiği kurslar dışında, akşamları hatta geceleri bile uğraş vermiş oldukları görülmektedir¹²¹.

¹¹⁸ Turan, a.g.e., s.217.

¹¹⁹ Kara, a.g.e., s.103.

¹²⁰ CHP Halkevleri ve Halkodaları(1932-1942), Ank. 1942, s.30.

¹²¹ Kara, a.g.e., s.104.

Halk Dershanesi ve Kurslar Şubesi yukarıda belirtilen hedefle, genel eğitimi sağlayacak Türkçe, okuma-yazma, yabancı dil, fen, zanaat, tarih-yurt bilgisi, sosyal bilgiler, daktilo, hesap tutma usulü, dikiş-nakış, ütü, şapkacılık, çiçekçilik, yöreye göre arıcılık, motorculuk ve elektrikçilik kursları açmıştır¹²².

Bu şubenin yaptığı okuma-yazma kurslar, Latin alfabesinin kabulünden sonra yapılan en önemli faaliyet olmuş; halk bu şube sayesinde okuma-yazma öğrenip, Halkevleri kütüphanesi sayesinde bilgilerini pekiştirme alanı bulmuştur. Bu kurslar şube tarafından ücretsiz olarak okul dışı kalmış yurttaşlara verilmiştir. Şube, ayrıca el tezgâhlarını da desteklemiş, böylece köylüye de hizmet etmiştir. Şube faaliyetleri arasında eğitimi cezaevlerine kadar taşımada vardır¹²³.

Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi, diğer Halkevleri şubeleri kadar güzel başarılar elde edememiş olsa da birçok başarılı faaliyete imza atmıştır. İç vilayetlerde Almanca, Fransızca ve İngilizce dil kursları açılmıştır. Aşağıda adı geçen Halkevleri de okuma-yazma kurslarına başarılı olanlardır: Adapazarı, Manisa, Aydın, Denizli, İnegöl, Siirt, Tosya, Gören, Bursa Kula, Ergani, Niksar, Turhal, Muş, Maraş, Harput, Şehremini, Beyoğlu, Gaziantep ve Sivas'tır. Aşağıda adı geçen Halkevleri de motor kursları açmıştır: Bolu, Bergama, Mersin, Ereğli, Adana, Tarsus, Halkevleri'dir¹²⁴.

1939 yılında Halkevleri'nin açtığı kurslara 35 bin kişiye yakın yetişkin katılmıştır. Bunlardan 11.500'e yakını Türkçe okuma-yazma kursuna katılanlar oluşturmaktadır¹²⁵.

1939-1940 yıllarında 41 tane dershane ve kurs varken, bu sayı 1941 yılında 22'ye, 1942 yılının ilk 6 ayında 16'ya inmiştir¹²⁶.

Halkevleri'nin Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi, buldukları yöre özelliklerine göre açtıkları kurslar halkın ekonomik faaliyetlerine de olumlu olarak yansımıştır.

¹²² Yeşilkaya, a.g.e., s.101.

¹²³ CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi (1940 yılı), s.16.

¹²⁴ Kara, a.g.e., s.103-105.

¹²⁵ CHP Halkevleri 1940, s.19.

¹²⁶ CHP Halkevleri ve Halkodaları 1942 Çalışmaları, s.16.

2.7. Kütüphane ve Yayın(Neşriyat) Şubesi

Halkevleri'ne, kahvelerdeki yurttaşları çekebilmek için kütüphane ve okuma alanları açılmış, hatta Halkevleri'nin olmazsa olmazları arasında kütüphanelerin ilk sırayı aldığı da söylenebilir. Bu nedenle Halkevleri'nin hepsinde kütüphane ve okuma salonu mevcuttur.

Halkevleri, buldukları yörede başka kütüphane varsa onlara işbirliği yapar, Halkevleri'nin dışında farklı yerlerde ve yakın köylerde okuma odaları açar, seyyar kütüphaneler teşkil ederdi. Ayrıca kahvehaneler de sahiplerinin onayıyla okuma günleri düzenlenir ve güzel okuma yeteneği olan yurttaşlar tarafından uygun görülen eserler yüksek sesle okutularak halka dinletilirdi¹²⁷.

Ayrıca halkta okuma sevgisi oluşturabilmek için yazarlardan, "açık dilli, milli duygulu ve Türk özlü eserler" yazmaları beklenmekteydi¹²⁸.

Halkevleri kütüphanelerinde görevli memur olmadığı için kütüphanecilik metotları sadeleştirilmiş ve herkesin anlayabileceği bir şekilde getirilmiştir. Yıllara göre Halkevi kütüphanelerindeki kitap sayısı ve okuyucu sayısı Uluğ İğdemir'e göre şöyledir¹²⁹:

Yıllar	Kitap Sayısı	Okuyucu Sayısı
1933	59.444	149.949
1934	97.000	428.000
1935	106.451	624.727
1936	122.809	874.556
1937	129.362	1.598.191
1941	400.000	8.000.000

Halkevleri tarafından mahalli ihtiyaçlar göz önüne alınarak halka göre hazırlanmış pek çok broşür vardır. Örneğin; Ankara'nın arıcılık, Adana'nın pamukçuluk, Samsun'un tütüncülük konularında çıkardığı broşürler gibi. Yine Adem Kara'ya göre bazı Halkevleri'nin kitap ve okuyucu sayıları şöyledir¹³⁰:

¹²⁷ CHP Halkevleri 1940 yılı Çalışma Talimatnamesi, , s.93.

¹²⁸ Çağlar, a.g.e., s.109.

¹²⁹ "Notlar ve İktibaslar-Halkevlerimiz", s.260.

¹³⁰ Kara, a.g.e., s.107-108.

Halkevi	Kitap Sayısı	Okuyucu Sayısı
Akça Koca Halkevi	380	4.016
Alaşehir Halkevi	552	3.382
Aydın Halkevi	1.926	30.753
Çorum Halkevi	8.679	19.914
Ankara Halkevi	18.935	16.539

1939 yılında Halkevleri başına ortalama 1.133 kitap ve 5.454 okuyucu düşmektedir¹³¹.

İstatistik Genel Müdürlüğü verilerine göre 1944-1945 yılları arasında Halkevi kütüphanelerinden en çok yararlananlar sırasıyla; öğrenciler, öğretmenle, sivil halk, askeri memur ve subaylardır. Aynı verilere göre 1945 yılında Halkevleri'nde 395, Halkodalarında ise 366 kütüphane bulunmaktaydı. Buralardaki toplam kitap sayısı ise 722 bine ulaşmaktaydı¹³².

Halkevleri'ne alınan kitaplar şu kaynaklardan sağlanmaktaydı:

- Devlet Dairelerinden
- Dil ve Tarih Topluluklarından
- CHP Genel Sekreterliğinden
- Vatandaş bağışları ile
- Satın alma yolu ile

Vatandaşlardan gelen ve satın alınan kitaplar temel kriterlere uyup uymadıklarının kontrollü için Halkevi başkanlarınca incelenir. Koşulları yerine getirmeyenler CHP Genel Sekreterliği'ne gönderildi. Yurtdışından gelen tüm yayınlar CHP Genel Sekreterliği'ne gönderilmesi gerekiyordu. Tüzükler, Halkevleri'nde bulunan kitap tiplerini de düzenliyordu. Tüm dini yayınlar, Türk devriminin ideolojileri karşıtı kitaplar, Türklerin Ulusal çıkarlarına ve bilime aykırı görüşleri savunan kitaplar, yabancı rejim ve ideolojileri anlatan kitaplar kütüphanelerde bulundurulmuyordu.

¹³¹ CHP Halkevleri 1940, s.19.

¹³² T.C. Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü, Milli Eğitim Genel Kitaplıklar ve Müzeler ile Halkevleri, Odaları ve Okuma Odaları Kitapları İstatistik(1944-1945), Ank. 1946, sayı 2, s.37.

Aynı şekilde gerici eğilimleri yansıtan, moral bozucu, kötümser ya da cinayet ve intiharları anlatan, gençlere kötü alışkanlıklar öğreten kitapların Halkevi kütüphanelerinde bulundurulması yasaktı¹³³. Kütüphane ve Yayın Şubesi'nin bir görevi de bütün Halkevi yayınlarını bastırmaktır. Dergilerin haricindeki bütün yayınlar parasız dağıtılmaktadır¹³⁴.

2.8. Köycülük Şubesi

Köycülük Şubesi, Türkiye'nin nüfusunun büyük bölümünün köylerde yaşadığı bir dönemde köyleri imar etmek fikri üzerine kurulmuştur. Bundan amaç köy imarını sağlayarak memleket imarını sağlamaktır¹³⁵. Köycülük şubesi, yakındaki köylerin Halkevleri'nin faaliyetlerine katılımını sağlamış, dersane ve kurslar şubesiyle birlikte hareket ederek köylünün sağlık problemlerin çözmeye çalışmıştır. Hata köylülerin kentlerdeki resmi işlerini takip etmiştir. Bu şubenin gayesi köylünün hayat şartlarını düzeltmek ve geliştirmektir. Halkevleri, köylünün iktisadi derterleri ile meşgul olmuştur¹³⁶.

Köycülük, plan, program yapıp araştırmaktan ibaret değildir. Sorunların halkla birlikte ortaya konulması, planlaştırılması, projelendirilmesi, çözüm yollarının bulunması örgütlenme ve işbirliği esaslarının saptanması, yapılan çalışmaların izleme, kontrol ve değerlendirme tekniklerinin bilinmesi ve buna göre işe yönelme hazırlığı köycülük şubesinin görevlerindedir. Ayrıca köycülük şubesi, köyünün sıhhi, medeni ve güzel olan yanlarının ortaya çıkarılması, köylü ile şehirli arasında karşılıklı sevgi ve saygı duygularının kuvvetlenmesi için çalışmıştır. Köylerde satış kooperatifçiliğinin gelişmesi için çaba harcamıştır¹³⁷.

Köycülük Şubesi, yukarıda bahsedilen faaliyetler kapsamında sık sık köylere giderdi. Uygun mevsimlerde oralarda törenler ve bayramlar düzenleyerek temsiller verirler. Doktorlarıyla hasta köylüleri muayene ederler ve köyün kalkınması için çaba harcarlar. Özellikle köylerin suyu ve okulu ile meşgul olurlar. Kısacası Halkevleri çalışma talimatnamesinin çizdiği programa göre köy kalkınması, köyü ile kentli arasındaki bağın kuvvetlenmesi, temiz ve zengin Türk köylerinin yaratılması

¹³³ Alemdar, a.g.e., s.80.

¹³⁴ CHP 1940 yılı Çalışma Talimatnamesi, s.27.

¹³⁵ Yeşilkaya, a.g.e., s.104.

¹³⁶ Kara, a.g.e., s.110.

¹³⁷ Kara, a.g.e., s.111-112.

ülküsü Halkevleri'nin köycülük şubesine düşen en önemli görevdir. Görüldüğü gibi bu şube köylülerin yalnızca devrim ilkeleri doğrultusunda eğitimi ile ilgilenmemiş, daha yoğun olarak sosyal hizmet anlayışı çerçevesinde köylülerin önemli sorunlarına çare bulmaya çalışmıştır¹³⁸.

Adem Kara'ya göre Halkevleri ve odaları bir araştırma ekibi kurarak hangi köyde ne tür çalışmalar yapılabileceğini saptarlar. Köyün öğretmeni ve muhtarının da dahil olduğu beş kişilik bir "köy eğitimi ve köyü kalkındırma" komitesi kurarak köyde ele alınıp uygulanabilecek işlere göre Halkevi'nin uzman kişilerinden bir ekip kurarlar. Bu ekip bundan sonraki süreçte komite ile birlikte hareket ederek yapılacak işi programlar ve uzman ekibin köye gelişinde ne yapılacağı belirtilir. Köye yapılan muhtelif aralıklı ziyaretlerde bir önceki ziyaretle nasıl farklar var onlar takip edilir. Bu doğrultuda yeni atılımlara girilir. Bu programı sistemli olarak uygulamaya çalışan ve bunda da başarılı olan Halkevleri şunlardır: Çorum, Bursa, Ankara, Balıkesir, Bartın, Manisa, Denizli, Eskişehir, Kayseri, Adana, Artvin, İnegöl, Maraş, Ödemiş, Edirne, Bitlis, Gönen, Kula, Çarşamba, Simav, Konya, Ereğli, Maden, Malatya, Trabzon, Sandıklı, Bergama, Niğde, Edremit, Tarsus, Birecik, Siirt, Hakkari, Düzce, Tire, Develi, Silvan Halkevleridir¹³⁹.

Halkevleri, bu amaçla ilk açıldıkları yılda 400 köye hitap ederken, 1940 yılında bu sayı 1900'e ulaşmıştır¹⁴⁰.

2.9. Tarih ve Müze Şubesi

Osmanlı döneminde pek çok eser yurtdışına kaçırılmış, bir o kadarı da bakımsızlıktan harap olmuştu. Memleketimizde var olan tarihi eserlerin kıymetini bilmek, onların meydana çıkarılmasına ve iyi korunmasına çalışmak, bu suretle Türk vatanının medeniyet izlerini göz önünde bulundurmak ve bu tarihi eserleri itina ile muhafaza etmek gerekliydi. Halkevleri'nin Tarih ve Müze Şubeleri bu gereksinim ve güzel gayeler için kurulmuştur. Bu şubenin asıl amacı bölgesel tarihi araştırmalar yapmak ve halkı tarih konusunda bilgilendirmektir. Milli şuur ve benlik duygusu kazandırılmaya çalışılmıştır.

¹³⁸ İğdemir, a.g.m., s.125.

¹³⁹ Kara, a.g.e., s.113-114.

¹⁴⁰ Ziya Muğulkoç, "Halkevleri'nin Gelişme Dönemi", *Atatürk ve Halkevleri*, Halkevleri Atatürk Enstitüsü Yardımcı Yay, Ank. 1974, s.145.

Tarih ve Müze Şubesi, yukarıda belirttiğimiz konulardaki araştırmalarının sonuçlarını basılı yayın, konferans gibi iletişim araçlarıyla geniş kitlelere ulaştırır. Bulunduğu yerde resmi müze varsa arkeolojik eserlerle onu zenginleştirmeye çalışır, yoksa en yakın müzeye gönderir. Eski eserlerin bulunduğu yerlerde resmi müze yoksa kurulması için yetkililerle görüşmelerde bulunur¹⁴¹.

Yöredeki müzeleri zenginleştirme veya yeni müze evleri kurma konusunda şu Halkevleri başarılı olmuştur: Adana, Afyon, Manisa ve Zonguldak Halkevleri.

Tarihi eserlerin albümlerini yapmak konusunda başarılı olan Halkevleri ise şunlardır: Konya, Eminönü, Üsküdar, Bitlis, Siirt, Söke, Mersin, Beşiktaş ve Tire Halkevleri. Ayrıca Halkevleri, buldukları bölgede milli mücadeleye ve inkılap yıllarına ait eserleri toplayarak, yöre insanının inkılap öncesi ve sonrası sosyal durumunu göz önüne serebilen birer devrim müzesi yapmayı da vazife saymıştır¹⁴².

Tarih ve Müze Şubesi çabaları sonucunda 1943 yılı itibarıyla 33 Halkevi'nde folklor(Halkbilimi) ve etnografya müzesi bulunmaktaydı¹⁴³. Ayrıca birçok Halkevi, yöresinin, tarihinin, atasözlerini ve manilerini, milli masallarını ve yerel geleneklerini kültürel belge niteliğinde araştırmış ve toplamıştır. Bunları kitap, broşür ya da dergilerde yayımlanmıştır. Böylece elde ettiği belgelerle devlet müzelerine katkıda bulunmuştur¹⁴⁴.

Uluğ İğdemir'in "Tarih ve Müze" adlı makalesine göre Halkevlerinin Tarih ve Müze Şubelerinin mesaisini üç kısma ayırmak mümkündür:

- 1.Tarihi eserler ve abidelerin tespit ve muhafazası
- 2.Tarih ve sanat bakımından kıymetli eşyaların toplanması
- 3.Yazılı eserlerin ve tarih malzemelerinin toplanması ve neşri¹⁴⁵.

Tarih ve Müze Şubesi'nin önemli faaliyetlerinden birisi de sergi düzenlemektir. Sergi faaliyeti ile ressam, heykeltıraş, mimar ve diğer sanat eserlerinin Halkevi binalarında gösterilmesi sağlanmıştır. Halkevleri bu doğrultuda sık sık resim ve çeşitli dallarda sergiler açmış ve mükâfatlar vermiş; böylece halkı teşvik etmiştir. Ayrıca Ankara Halkevinde Halkevleri amatör resim ve fotoğraf sergileri açılmıştır. Tüm Halkevleri bu sergiye katılarak yararlı bir rekabete girmişlerdir¹⁴⁶.

¹⁴¹ CHP 1940 Çalışma Talimatnamesi, s.29.

¹⁴² Kara, a.g.e., s.117.

¹⁴³ 1943 CHP Halkevleri ve Halkodaları, Ank. 1944, s.14.

¹⁴⁴ CHP 16. Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, Ank. 1948, s.15.

¹⁴⁵ Uluğ İğdemir, "Tarih ve Müze", *Konuşmalar*, B.1, Ank, 1940, s.166.

¹⁴⁶ Muhip Dıranas, *Halkevleri Amatör Resim ve Fotoğraf Sergileri*, Ank. 1941, s.10.

Genel olarak Halkevleri daha sistemli ve planlı hareket edebilme ve daha başarılı olmak için kurduğu bu 9 şubeden istediği sonucu fazlasıyla almıştır. Bu şubeler aracılığıyla iş bölümü yapmış ve kendi yörelerindeki halka daha faydalı olabilmektedir.

3. HALKEVLERİ'NİN İŞLEVSEL YAPISI

Milli mücadele sonrası Türkiye'sinin 1932-1951 yılları arasına damgasını vuran Halkevleri'nin işlevsel yapısı şu şekildedir:

Devrimin Aşılması: Halkevleri, yapılan inkılapları halka yaymak ve yeni rejimi benimsetmek amacıyla kurulmuştur. Yaptığı yayın ve faaliyetlerde bu açıkça görülmüştür. Amaç, devrimlerin halk tarafından benimsenmesidir¹⁴⁷.

Geçmişe ait izleri silmek: "Halkevleri tarihine geçmiş kurumların cemiyet yapısının en derin tabakalarına kadar işlemiş olan kökleri sökmek, cumhuriyet ve devrim esaslarının bütün ruhlara ve fikirlere egemen kutsal insan şartları halinde perçinlemek ödevi ve yükümü karşısında"¹⁴⁸ olarak açıldılar.

Kaynaşmış kitle yaratmak: Halkı, Atatürkçü ilkeler doğrultusunda bir araya toplarken, sınıfsız bir toplum yaratmak temel olmuştur. Halkın kaynaşması ve bütünleşmesini sağlamak, mezhep, soy ve sınıf farkları gözetmeden toplumu bir bütün halinde tutabilmek bu amacın ifadesidir¹⁴⁹.

Toplumun canlandırılması: Kaynaşmış bir kitle haline getirilmeye çalışılan toplum, festival, eğlence, gezi, müzikli ve danslı aile toplantıları ile canlandırılmaya ve hareketlendirilmeye çalışılır. Balolar, kadın ve erkeğin birlikte katıldığı ilk toplantılar olarak sosyal yaşantıda önemli bir değişimdir. Ayrıca Halkevleri, nişan ve nikâh törenleri için de hizmet vermiştir¹⁵⁰.

Topluma terbiye vermek: Halkın terbiyesini sağlamak, Halkevleri'nin en önemli işlevleri arasında sayılmıştır. Halkevleri'nin şubelerinde halkın ruh terbiyesi, beden ve kulak terbiyesi sağlanmaya çalışılmıştır. Yeni nesillerin eğitimini terbiyesini sağlamak Halkevleri'nin görevi olmuştur¹⁵¹.

Halk terbiyesi gibi büyük ve nazik bir meselede şiddete başvurmeyen bir yetiştirme politikasında hakiki bir fikir ve zevk mürşitleriyle mürebbilerini bulup

¹⁴⁷ Yeşilkaya, a.g.e., s.72.

¹⁴⁸ *CHP Halkevleri Öğreneği*, Ank. 1938, s.8.

¹⁴⁹ Yeşilkaya, a.g.e., s.74.

¹⁵⁰ Yeşilkaya, a.g.e., s.75.

¹⁵¹ Çeçen, a.g.e., s.380.

meydana çıkarmak, onların feyizleriyle halkın yükselme istiyaklarını başa başa koymak, Halkevi'nin bu alanda verdiği önemli bir hizmet olmuştur¹⁵².

Topluma telkin verebilmek: Halkevleri'nin en önemli işlevi "kültür Telkini"dir. Kültür telkini; prensipli, disiplinli, kontrollü ve esasları bütün teferruatıyla evvelden muayyen, sistemli bir telkindir. Bu telkini gerçekleştirecek olan rehber ise Halkevleri'dir¹⁵³.

Halka güven vermek ve halkı onure etmek: Halkevleri yayınları, halka güven telkin eden ve inançla çalışmaya teşvik eden örneklerle doludur. Yalnızca Halkevleri'nde değil, dönemin diğer yayınlarında da rastlanan bu durum özgüven serumu olarak dönemin milli kimliğini beslemiştir. Türk, orta Asya'dan beri "Medeniyet Mürebbsi" olarak görülmüş, medeniyetin rehberi olarak adlandırılmıştır¹⁵⁴.

Halka ödevlerini kavratmak: Cumhuriyet rejiminin en büyük getirisi halkın hak ve ödevlerin belirlemesi olmuştur. Cumhuriyeti halka benimseten Halkevleri de halka evinde hakkını ve ödevlerini en güzel şekilde benimsetmiştir. Halkın en önemli görevi de kurulan devletin altı temel umdesini kavramak ve herkesin üzerine aldığı vazifenin farkına varmasını sağlamak olarak belirlenmiştir¹⁵⁵.

Halkevleri, halkın her alanda hizmet almasını sağlamak için 9 şubesinden verdiği faaliyetleriyle bu amacını yerine getirmeye çalışmıştır.

CHP, Halkevleri'nin 1932-1951 arası faaliyetlerinin giderlerini karşılamak üzere devlet bütçesinden 19 yıl boyunca toplam 27.366.750 lira Halkevleri'ne aktarmıştır.

4. HALK ODALARI

Büyük şehir ve büyük kasabalardan daha küçük kasabalara doğru gidildikçe Halkevleri teşkilat ve çalışma talimatnamelerinin aradığı muhit şartlarının daraldığı, Halkevi kurulma imkân ve vasıtasının bu müesseseyi işletemeyecek kadar azaldığı göze çarpmıştır. Halkevi teşkilatı ile varılamayan bu yerler ise onların ihtiyaçlarına, dilek ve şartlarına uygun bir teşkilatla girilmesi düşünülmüş ve bundan Halkodaları

¹⁵² Yeşilkaya, a.g.e., s.76.

¹⁵³ Yeşilkaya, a.g.e., s.77.

¹⁵⁴ Yeşilkaya, a.g.e., s.78.

¹⁵⁵ *Ordu İlbaylığı, Halkevleri ve Ödevlerimiz*, Ordu 1938, s.27-28.

doğmuştur. Bu şekilde Halkodalarını kurmaya başlayan CHP bu kurumlarla köylere kadar sokulma bahtiyarlığına erişmiştir¹⁵⁶.

Köy ve nahiyelerde Halkevi açmak için gereken üç şubenin sağlanamaması nedeni ile ilk Halkodası 1940 yılında açılmıştır. 1941 yılında sayıları 141 olan Halkodaları, Halkevleri'nin kapandığı 1951 yılında sayılarını 4.322'ye ulaştırmıştır¹⁵⁷.

CHP 29 Mayıs 1939 yılındaki 5. Büyük Kurultay'ında aldığı şu kararlar Halkodaları açmaya karar vermiştir:

*"Halkodaları, klasik okul terbiyesinden başka yurt içindeki büyük kitlenin seviyesini yükseltmek ve görüşlerini düzeltmek, inkılâpların kutsal hatıra ve heyecanını yaşatmak, parti üyelerinin icaplarını öğretmek, vatandaşları bir araya bir emel uğrunda yürütmek maksadıyla kurulmuş olan Halkevleri'nin meşkur mesaisinden Halkevi çalışmasına imkan olmayan yerlerinde istifadesini temin etmeye üzere Halkodaları teşkilatının yapılandırılması lüzumlu görülerek parti programına alınmıştır"*¹⁵⁸.

Halkodalarında, Halkevleri'ndeki gibi şubeler ve onları idare edecek komiteler yoktu. Halk odalarının 3 ile 7 arasında değişen bir idare kurulu bulunur ve halkodalarının bütün işlerini bunlar yönetirdi. Bir yerde halkodası açabilmek için orada en az 50 üye kaydedilmeli, bir toplantı ve bir okuma salonu olması şarttı. Odayı idare edecek kadar bütçe de sağlanmalıydı. Halkodaları binalarının büyük kısmı köy tüzel kişiliğine aittir. Bir kısmı parti malı, bir kısmı ise kiralanmış binalardır. Halkodaları için hazırlanan bina tipleri yapılacak yerin nüfus sayısına, yaşam şartlarına ve yapı malzemesine göre düşünülürdü¹⁵⁹.

Halkodaları, Halkevi açılmayan yerlerde, küçük kasaba ve köylerde halkın kültür ihtiyaçlarını karşılayıcı mahiyette kurulmuşlardı¹⁶⁰.

Halkodalarının hizmet ve gayeleri ise şu şekildedir:

- a. Halkodaları, Halkevleri'nin birer nüvesidirler. Hizmet ve gaye bakımından aynı amaçla, daha az vasıtalarla daha dar yerlere ulaşmak üzere iş görmüşler.
- b. Halkodaları, açıldıkları yerlerde ve muhitlerde, iktisadi ve içtimai hayatın icap ettirdiği iş bölümleri, meslek ve sanatlar gittikçe azalmakta, aşağı yukarı

¹⁵⁶ CHP Halkevleri ve Halkodaları(1932-1942), Ank. 1942, s.17.

¹⁵⁷ Yeşilkaya, a.g.e., s.79.

¹⁵⁸ CHP 5.Büyük Kurultay Zabıtları 29 Mayıs – 3Haziran 1939, Ulus Basımevi, Ank. 1939, s.29-30.

¹⁵⁹ CHP 1945 yılında Halkevleri ve Halkodaları, Ank. 1946, s.6.

¹⁶⁰ CHP Halkevleri ve Halkodaları(1932-1942), s.17.

büyük kısmı aynı iş üzerinde çalışan daha saf billurlaşmış bir halk kitlesine hitap etmişlerdir. Bu nedenle şube teşkilatına lüzum görülmemiştir.

c. Halkodalarının azalarının hizmetleri şu şekilde belirlenmiştir:

1. Konferanslar verilmesi, toplantı ve konuşma tertibi, mili bayram ve törenlerin yapılması.
2. Temsil, kukla, milli raks, yerli oyunlar, halk türküleri ve sazları gibi halk üzerinde canlı izler bırakacak çalışmalar yapmak.
3. Millî sporları geliştirmek, kütüphane ve Türkçe okuma-yazma işlerine bakmak.
4. Yapılacak bu çalışmalarda iş bölümü yaparak elemanları gruplamak, bu grupların yardımlaşmasını sağlamak.
5. Yapılan çalışmaların altı aylık raporlarını parti vilayet idare heyetleri kanalıyla Genel Sekreterliğe bildirmek¹⁶¹.

Halkevleri'nin çekirdeğini teşkil eden Halkodaları açıldığı yerlerde tıpkı Halkevleri gibi etkili ve faal çalışmaktaydılar. Küçük yerlerdeki halkı toplayıcı, yakınlaştırmacı ve kaynaştırıcı rolü beklenilenden çok yüksekti. Kısacası Halkodaları, ülke nüfusunun büyük çoğunluğunun yaşadığı köylerde adeta milletin nabzının attığı teşkilatlar olmuştur. Halkodaları da Halkevleri gibi yenilikçi, laik ve milliyetçi ilkelere hizmet etmekteydi ve Halkevleri'yle aynı paraleldeki gayeleri yerine getiriyorlardı.

Halkodalarının en önemli görevi Halkevleri ile köy ve nahiyeler arasında köprü olmaktı. Köyde çıkan sorun ve ihtilafları yerinde çözmek de Halkodalarının görevleri arasındadır. Hasta ve fakir köylüleri sağlık ve diğer yardımlardan faydalandırmak Halkodalarının vazifeleri arasındaydı¹⁶². Açılan pek çok Halkodası gelişen şartlarla Halkevleri'ne dönüşmüşlerdir.

¹⁶¹ CHP Halkevleri ve Halkodaları, s.18-19.

¹⁶² Kemal Ünsal, "Halkodaları", *Ülke*, sayı 79, Ank. 1939, s.14.

5. HALKEVLERİ DERGİLERİ

Cumhuriyet döneminde, devrinin tek partisi olan CHF' nin kendi devrimleri ve ideolojilerini yayacak kültür koluna ihtiyacı vardı. Halkevleri ve Halkodaları işte tam da bu görevleri yayacak organlar ve teşkilatlar olarak ortaya çıktılar.¹⁶³ Ama Halkevleri'nin ve Halkodalarının bu görevi yaparken yazılı kültür yayınlarına ihtiyacı olduğu hissedilmiştir. Bu nedenle Halkevleri faaliyette buldukları 1932-1951 yılları arasında pek çok kitap, kitapçık, broşür ve süreli yayın hazırlamıştır. Ama bunların içinde en önemli eserler süreli yayınlar olan Halkevi dergileridir. Çünkü dergiler çıkarıldıkları dönemin en önemli belgeleri olmuşlardır.

Bu konunun tartışılması çok fazla sürmemiş bazı Halkevleri şartlarını ve imkanlarını zorlayarak yayına geçmişlerdir. Dönemin içinde bulunduğu ekonomik bunalım yayın işlerini de olumsuz etkiliyordu. Mesela; Yozgat Halkevi'nin dergisi olan "Bozok"⁴ Mart 1939'dan itibaren 15 günde bir çıkarken, Çorum Halkevi'nin dergisi olan "Çorumlu" 1 Nisan 1938 tarihinde yayına başlamış ve ayda bir çıkartılabilmıştır¹⁶⁴. Buna karşın Bolu Halkevi'nin dergisi olan "Abant" ise 1 Temmuz 1944'ten itibaren yayın hayatına başlamıştır ve iki ayda bir çıkarılabilmıştır.

Doğru dürüst matbaa ve bu matbaalarda çalışacak yeterli elemanın olmayışının yanı sıra, kağıt başta olmak üzere dergi ve kitapların oluşmasını sağlayacak birçok malzemenin eksikliği de hissedilmiştir. Fakat bütün bunlara rağmen bu yokluklar, imkansızlıklar, ateşleyici faktör olmuş, yaratıcı tavırla dergiler ve kitaplar neşredilmiştir. Halkevleri'nin çıkarmış olduğu dergiler daha o dönemde bile dönemin aydın kesiminin iltifatlarına mazhar olmuştur. Bu dergiler, ülke içinde halkımız merak ve zevkini harekete geçirmiş, öğretmen ve araştırmacılarımızın becerilerini yaygınlaştırmalarında etkili olmuştur. Dergiler, geçirmiş oldukları bunalımlar neticesinde yayınlarını bir süre durdurmak zorunda kalsalar da şartlara direnerek yeni çıkış yolları aramışlardır. Bu nedenle bazen iki üç hatta altı, yedi sayı bile bir arada çıkarılmıştır. Bütün bu durumlar o dönemde düşülen güç vaziyet hakkında bize bilgi vermesi açısından önemlidir.¹⁶⁵

¹⁶³ Güz, a.g.e., s.5.

¹⁶⁴ Kara, a.g.e., s.198.

¹⁶⁵ Mahmut Şakiroğlu, "Halkevleri Dergileri ve Neşriyatı", *Kebikeç Dergisi*, Kebikeç Yay., sayı 3, Ank. 1996, s.133.

Halkevleri dergileri arasında “Ülkü “ adlı mecmuanın özel bir yeri vardır. Ülkü, genel merkez olarak sayılan Ankara Halkevi'nin dergisidir ve onun ismini bizzat Atatürk koymuştur.

Ankara'da neşredilen “Ülkü” ile İstanbul'da neşredilen “Yeni Türk Dergisi” nin Halkevleri neşriyatçılığında yeri önemli ve farklıdır. En zor durumlarda dahi çıkarılan bu dergiler, bir devrin aynası niteliği taşımaktadır. Bu dergileri kendilerine örnek alıp ta belirli bir seviyeyi tutturan Halkevi dergilerinden önemliler şunlardır: Gaziantep Halkevi'nin “Başpınar”, Çorum Halkevi'nin “Çorumlu”, Isparta Halkevi'nin “Ün”, Konya Halkevi'nin “Konya”, Bursa Halkevi'nin “Uludağ”, Manisa Halkevi'nin “Gediz”, Niğde Halkevi'nin “Akpınar”, Eskişehir Halkevi'nin “Halkevi”, Elazığ Halkevi'nin “Altan”, Kars Halkevi'nin “Doğuş”, Trabzon Halkevi'nin “İnan” ve Afyon Halkevi'nin “Taşpınar Dergisi” müstesna bir yere sahiplerdır¹⁶⁶.

Halkevleri yayınları, toplu halde bir yerde bulunmamaktadır. Neşriyat hayatına atıldıkları sırada Milli Kütüphane ve şehir kütüphaneleri olmasına rağmen maddi imkansızlıklardan dolayı söz konusu kütüphanelerin kurulamaması nedeniyle dergilerin bir araya toplanması sağlanamamıştır. Dönemin kültür kurumları da yayınları takip etmemiştir. Halkevi dergilerinin Milli Kütüphane'de bulunan sayılarından baka söz konusu dergilerin eksik sayılarının satın alınması yönünde teklifler de değerlendirilmemiş ancak tam koleksiyonları elde edilememiştir¹⁶⁷.

5.1. Dergi Çıkaran Halkevleri

Adana- 1) Akgünler 2)Çukurova 3)Görüşler

Adapazarı- Sakarya

Afyon-Taşpınar

Akşehir-Sultandağı

Ankara-Ülkü

Antalya- 1)Çağlayan 2)Türk Akdeniz

Antakya-Hatay

Artvin- Çoruh

Bafra-Altın Yaprak

¹⁶⁶ Şakiroğlu, a.g.m., s.133.

¹⁶⁷ Şakiroğlu, a.g.m., s.142.

Bakırköy- Halk Dergisi
Balıkesir-Kaynak
Beşiktaş-Barbaros
Bilecik-Devrimin Sesi
Bolu- 1)Abant 2) Duygular
Burdur- 1)Burdur 2)Ülker
Bursa-Uludağ
Çanakkale-Anafarta
Çorum- Çorumlu
Denizli- İnanç
Diyarbakır-Karacadağ
Edirne-Altıok
Edremit-Ege
Elazığ-Altan
Eminönü-1)Halk Bilgisi Haberleri 2)İstanbul 3)Yeni Türk
Erzurum-1)Atayolu 2)Yayla(Erzurum)
Eskişehir-Halkevi
Fatih-Halk için
Gaziantep-Başpınar
Giresun-Aksu
Isparta-Ün
İstanbul- 1)Eminönü 2)Beşiktaş 3)Fatih
İzmir-Fikirler
Kars-Doğuş
Kastamonu-İlgaz
Kırklareli-Batıyolu
Kırşehir-Kılıçözü
Konya-Konya
Malatya-Derme
Manisa- 1)Bozkurt 2)Gediz
Mersin-İçel
Merzifon-Taşan
Milas-Yeni Milas
Mudanya-Dağarcık

Muğla-Muğla
Niğde-Akpınar
Niksar-Ülker
Ordu-Yeşil Ordu
Samsun-19 Mayıs
Sinop-Dranaz
Sivas- 4 Eylül
Tekirdağ-Küçük Menderes
Tokat-Yeni Tokat
Trabzon-İnan
Urfa-Ocak
Yozgat- 1)Notlar 2)Bozok
Zonguldak-Karaelmas¹⁶⁸

6. HALKEVLERİ'NİN DİL ÇALIŞMALARI

Halkevleri'nin Türk halkına, Türk eğitimine daha doğrusu Türkçeye verdiği en önemli hizmet, inkâr edilemeyecek değer taşıyan dil çalışmaları olmuştur.

Halkevleri'nin dil çalışmalarını, Mustafa Özsarı, dört başlık altında toplamıştır. Bunlar:

- 1.“Dil araştırmaları ve kitap yayını
2. Dil çalışmaları
3. Dil kurultaylarına katılma ve dil bayramları düzenleme
4. Türkçe öğretme ve halka dil işlerinde yardımcı olma”¹⁶⁹.

Bu dört başlığı biraz detaylı inceleyecek olursak

6.1. Dil Araştırmaları ve Kitap Yayını

Dil çalışmalarında Halkevleri 22 adet kitap yayınlamıştır. Bu kitaplar ve yayınlayan Halkevleri şunlardır:

¹⁶⁸ Şakiroğlu, s.156-158.

¹⁶⁹ Mustafa Özsarı, “Türk Dil Kurumu-Halkevleri Dil Çalışmaları”, *Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi*, TTK Basımevi , sayı 609, Ank. 2002, s.64

Ankara Halkevi:

- Ahmet CAFEROĞLU, Folklorumuz: Millî Hayat ve Dil Bakıyeleri, Ankara 1940.
- Ahmet CAFEROĞLU, İlk Türk Dilcisi Kaşgarlı Mahmut, Ankara 1938.
- İbrahim Necmi DİLMEN, Dilin ve Dillerin Kaynağı Sorunu Üzerine Teoriler, Ankara 1939.
- Ragıp ÖZDEN, Dil İnkılabının Bugünkü Durumu, Ankara 1939.

Bursa Halkevi:

- Öz Türk Adları, Bursa 1934.
- Erhan SANATER, Güneş-Dil Teorisinde Müspet ve Menfi Anlamlar, Bursa 1937.
- Tahsin UYGUR, Geçmişte Bir Türkçeci: Bilikci Ali Rıza Bey, Bursa 1936.

Denizli Halkevi:

- Ahmet CAFEROĞLU, Fahri ÇOPUROĞLU, Öz Türk Adları, İzmir 1933.

Samsun Halkevi:

- Gültekin, G., Öz Dile Doğru, Samsun 1935,

Gaziantep Halkevi:

- Ömer Asım AKSOY, Gaziantep Dilinin Tetkikleri, Gaziantep 1933.
- Ömer Asım AKSOY, Bir Dili Öğrenmek İçin En Lüzumlu Kelimeler ve Bu Kelimeleri Belirtme Usulü, Gaziantep 1936.
- Ömer Asım AKSOY, Gaziantep Ağzında Sentaks Araştırmaları, Gaziantep 1936.
- Ömer Asım AKSOY, Karşılıklar Kılavuzu Üzerine Öz Türkçe Dersleri, Gaziantep 1936.
- Ömer Asım AKSOY, Güneş Dil Teorisi ve Üçüncü Türk Dil Kurultayı, Gaziantep 1937

- Yılmaz DOKUZOĞLU, Eski ve Yeni Yazı Dili, Gaziantep 1934.
- Muhtar GÖĞÜS, Kilah-ı Dede Korkut, Gaziantep 1938.
- Sadi GÖKÇE, Nurettin CAN, 26 Eylül Dil Bayramı, Gaziantep 1936.

Kayseri Halkevi:

- Hüsnü H. Harflerin Dili ve Dillerin Soy Birliği, Kayseri 1934.

Konya Halkevi:

- Güncel HİCRİ, Türkçe Tipler, Konya 1932.
- Mesut Mahmut, Orhun Alfabetesinin Anadoludaki İzleri, Konya 1933.

Muğla Halkevi:

- Cavit M. - Safvet O., Türk Adları, Muğla 1934.

Yozgat Halkevi:

- Rusuhi TUFAN, Öz Türkçe Soyadları, Yozgat 1935¹⁷⁰.

6.2. Dil Çalışmaları

Halkevleri faaliyette bulunduğu yıllar içerisinde eski Türkçe eserlerdeki öz Türkçe kelimeleri derlemek, halk dilinde yaşamakla birlikte yazı diline henüz geçmemiş olan Türkçe kelimeleri, deyimleri, atasözlerini ve diğer halk bilgisi türlerini tespit etmek amacıyla derleme çalışmaları yapmıştır.

¹⁷⁰ Avni Candar, *Bibliyografya: Halkevleri Neşriyatı*, Ulus Basımevi, Ank. 1939.

TDK' ya 1932-1935 yılları arasında halkevleri tarafından 10.000 folklor derlemesi gönderilmiştir. Bu derlemeler aynı zamanda halkevi dergisinde de yayınlanmıştır. Bu bakımdan TDK arşivi kadar, halkevi dergileri de derleme çalışmaları açısından oldukça zengindir. Halkevleri TDK' nın açtığı sentaks anketine önemli katkılar sağlamıştır¹⁷¹.

Kuruma ilk sentoks anketi, Aydın Halkevi göndermiştir. Diyarbakır Halkevi, 50, Malatya Halkevi ise 110 fiş ile Aydın Halkevini, takip etmiştir. Bunlara ek olarak, İstanbul Halkevi 10.730, Bahkesir Halkevi 4.168, Denizli Halkevi 2.627, Bursa Halkevi 3.000, Zonguldak Halkevi I 416, Afyon Halkevi 2.617, Bergama Halkevi, 5.805, Kayseri Halkevi ve Konya Halkevi 1.480 adet fiş, TDK genel merkezine ulaştırmıştır¹⁷².

Bazı Halkevleri ise köylere kadar incelemeler yaparak ağızlarda dolaşan atasözlerini toplamıştır. Örneğin Sinop 500, Denizli 2.200, Kastamonu ve Antalya halk evleri biner atasözünü derlemiştir. Derlenen atasözleri hem düzenli olarak TDK'ye gönderilmiş hem de yörede çıkan Halkevi dergisinde yayımlanmıştır. Eskişehir Halkevi, gibi bazı, Halkevleri de vilâyette çalışan öğretmenleri doğal üye sayarak, onları kendi bünyesinde çalıştırmış, çevrede toplanması mümkün ve değerli sayılabilecek folklor ürünlerinin hemen hepsini toplamayı başarmıştır¹⁷³. Bu bakımdan Halkevi dergileri aynı zamanda söz derleme yazıları açısından oldukça zengindir.

¹⁷¹ Özsarı, a.g.m., s.467.

¹⁷² Çağlar, a.g.e., s.18.

¹⁷³ Özsarı, a.g.m., s.467

6.3. Dil Kurultaylarına katılma ve Dil Bayramı Düzenleme

Halkevleri Türk dili kongrelerinde alınan kararları halka duyurmada ve söz konusu kararların halk tarafından benimsenmesinde önemli görevler üstlenmiştir. Bilindiği gibi, 26 Eylül 1932'de I. Türk Dil Kurultayı toplanmıştır. Bu kurultayda Türkçeyi yabancı dillerin olumsuz etkilerinden kurtarmak, Türkçenin güzelliğini tanıtmak ve Türk dilinin uluslar arası değerini ortaya koymak amacıyla köklü kararlar alınmıştır. Birinci Türk Dil Kurultayından sonra önceleri iki senede bir, daha sonra farklı aralıklarla dil kurultayları toplandı. Bu kurultaylarda Türkçenin meseleleri değişik boyutlarıyla yerli ve yabancı uzmanlar tarafından tartışıldı. Kurultaylara vilâyet merkezlerindeki halkevleri de birer delegeyle katılmıştır. Halkevi temsilcisi kurultay kararlarını yakından takip etmiş, dönüşünde İzlenimlerini geniş kitlelere aktarmış, hatta kurultayın en güçlü delegeleri Halkevleri adına katılan kişiler olmuştur.

Türk Dil Kurultaylarının halk tarafından izlenmesi ve kurultay kararlarından geniş kitlelerin haberdar olması için halk evlerinde dikkate değer çalışmalar yapılmıştır. Gerek basında çıkan haberlerden gerek CHP genelgelerinden anlaşıldığına hareketle bu çalışmaları şöyle sıralayabiliriz:

- "Bütün halkevleri kurultayın açıldığı gün Kurultay Başkanlığı'na kutlama telgrafları çekmiştir.
- Halkevleri, şehrin uygun meydanlarına birer hoparlör kurmak suretiyle, Kurultay tartışmalarını radyo vasıtasıyla mümkün olduğu kadar fazla kişiye dinletmiştir
- Kurultay çalışmalarının devam ettiği günlerde gece ve gündüz halkevlerinde

programlar düzenlenmiş, mahallî imkânlar ölçüsünde herkesin kurultayı takip etmesi sağlanmıştır. Bu programlarda Türkçenin zengin bir dil olduğuna dair konferanslar verilmiş, verilen konferansların birer örneği Türk Dil Kurumu Genel Sekreterliğine ve CHP Genel Merkezine gönderilmiştir.

- Mahallî basında dil kurultayı ile ilgili yazıların çıkması sağlanmış, söz konusu yazıların birer nüshası TDK Başkanlığına gönderilmiştir. Böylece dil kurultaylarının millî bir bayram havası içinde geçmesi sağlanmıştır¹⁷⁴.

6.4. Türkçe Öğretme ve Halka Dil İşlerinde Yardımcı Olma

Halkevlerinde Türkçe öğretimine ve dilimizin yaygınlaşmasına yönelik çalışmaların ayrı bir yeri vardır. Türkçe öğretimi konusuyla Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi ilgilenmiştir. Türkçe bilmeyen vatandaşlara ana dili bilincini benimsetmek ve Türkçe öğretmek amacıyla değişik Halkevlerinde Türkçe kursları açılmıştır. "Diyarbakır, Mardin Gaziantep ve İzmir Halkevlerinin bu alandaki çalışmaları dikkate değer faaliyetlerdir. Örneğin Diyarbakır'ın köylerinde 42 Türkçe bilen köylü, 55 Türkçe bilmeyen köylüye hoca tayin edilmiş, yıl sonunda Türkçeyi en iyi öğrenen ile en iyi öğretene çeşitli hediyeler verilmiştir. Mardin Halkevi 6 ilçede Türk dilini yayma kurumları tesis etmiş, 50 genci bu alana yönelterek, 700 vatandaşa Türkçe okuma yazma öğretmiştir. Gaziantep Halkevi açtığı Türkçe kursunda 120 kursiyer yetiştirmiş ve bu kurslarda verilen dersleri kitap hâlinde bastırarak kursa devama muhtaç olan fakat gelme imkânı bulamayan vatandaşlara

¹⁷⁴ Özsanı, a.g.m., s.468.469.

dağıtmıştır¹⁷⁵.

Adana, Mersin ve Siirt Halkevlerinin de Türkçe öğretme hususunda önemli mesafeler aldığı bilinmektedir. İzmir Halkevi de Ocak 1937-Haziran 1937 İzmirli Musevî vatandaşlar arasında Türk kültürünü yaymak ve bu vatandaşların Türkçe konuşmalarını sağlamak düşüncesiyle Karataş ve Keçecilerdeki okullarda Musevî'ler için Türkçe öğretme kursu açmıştır. Karataş'taki kursa 40, Keçecilerdeki kursa ise 65 Musevî genci katılmıştır¹⁷⁶.

Halkevleri, buldukları yörelerde Türkçe olmayan köy ve sokak adlarına dair incelemeler yapmış ve gerekenleri Türkçesiyle değiştirmiştir. Balıkesir, Elazığ ve Akçakoca halkevleri bu husustaki çalışmalarıyla dikkati çeker¹⁷⁷. Bu çalışmalar Halkevlerinde yapılan Türkçeleştirme çabalarının önemini bir kat daha arttırmaktadır.

1934'te çıkan Soyadı Kanunu'nun lüzumunu ve dilin Türkçeleşmesindeki büyük rolünü kavrayan Halkevleri, bu alanda halka öncü olmuş, bazen soyadı koyma törenleri düzenlemiş, bazen de birçok kişiye soyadı bulmuştur. Bazı halkevleri ise dil bilincini öne çıkaran vecizeleri levhalar hâlinde yazmışlar, bu vecizeleri şehrin çeşitli mahallerine asmışlardır. Denizli Halk Evinin bu alanda çalışma yaptığı bilinmektedir¹⁷⁸. Bütün bu çalışmalar Türkçeyi yaygınlaştırma hareketinin önemini, Halkevlerinin bu noktada verdiği hizmetleri göstermektedir.

¹⁷⁵ Çağlar, a.g.e., s.20.

¹⁷⁶ Özsanı, a.g.m., s.470.

¹⁷⁷ Özsanı, a.g.m., s.471.

¹⁷⁸ Çağlar, a.g.e., s.19.

7. HALKEVLERİ'NİN KAPATILMASI

Türk Ocaklarının 10 Nisan 1931 yılındaki olağanüstü bir kongre ile kapatılmasından sonra Cumhuriyet Halk Fırkası'nın Mayıs 1931 tarihli 3. Büyük Kongresi, Ocakların sona erdirilmesini onaylamış ve bunların mülklerini Cumhuriyet Halk Fırkasına vererek Halkevlerini kurmuşlardır.

1931 yılında yapılan kongreyle el konulan Ocak mallarının kullanımı en sonunda Halkevlerine verilmiş; ama sahibi durumunda olan Cumhuriyet Halk Partisi olmuştur. Daha sonra bu mal sorunu Cumhuriyet Halk partisinin başını fazlasıyla ağrıtmıştır.

Halkevleri partiye bağlı yan kuruluşlar olarak düşünüldüğü için bağımsız bir tüzel kişilik verilmemiş dolayısıyla da bağımsız bir genel merkeze sahip kılınmamışlardır. Kurulmuşta doğru gibi görünen bu statü daha sonraki dönemlerde halkevlerinin başını ağrıtmış ve kapatılma gerekçesi olarak kullanılarak bu yaygın kültür örgütü kaldırılmıştır. Halkevlerinin ana statüsünde ilk madde olarak bunların "Cumhuriyet Halk Partisi'nin ilkeleri içerisinde çalışan bir kurumu olduğu belirtilmiş; bu kurumlarda yönetici olabilmenin ön koşulu olarak parti üyeliğinin gerekli olduğu belirtilmiştir." İstenmeyen olayların Halkevi çatısı altında ortaya çıkmaması için başlangıçta böylesine bir parti ve Halkevi arasında bağlantı düzeni uygun görülmüştür. Türkiye'de çok partili döneme geçilmesi 7 Ocak 1946'da Demokrat Parti'nin kurulmasıyla başlamıştır. D.P.'nin kurucuları; Celal Bayar, Adnan Menderes, Refik Koraltan ve Fuat Köprülü'dür. 1946-1950 yılları arası D.P. için iktidarı, ele geçirme mücadelesi dönemidir¹⁷⁹.

Çok partili demokrasiye geçiş adımı ile beraber ülkede çok şey değişmiştir. Siyasal yaşamda güdüm kalkmış; özgürlük gelmiştir. Bu havadan yararlanan değişik düşüncedeki kimseler ve kesimler partiler veya dernek kurarak örgütlenmişlerdir. Örgütlenme özgürlüğün tanınması ülkedeki muhalefeti de dargınlıktan ve suskunluktan kurtarmıştır. Artık birçok şey açık açık söylenmeye ve yazılmaya başlanmıştır. Yıllardan beri Halkevlerinin uzağında kalan bir kesim bu kuruluşlara doluşurken, başka partilerin kurulmasıyla beraber diğer kesimlerde ayaklarını

¹⁷⁹ Ahmet Mumcu, *Tarih Açısından Türk Devriminin Temelleri ve Gelişimi*, İst. 1994, s.175.

çekmeye başlamışlardır. Halkevlerinin bir siyasal partiye bağlı kuruluşlar olması tek parti döneminde sorun yaratmazken, çok partili demokrasiye geçiş ile beraber büyük bir sorun olarak ortaya çıkmıştır. İktidara bir başka siyasal partinin de gelebileceği düşüncesi, halkın önemli kesiminin Halkevleri'nden uzaklaşmasına yol açmıştır¹⁸⁰.

Demokrasiye geçiş ile beraber parasızlık da Halkevleri için bütün bir sorun olarak ortaya çıkmıştır. Artık çok partili döneme girildiğinde, karşıt partiler devletin bütçesinden Halkevlerine ödenek ayrılmasına karşı çıkmışlardır. Bazı illerde ve ilçelerde belediye yönetimi başka partilerin eline geçince bunlarda Halkevine yaptıkları yardımları kesmişlerdir. Parasızlık bu kültür ocaklarının belini bükerken, ülkede yaratılan yeni hava içinde bazı aydın ve eşraf kesimleri de Halkevlerinden ellerini çekerler, böylece bir uzaklaşma süreci başlamıştır. Maddi kaynak kesilince Halkevi dergileri çıkamaz, köy gezileri yapılamaz, diğer sosyal yardım ve kültür çalışmaları yürütülemez bir noktaya gelmiştir. Demokrasiye geçiş ile başlayan bu olumsuzluk dayanılmaz bir hal almıştır. Demokrasiye geçiş ile başlayan bu olumsuz gelişmeler halkevlerini yavaş yavaş geriletmiştir¹⁸¹.

Yeni dönemin koşullarında Halkevlerine yeni bir yapı kazandırılmayışı yeni dönemde bu geniş örgütün geçmişin kuruluşu olarak kalmasına neden olmuştur. Halkevlerinin iktidar partisine bağlı yan kültür kuruluşları olarak çalışması parlamentoya 60 milletvekili ile giren Demokrat Parti muhalefeti tedirgin etmiştir. Yurt gezisine çıkan Demokrat Parti'liler, Halkevi ve Halkodalarına uğramamışlar bunlara Cumhuriyet Halk Partisinin yan kuruluşları gözü ile bakmışlardır¹⁸².

Bu nedenle C.H.P.'nin 17 Kasım 1947'de toplanan Yedinci Kurultayının açılış konuşmasında İsmet İnönü Halkevleri'ne yeni bir biçim verilmesini önermiş, fakat nasıl bir yapılanma öngördüğünü belirtmemiştir. Konuşması şöyledir:

*"Halkevleri'nin de, siyasi partilerin ortakça sevebilecekleri ve ortaklaşa yararlanabilecekleri bir kuruluş durumunda çalışmaları çok önemli ve gereklidir. Halkevlerinin kurulmasına devlet yardım etmiştir ve işlemelerine de yardımcı olmaktadır. Bundan sonra Halkevleri'nin kültür kuruluşları olarak çalıştırılmaları esastır."*¹⁸³

C.H.P.'nin 1947 yılında yaptığı Yedinci Büyük Kurultayında halkevlerinin durumu görüşülmüştü; kurultayda yapılan görüşmelerde halkevlerinin bağımsız bir yapıya

¹⁸⁰ Cemalettin Ünlü, "Halkevleri ne zaman kapandı", *Halkevleri Dergisi*, sayı:88, Ank. 1974, s.9-12.

¹⁸¹ Çeçen, a.g.e., s.235.

¹⁸² Çeçen a.g.e., s.236.

¹⁸³ Mahmut Goloğlu, *Demokrasiye Geçiş (1946-1950)*, Kaynak Yay., İst. 1982, s.190.

dönüştürülmesi fikri benimsenmiştir. İstanbul Delegeesi Fahrettin Kerim Gökay'ın başkanlığında 25 kişilik bir komisyon incelemeleri sonucunda, halkevlerinin tüzel kişiliğe sahip kalmasını ve bir tesis haline getirilmesini önermiştir. Ne var ki siyasal olayların hızla gelişmesi, buna karşın CHP üst yönetiminin eski bürokratik alışkanlıklar nedeniyle ağır işlemesi sonucunda Halkevleri için düşünülen olumlu değişiklikler yaklaşan genel seçimler öncesinde gerçekleşmemişlerdir¹⁸⁴.

Kısacası CHP iktidar olduğu dönemde Halkevlerine ayrı bir tüzel kişilik oluşturamamış bu tavırla halkevlerini partiye bağlılığının vazgeçme istemediği düşüncesini uyandırmıştı. Bu durum muhalefette olduğu dönemde de devam etmiş; ne yapacağı konusunda tam bir fikir birliği sergileyememiştir.

Ülkemizin önde gelen hukukçularından Ord. Prof. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu'na göre Halkevleri'nin gelecekte yaşayabilmesi için diğer partilerinde toplantılar düzenlemesi ve böylece Halkevleri'nin C.H.P.'nin tekelinde çıkarılması, Halkevleri'nin Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmasının çok sakıncalı olacağını, gelecekteki iktidarların bu bakanlık aracılığı ile Halkevleri'ni parti çıkarları doğrultusunda kullanarak yozlaştıracağını, en uygun yolun parti mallarından bir kısmının Halkevleri'ne ayrılmasıyla bağımsız çalışabilecek bir vakıf düzenininin oluşturulması olacağını, medeni yasaya kurulacak ve senedi onaylanacak bir vâkıfa hiçbir iktidarın hukukten dokunamayacağını belirtir. Çok partili yaşama geçtikten sonra C.H.P. sürekliliği olarak Halkevleri için yeni bir arayışın içindedir ve bağımsız vakıf oluşturabilmek için çalışmalar yapmaktadır. Ancak siyasal olayların hızla gerçekleşmesi sonucunda Halkevleri için düşünülen olumlu değişiklikler yaklaşan genel seçimler öncesinde gerçekleştirilemiyordu¹⁸⁵.

Halkevleri, 14 Mayıs 1950 tarihinde Demokrat Parti'nin ezici bir çoğunlukla iktidara gelmesinden sonra faaliyetlerini yavaşlatmışlar, bir süre sonra da durdurmuşlar, Orhan Özacun'un da dediği gibi "adeta kaderin kendilerine oynayacağı oyunun sonunu beklemişlerdir." Bu tarihe kadar yayınlanabilen dergilerin son sayıları da hep 1950 Haziran tarihidir. Bu tarihten sonra da herhangi bir dergi yayınlanmamış, faaliyetler gözle görülür şekilde azalmıştır. Gerçektende Halkevi

¹⁸⁴ Goloğlu, s.191.

¹⁸⁵ H. Veldet Velidedeoğlu, "Halkevlerine İlişkin Eski Bir Anı", *Halkevleri Dergisi*, sayı:76, Ank. 1973, s.19.

dergileri arasında en uzun soluklu olan Ankara Halkevi dergisi “Ülkü”dür. Son sayısı da Ağustos 1950’de çıkmıştır¹⁸⁶.

Demokrat Parti, iktidar olduktan sonra, DP’li milletvekilleri çeşitli konularda hazırladıkları önerileri ve yasa taslaklarını meclise getirmişlerdir. İlk öneriler arasında yer alan Erzurum milletvekili Emrullah Nutku ve Antalya soylavt Akif Sarioğlu’nun dört arkadaşı ile beraber verdikleri Halkevlerinin mallarına el konulmasıyla ilgili yasa önerisi DP yöneticilerinin uyarısı üzerine geri alınmıştır. Parti yöneticileri bu tasarının yasalaşması ile Halkevlerinin tümünün ortadan kaldırılamayacağını düşünmüşlerdir. Bu nedenle parti yönetimin uyarıları doğrultusunda Tekirdağ milletvekili Şevket Mocan ve 53 arkadaşı Halkevlerinin tümünden yok eden bir yasa önergesi hazırlamışlardır¹⁸⁷.

7.1. Halkevlerinin Kapatılması Hakkındaki Kanun

Meclisin 6 Ağustos 1951 tarihli oturumunda Demokrat Parti milletvekilleriince hazırlanan yasa ele alınmış, yasa tasarısı epeyce tartışma yaratmıştır. 6 Ağustos 1951 günlü 109. Bileşiminde Mecliste, CHP Genel Başkanı İsmet İnönü, yasa tasarısına şu sözleriyle karşı çıkmıştır:

"Kanun teklifinin, Halkevlerini fiilen ilga etmesi, memleketi 20 seneden beri ona hizmet eden büyük bir içtimai kültür müessesesinden mahrum- bırakacaktır. Halkevleri bu memleketin büyük bir ihtiyacına cevap veriyordu. Vatandaşları ayırıcı değil birleştirici bir kültür birliği içinde yetiştiriyordu. Toplanma yeri, mütevazı bir kütüphane ile ve her türlü içtimai hizmetleriyle güzel bir sanatlar terbiyesi için bir merkez oluyordu. Yetişen sanatkârların, Halkevlerinde okuyup yazma öğrenenlerin ve türlü kollarda kültürlerini arttıranların sayısı hesapsızdır. Toplu hayata, yüz yıllardır alışmamış cemiyet için, kadın ve erkek, konferans, konser ve aile toplantılarına imkân vermiştir. Hususiyetiyle inkılâp esaslarını anlatmak ve korumak işini Halkevleri başlıca vazife edinmiştir.

Halkevlerinin lağvı yersiz, haksız bir yıkamdır. Halkevlerinin partiler üstü bir tesis yerine, Bakanlar Kurulunun intifa hakkına dayandırılması ve kullanılmasına bırakılması haksız tasarruf olduktan başka, bu binalar münhasıran iktidar partisinin

¹⁸⁶ Orhan Özacın, "Halkevlerinin Dramı", *Kebikeç*, sayı:3 Ank. 1996, s.92.

¹⁸⁷ Ali Nejat Ölçen, *Halkevlerinin Yok Edilişi*, Ank, 1988, s.26-27.

*arzusu, kullanma yolunu açacaktır. Halk Partisine teberru ve satma şeklinde yapılan muameleler haksız ise mevcut mevzuat, bunu temizlemeye kâfi gelmek lazım gelir, isnat olunan yolsuzlukların tabii mercii olan adalet yolu ile halline gidilmemesi ise, kanun teklifinin adaletle münasebeti olmadığının delilidir. Yolsuzlukları mahkemede ispat etmek için, iktidarın en ufak bir ümidi olsa idi, anayasayı ve hukukun umumi prensipleri çiğneyecek yerde, adalet yolunu ihtiyar etmesi tabii oluştur*¹⁸⁸.

Muhalefet lideri olarak İnönü'nün konuşmasından sonra bütçe komisyonu adına İzmir milletvekili Behzat Bilgin söz almış, Halkevlerinin dernek olmadığını, ana statüsünün ve bir yönetim kurulunun bulunmadığını bütçeye konan ödeneklerin CHP'nin nezdinde ki Halkevleri hesabına işlediğini ve bunun açık bir yolsuzluk olduğunu söylemesi meclisteki tartışmaların hararetinin yükselmesine neden olmuştur. Anayasa komisyonu sözcüsü Zonguldak milletvekili Muammer Alakant söz alarak, yasa tasarısının adalet ve ulusun isteğine uygun olduğunu, Halk Partisi'nin gasp ettiği malların yeniden ulusa geri verildiği anlamına geldiğini ve bunun senelerden beri ulusun bağrında kanayan bir yara olarak kaldığını, 1947 yılında alınan tesis kararının yerine getirilmediğini, Halk Partisi'nin kendi iktidarı zamanında bu tesisi kurmadığını ortada bir grup kararı bulunduğunu ve grup kararlarının tartışılmayacağını belirtmiştir¹⁸⁹.

Görüşmelerin ortaya çıkardığı sonuç, Demokrat Partinin halkevlerini tamamen kapatmaya kararlı olduğudur. İnönü ise halkevlerinin çok partili düzende demokrasinin gereği olarak bir partinin organı olmaktan çıkarılmasını fakat işlevinin sürmesini istemiştir. Diğer yeni kurulan partiler, dernekler ve vakıflarla beraber Halkevlerinin de bağımsız kültür kuruluşları olarak çalışmalarını sürdürülebileceği ve Atatürk'ün kültür kuruluşları olarak ulusal kültür birikimine ve toplumsal kalkınmaya katkıda bulunabileceği fikri savunulmuştur¹⁹⁰.

Demokrat Parti adına Meclisin 7 Ağustos 1951 tarihi toplantısında bu kez Başbakan Adnan Menderes söz almış; Menderes konuşmasında halkevlerinin kapatılma gereğini şu şekilde dile getirmiştir:

¹⁸⁸ TBMM Tutanak Dergisi, 109. Birleşim, 6 Ağustos 1951, s.583.

¹⁸⁹ Ölçen, a.g.e., s.28-29.

¹⁹⁰ Çeçen, a.g.e., s.251.

"Diyorlar ki:

'Halkevlerini fiilen ilga ediyorlar.' Bu tasarı Halkevlerini fiilen ilga eden bir tasarı değildir. Ancak, bir ilga mevzuubahis ise bunun yapılması icap edip etmediği keyfiyeti kanun ve hukuk bakımından da bir mesele teşkil eder. Bir siyasi parti kendi siyasi maksatları dışında işlerle meşgul olmaması icap eder. Halkevleri, Halkodaları kurmak, gençlik teşkilâtını ele almak faşistvari telakki ve düşüncelerin mahsulü olsa gerektir. Bu münasebetle eğer biliniyorlarsa şurasını da haber vereyim ki, Halkevleri çoktan beri fiilen mesdud bulunmaktadır. Bunlar, içtimai ve siyasi bünyemiz içinde tamamıyla abes, beyhude, geri ve bir yabancı uzuv halindedirler. Bunları demokratik fikirlerin neşir ve tamimi için bir mektep haline getirmek hayali gene arkaik, dar bir telâkkinin mahsulü olmaktan başka bir mâna ifade etmez". Başbakan'ın bu sözleri bir gün sonra yürürlüğe giren 5830 sayılı yasanın gerekçesi olarak son noktayı koymuştur.

Demokrat Parti'nin Halkevlerinin kapatılması amacıyla hazırladığı ve 11 Ağustos 1951 günü Resmi Gazetede yayınlanan 5830 sayılı yasa, *"Resmi Daire ve müesseselerin siyasi partilere bedelsiz mal devredemeyeceklerine ve bu daire ve müesseselerle münfesiş derneklere ait olup siyasi partilere terk edilmiş olan menfaatler için yaptırılmış olan binaların sahiplerine ve hazineye iadesine dair kanun"*¹⁹¹ başlığını taşımaktaydı.

15 maddelik bu yasanın üçüncü maddesine göre Halkevi olarak yapılmış veya yapılmakta bulunan veya 1 Mart 1950 tarihine kadar kısmen veya tamamen Halkevi olarak kullanılmış veya herhangi bir sosyal amaç veya kamu hizmeti için kullanma amacıyla kısmen veya tamamen halktan toplanan bağış ve katkılarla yapıldığı halde, bir siyasi parti adına tescil edilmiş bulunduğu İl'e veya ilçe yönetim kurulları tarafından saptanmış olan gayrimenkullerin kayıtları devlet adına resen tashih olunarak ilgililere yazı ile ihbar edildiği yer almaktaydı. Halkodası olarak yapılmış olan veya bu adla kullanılan gayrimenkuller buldukları köy veya belediyeler adına resen tescil ve tapulu olanların kayıtları bunlar adına düzeltilerek ilgililere yazı ile bildirilecek genel, katma ve özel bütçeli daire ve belediyelerle köylerin zamanlarında geçerli yasa hükümlerine aykırı olarak bedel takdir yolu ile siyasal partilere devrettikleri gayrimenkul malların kayıtlarını önceden belirlenen bedel ödenmek yolu ile eski sahipleri adına geçireceklerdi. Herhangi bir tüzel kişinin malı iken

¹⁹¹ T.C. Resmi Gazete, 11 Ağustos 1951, sayı:7882, s.1781-1782

siyasal partiler adına geçirilen gayri-menkuller bir tüzel kişi var ise adına, yok ise devlet adına tescil edilecekti. Bu yasanın hükümlerine göre, eski sahipleri adına tescil olunacak gayrimenkul malların yasanın yürürlüğe girdiği tarihe kadar olan vergileri siyasal partilere aitti. Gayrimenkul kiralarını siyasal partiler peşin almışlarsa bir ay içinde geri vermek zorundaydılar. Bu süre içinde siyasi partiler ödeme yapmazlarsa haklarında eski sahipleri adına ipotek tesis edilebilecekti. Üçüncü kişilerin alacaklarından dolayı haciz ve ipotek hakları saklı kalacaktı. Bu yasa çerçevesinde siyasal partiler işgal ettikleri gayrimenkulleri bir ay içinde terk etmek zorundadırlar. Kiracılar kira bedelleri için siyasal partiler aleyhine dava açma hakkına sahiptirler. Devlete intikal eden Halkevleri ile Halkodalarındaki eşya yeni sahiplerinin mülkiyetine geçirilmişti. Bağış olarak sağlanan eşya ise siyasal parti isterse kendisine verilebilecekti. Bu yasa çerçevesinde yapılacak devir ve diğer işlemler her türlü vergi ve harç dışında kalacaktır¹⁹².

8 Ağustos 1951 günü yürürlüğe giren 5830 sayılı yasa ile Halkevlerinin hazineye devri süreci başlamış oldu. Cumhuriyetin aydınlanma aşkıyla doğan halkın 19 yıl öğretmeni, sığındığı evi durumunda olan Halkevleri, ikinci ve üçüncü döneminde asla ilk dönem azmini ve hedeflerini yakalayamamışlardır. Siyasi nedenler bu kültür yuvalarına mühür vururken, 19 yılda yaratılan eserler ve yapılan hizmetler Cumhuriyetimizin kök salmasını ve sağlam temellerde yükselmesini sağlamıştır¹⁹³.

8. HALKEVLERİ'NİN YENİDEN AÇILMASI

27 Mayıs 1960 tarihinde Cumhuriyet döneminin ilk hükümet darbesi yapılmış ve DP iktidarı bu darbe sonucunda yıkılmıştır. 1961 senesinde dönemin Devlet Başkanı Cemal Gürsel Paşa'nın buyruğu ile Türk Kültür Ocakları (Derneği) adı altında Halkevleri yeniden kurulmuştur. Behçet Kemal Çağlar ve arkadaşları Halkevleri'nden yetişmiş şahsiyetlerle irtibata geçerek Türk Kültür Derneği'ni eski Halkevleri biçiminde ülke düzeyinde geliştirmek için büyük çaba harcamışlardır¹⁹⁴.

¹⁹² Çeçen, a.g.e., s.252-253.

¹⁹³ Çeçen, a.g.e., s.256.

¹⁹⁴ Ceyhan Atuf Kansu, "Yeniden Halkevleri", *Halkevleri Dergisi*, sayı:100, Ank. 1975, s.2-3.

Türk Kültür Derneği tüzüğü Halkevi birikimi ile hazırlanmış ve benzer çalışmalar için elverişli bir yapı oluşturmuştur. Tüzüğün amaç maddesinde temel ilkeler belirtilmiş ve vatan, ulus, kültür, ülkü, Türk ulusu, Türk Vatanı, Türk ulusçuluğu, özgürlük ve dünya görüşü ile beraber devrimcilik anlayışı dile getirilmiştir¹⁹⁵.

Türk Kültür Derneği'nin kurucuları arasında eski Halkevciiler olduğu kadar Türkiye'nin önde gelen bilim ve sanat insanları da yer alıyordu. Derneğin genel merkezinin yanı sıra şubeleri ve temsilcileri de tüzükte belirtiliyordu. İki yılda bir toplanacak kurultay ile beraber genel merkez ve şubelerin çalışmaları da tüzük ile düzenleniyordu. Türk Kültür Derneği daha sonra 12.04.1961 tarihinde Bakanlar kurulunun 5/1066 sayılı kararı ile kamu yararına dernekler arasına alınmıştır¹⁹⁶.

Türk Kültür Derneklerinin çalışmaları kısa zamanda genişleyince ilgili çevrelerde yeni bir Halkevleri arayışı gündeme gelmiştir. Ülkenin tanınmış sanatçıları, bilim ve düşün adamları Türk Kültür Dernekleri çatısı altında bir araya gelince yeni bir Halkevleri arayışı içine girmişlerdir ve Halkevlerinin yeniden kurulmasını istemişlerdir. Eskinin coşkulu günlerinin arayışı Türk aydınlarını sarmıştı. Halkevlerinin yeniden kurulması istekleri yitkeldikçe Türk Kültür Dernekleri de bu istekler doğrultusunda gelişmiştir. Dernek içi çalışmalar gelişince yeni bir tüzük komisyonu kurulmuş ve Ceyhun Atuf Kansu'nun başkanlığında hazırlanan yeni tüzükte Türk Kültür Derneği'nin Halkevi veya Halkodası adı altında şubeler açılabileceği benimsenmiştir. Cemal Gürsel ve arkadaşları doğacak tepkilerden çekindikleri için Halkevi adının ilanı imasına karşı çıkmışlar, Türk Kültür Derneğinde toplanan aydınlar ise Halkevlerinin yeniden canlandırılabilmesi için Halkevi ve Halkodası adı altında örgütlenmeyi savunmuşlardır. Yeni tüzük tasarısı iki kesimin isteklerini uzlaştırıcı biçimde hazırlanmış hem Türk Kültür Derneği adını korumuş hem de Halkevlerinin yeniden açılmasını benimsemiştir. Tüzük değişikliklerinin görüşülmesi için 21 Nisan 1963 günü Ankara'da Türk Kültür Dernekleri'nin olağanüstü tüzük kurultayı yapılmıştır¹⁹⁷.

Halkevlerinin örgütlenme şeması yine eski Halkevlerinin benzeri biçimde düşünülmüş, 9 ana çalışma kolu oluşturulmuştur. Köyçülük, dil, tarih ve edebiyat, müzik, gösteri folklor, spor, turizm ve gezi, kitaplık, yayın olmak üzere çalışma kolları belirlenmiştir. Kapatılıştan 12 yıl sonra yeniden çalışmalarına başlayan

¹⁹⁵ Ceyhun Atuf Kansu, a.g.m., s.33.

¹⁹⁶ Çeçen, a.g.e., s.260.

¹⁹⁷ Çeçen, a.g.e., s.261.

Halkevlerinin eski işlevlerini yerine getirmesi ümit edilmiştir. Yaşayan eski Halkevciler bu ikinci kuruluş döneminde bir araya gelerek bu yeni döneme katkı sağlamaya çalışmışlardır. Siyasal düşünce ve parti ayırımı gözetmeksizin bir araya gelen Halkevciler. Değişen koşullar içinde tam bir yeniden arayışın içine girmişlerdir.

Halkevleri adı alındıktan sonra yeni yöneticiler bir dilekçe ile TBMM Başkanlığına başvurarak 5830 sayılı yasa ile alınmış olan Halkevlerinin bina ve diğer mal varlıklarının geri verilmesini talep etmişlerdir. Fakat alınan mal varlıkları Halkevlerine iade edilmedi. Yalnız yeni TBMM binasının önünde bulunan millet meclisi başkanlarına ait konut genel merkez olarak tahsis edilmiş ve örgütlenmeleri açısından il ve ilçelerde yetkili makamları Halkevlerine yer bulmaları ve diğer yönlere yardımcı olmaları da kararlaştırılmıştır¹⁹⁸.

Halkevlerinin bu ikinci örgütlenişi kamu yararına çalışan dernekler statüsüne uygun biçimde olmuştur. Ne devlet, ne de parti olarak CHP, Halkevlerini sahiplenmemiştir. Halkevleri ikinci kuruluş dönemlerinde, geçmişteki tarihsel ve kültürel görevinin hiçbir zaman eskimeyen anılarıyla dolu olarak; ama ilk dönemde yediği darbelerin çöküntüsü ve yeniden karşılaştığı engellerin sıkıntısıyla maddi ve manevi çok şeylerini yitirerek, büyük bir yaşam çabası içinde bocalayıp durmuştur¹⁹⁹.

Yeniden kurulan Halkevleri'nin gelişmemesinin pek çok nedeni vardır. Eskiden olduğu gibi Halkevleri iktidarda olan bir partinin yan örgütü değildi. Siyasal kutuplar oluşmuştu. Halkevleri devletleşen bir partinin devlet olanaklarından eskisi gibi yararlanamıyordu. Öte yandan egemen güçlerin engellemesi de unutulmamalıydı, malları geri verilmemiş, devlet yardımı yapılmamıştı. Değişen koşullar neticesi sürekli kendini yenileme çabası içine girmişti. Meydana gelen durum, aydınlarında eski ilgilerini göstermemelerine yol açıyordu. Önceden, politikada yükselmek isteyenler kendilerini önce halkevlerinde gösteriyorlardı. Tek partinin varlığı ve parti ile organik bağ, aydınları halkevlerine çekiyordu. Yeniden kurulduğu zaman artık bu olanaktan da yoksundu. Ayrıca, artık tüm eğitim ve kültür hizmetleri devlet eliyle yapılıyordu. Millî Eğitim Kültür ve Köy İşleri Bakanlıkları'nın çeşitli genel müdürlükleri, eskiden halkevlerinin gönüllü olarak yürüttükleri fonksiyonları yerine getiriyordu. Neticede Halkevlerinin çalışma alanı kendiliğinden sınırlanıyordu.

¹⁹⁸ Tevfik Çavdar, "Halkevleri", s.584.

¹⁹⁹ Kara, s.144.

Devletin tüm gücü ile yeni örgütleri desteklemesi, Halkevleri'nin gönüllü bir rekabete girişmesini imkansızlaştırıyordu. Siyasal gelişme ve kutuplaşmanın Atatürk düşüncesini geri planda bırakması da Halkevleri'nin kamuoyunda yeniden benimsenmesini önlüyordu. Gençliğin ve öğretmenlerin ilgisizliği yanında aydınların da politik olmayan gönüllü çalışmalardan kaçınmaları bu konuda etkili oldu²⁰⁰.

²⁰⁰ Kara, s.145-146.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BOLU HALKEVİ

1. BOLU HALKEVİ'NİN KURULUŞU

Bolu Halkevi, CHP'nin Halkevleri Kuruluş talimatnamesiyle duyurduğu 19 Şubat 1932'de açılan ilk 14 Halkevi arasında yer almıştır.

Bolu Halkevi'nin resmi açılışı 26 Şubat 1932 Cuma günü bütün Bolu halkının iştiraki ile coşkulu bir surette yapılmıştır. Bolu Halkevi ilk yılını doldurduğunda ise, Dil-Edebiyat ve Tarih, Güzel Sanatlar, Temsil, Spor, İctimai(Sosyal) Yardım, Halk Dershaneleri, Kütüphane ve neşriyat, köycülük şubeleri kurulmuştur.

Bolu Halkevi ilk yılından en ziyade şubelerin kurulması ile meşgul olduğu için birinci senesinde önemli bir faaliyet gösterememiştir²⁰¹.

1.1. Bolu Halkevi'nin Kuruluş Talimatnamesi

CUMHURİYET HALK FIRKASI
GENELSEKRETERLİK

Ankara
12.01.1932

7

C. H. F. İdare Heyeti Reisliğine

Genel İdare heyetince ihzar ve Genel Başkanlık Divanı tarafından kabul olunan Halkevleri talimatnamesinden 25 nüsha takdim edilmiştir. Halkevinin muhtelif mesai şubeleri ile idare heyetinin nasıl teşkil edileceğine ve hangi maksatlara doğru çalışacağına dair esaslar talimatnamede belirtilmiştir.

Şimdilik Ankara İle 14 Vilayette 19 Şubat 1932 Cuma günü Halkevlerinin açılması kararlaştırılmıştır. Vilayetiniz bu on dört vilayetten biridir. Diğer vilayetlerimizde de peyderpey teşkilata geçilecektir.

Halkevinin kuruluş mesaisinde gözde tutulacak hususlar şunlardır.

²⁰¹ CHF Bolu Halkevi, Cumhuriyetin 10. Yıldönümü broşürü, , Bolu Vilayet Mat., Bolu 1933, s.1.

1. Halkevinin şubeler taksimatını ve komiteler seçimini yapmadan evvel açılış merasimi yapılması uygun görülür. Müteakip haftada şubeler teşkilatı ile komitelerin seçimi ve nihayet Halkevi idare heyeti seçimi yapılır. Bu suretle açılma merasiminden bir iki hafta sonra Halkevi teşekkül etmiş bulunur. Mamafih açılış merasiminden mesela bir hafta evvel memleketin yetişkin unsurları Halkevi salonuna davet edilerek bunlara umumi maksadın ve talimat hulasasının daha evvelden izah edilmiş olması çok faydeli olur. Bununla beraber hazırlanma, açma ve şubelerle komite ve idare heyetlerinin vücutlanması işlerinin mahalli hususiyetlere göre tanzimini ve sıralanmasını vilayetler idare heyetlerine bırakmayı da uygun buluruz. Ancak açılış merasimi ile şubeler, heyetler teşkilat ve seçiminin aynı güne sıkıştırılmaması ve açılma merasimi yapılacak günün güzelliğinin seçim ve kayıt gibi ayrıntı işlerle aynı günde yapılmaması lazımdır. Açılış teşkilatı için yapılacak birinci vazife, memur olsun olmasın her meslekten bütün aydın unsurların bilhassa öğretmenlerin halkevlerine gelmesine çalışmak olacaktır.

Gazete olmayan yerlerde duvar ilanları ve mümkün olan diğer her vasıta ile bu ilk toplantıdan herkesin haber alması temin edilecektir.

2. Açılma merasiminden evvelki hazırlık toplantısında evvela talimatname baştan sonuna kadar okunacaktır. Açılmadan sonraki toplantıda da talimatnamenin alakadar fasıl ve maddeleri okunarak mahalline göre kurulacak şubeler için şube adedince defter açılarak çeşitli istek, uzmanlık ve arzulara, herkesin tercih edeceği faaliyet sahasına göre bunlardan her birine yazılması teklif olunacaktır.

3. Şube idare komiteleri yalnız o şube defterine yazılmış olanlar tarafından talimatname hükümlerine göre seçim olunacaklardır. Komitelere talimatname gereğince eğer devlet memuru değilseler Fırkamıza mensup olanlar ve eğer memur iseler Fırkaya kayıtlı olmamakla beraber bizim prensiplerimize inanmış bulunan kişiler seçilmiş olunur. Fakat şubelere kayıt olmak için Fırkaya mensup olmak şartı yoktur.

4. Komitelerin ve komitelerce Halkevi idare heyetinin seçimleri serbest olacak, hiçbir suretle tesir yapılmayacak ve namzet gösterilmeyecektir.

5. Talimatname gereğince Fırka idare heyetlerinden Halkevine reis yapılacak zatın isminin bildirilmesini rica ederim.

6. Ankara Halkevinin açılmasında takip olunacak programa göre Vilayetler Halkevlerinin açılmasında tatbik olunabilecek bir şekilde sadece bir fikir vermek

maksadıyla bağı olarak gönderilmiştir. Bunun mahalli vaziyete daha uygun şekilde düzenlenmesi ve uygulanması gereklidir.

7. Memleketimizde genel kültür hayatının geliştirilmesi için hayırlı hizmetler umduğumuz Halkevlerinin faaliyetini Furkamız büyük bir ehemmiyetle takip edecektir.

Teşebbüs ve mesainizde muvaffakiyetler temenni ederim.

C.H.F. Kâtibiumumisi
Kütahya mebusu
Recep

Program

1. İstiklâl marşı (A)
2. Cumhuriyet yemini (B)
3. Canlı levha (C)
4. Halkevlerinin açılma nutku
5. Şiir (D)
6. Halkevleri talimatnamesinin izahı (E)
7. Halkevlerinde çalışacaklar namına maksada uygun bir hitabe
8. Halkevlerinin maksatlarına uyan bir perdelik küçük piyes (yetiştirmek mümkün olursa)

Notalar:

- A. Bütün marş metni okunmayacak yalnız ilk iki beyit söylenecektir. Marşın talebe veya bir heyet tarafından ağızla söylenerek tatbiki tercih edilir. Bu, musiki ile birlikte de söylenebilir. Eğer söylenmek için hazırlık yetiştirilmezse yalnız musiki ile çalınır.
- B. Güftesi ile notası mevcuttur. (Yetiştirilebilirse talebe veya bir heyet tarafından söylenecektir.)
- C. Türk milletinin durdurulmaz bir iştiyak ile yükselmek istediği en medeni millet mefkûresi bir canlı tablo halinde temsil edilecektir. (İyi bir şey yapmak mümkün olmazsa vazgeçilecektir.)
- D. Kemalettin Kami beyin Sakarya hakkında bir şiiri bağı olarak gönderilmiştir. Bundan başka Milli mefkûremize ve Milli duygularımıza uyan başka parçalarda söylenebilir.

E.4 ve 6 numaralardaki nutuk ile izah birleştirilerek her ikisi birden yapılabilir. Bu takdirde bu nutuk şüirden evvel olmalıdır²⁰².

CUMHURİYET HALK FIRKASI
GENELSEKRETERLİK

Ankara
21.05.1932

8

C. H. F. Vilayeti İdare Heyeti Riyasetine

Halkevlerinin muhtelif mesai şubeleri ile İdare heyetlerinin nasıl teşkil edileceğine ve hangi maksatlara doğru nasıl çalışılacağına dair esaslar bu talimatnamede ve tamimde belirtilmiştir. İlk teşkilat kademesi olarak açılmış olan Halkevlerinden sonra şimdi İkinci teşkilat kademesinin açılışına geçilmektedir. Vilayetiniz Halkevi umumi İdare heyetince, bu zümredendir. 17 Haziran 932 Cuma günü açılma merasiminin yapılması uygun görülmüştür.

Halkevinizin kuruluş mesaisinde gözde tutulacak başlıca husiyetler şunlardır:

1. Halkevinin şubeler teşkilatı ile komiteler ve idare heyeti seçimlerinden evvel açılış takip eden haftada şubeler teşkilatı ile idare komiteleri ve Halkevi İdare heyeti seçimleri yapılır. Bu suretle açılma merasiminden bir, nihayet iki hafta sonra Halkevi bütün faaliyet cihazlarıyla teşekkül etmiş bulunur.

Açılış merasiminden mesela bir hafta evvel memleketin yetişkin unsurları Halkevi salonuna davet edilerek bir hazırlık toplanması yapılması ve kendileriyle umumi maksat ve talimatnamenin esas hedefleri hakkında hasbıhalde bulunulması da çok faydeli olur.

İlk açılış tertibatı hakkında esaslar bunlar olmakla beraber hazırlanma, açma, şubelerle komiteler ve idare heyetlerinin vücutlanması işlerinin mahalli hususiyetlere göre sıralanmasını ve tanzimini Fırka vilayet idare heyetlerine bırakmayı da uygun buluruz. Ancak açılış merasimi ile Halkevinin teşkilat ve seçimlerinin aynı güne sıkıştırılmaması lazımdır.

Gerek açılış merasimine ve gerek onu takip edecek teşkilat seçimi yapılmasına, memur olsun olmasın her meslekte bütün münevver unsurların, bilhassa öğretmenlerin gelmesine çalışılacaktır. Gazete bulunmayan yerlerde duvar ilanlarıyla

²⁰² CHP Tamim mecmuası (1-5), Ank. 1932, s.62-64.

ve mümkün olan her vasıta ile bu ilk toplantılardan herkesin haber alınması temin edilmelidir.

2. Hazırlık toplantısında talimatname baştan sona kadar okunacaktır. Teşkilat toplantısında da talimatnamenin o işlerle alakalı fasıl ve maddeleri okunarak kurulacak şubeler için ayrı ayrı birer defter açılacak ve muhtelif istek, uzmanlık ve arzulara göre herkesin tercih edeceği şubelerden birine yazılması teklif olunacaktır.

3. Şube idare komiteleri yalnız o şube defterine yazılmış olanlar tarafından talimatname ve talimatnamenin sonuna yazılan tamim hükümlerine göre seçim yapılacaktır.

4. Şubeler kendi idare komitelerini ayrı ayrı seçerler.

5. Seçimlerin yapılmış olması Halkevleri şubelerine üye kaydı muamelesinin tamamlanmış olacağı anlamına gelmez. Üye kaydı fasilasız ve müddetsiz olarak devam eder. Seçim işlerinin neticesinden sonra yazılmış olanlar bittabi ancak gelecek seçimlerde rey kullanabileceklerdir.

6. Fırka idare heyetince Halkevi idare reisliğine seçilen zatın ismi CHP Genel Sekreterliği'ne bildirilecektir.

7. Bu tamimden yirmi nüsha gönderilmiştir. Fıkraya, Halkevi Reisliğine ve Halkevinin dokuz şubesine ve diğer alakadarlara vaktinde verilecektir.

8. Açılış merasimine ait izlenimler detaylı telgraflarla Ankara'da Hâkimiyeti milliye gazetesine ve İstanbul gazetelerine bildirilmelidir. Bu husus bütün memlekette Halkevleri mesaisine alaka uyandırmak noktasından mühimdir.

9. Şimdiye kadar açılmış olan 14 Halkevinin ve bu defa açılacak olan 20 Halkevinin isimlerini gösterir bir liste takdim ediyorum. Evler arasında sıkı bir bağımlık tesisini temin için açılma merasimi münasebetiyle telgraflar çekilmesini rica ederim.

Milli yükseliş mesaisinin Halkevleri teşkilatı adını verdiğimiz bu ehemmiyetli safhasında cümlenize muhabbet ve hürmetlerimle muvaffakiyet temennilerimi sunarım.

C. H. F. Katibiumumisi

Kütahya Mebusu

Recep

19 Şubat 1932'de açılan**Halkevleri**

Ankara
Afyon
Aydın
Bolu
Çanakkale
İzmir
Konya
Samsun
Malatya
Denizli
Diyarbakır
Eskişehir

17 Haziran 1932'de açılacak olan**Halkevleri**

Antalya
Bilecik
İçel
Edirne
Kastamonu
Kayseri
Kırklareli
Kütahya
Rize
Sinop
Şebinkarahisar
Giresun
Ordu
Zonguldak
Gaziantep
Kocaeli
Yozgat
Van
Tekirdağ²⁰³

Sonuç itibariyle CHP Genel Sekreterliği'nin Halkevlerinin kuruluşu ile ilgili yayınladığı yukarıdaki talimatnameden anlaşılacağı üzere;CHP ,Halkevlerinin kuruluşu ile Türkiye genelinde halkı bilinçlendirecek, eksik kaldıkları yönlerini tamamlamada destek olacak,eğitim, kültür ve yaşam seviyesini yükseltecek ve devlet yönetimi ile halkı kaynaştıracak çok sistemli teşkilatlanmış bir örgüt kurmayı amaçlamıştır.Bu amacında da büyük ölçüde başarılı olmuştur.Bu talimatname sayesinde bütün Türk halkının Halkevlerini sahiplenmesi ve benimsenmesi sağlanmıştır.

²⁰³ CHP Tamim mecmuası (1-5), s.88-90.

2. BOLU HALKEVİ ŞUBELERİ VE FAALİYETLERİ

2.1. Bolu Halkevi'nin Şubeleri

Bolu Halkevinde Dil-Edebiyat ve Tarih, Güzel sanatlar, Temsil, Spor, İçtimai yardım, Halk dershaneleri, Kütüphane ve neşriyat, Köycülük şubeleri kurulmuştur.

Bolu Halkevi, ilk teşekkülünde en ziyade şubelerin kurulması ile meşgul olduğundan birinci senesinde büyük bir faaliyete geçmemiştir. Çalışma talimatnamelerini ve vasıtalarını hazırlayan şubeler bilhassa 1933'den itibaren faaliyete başlamıştır²⁰⁴.

2.1.1. Dil-Edebiyat ve Tarih Şubesi

Mesaisini Tarih, Edebiyat ve Dil olmak üzere üç gruba ayırmıştır.

Tarih grubu: Bolu tarihiyle alakadar eserlerden bir miktar toplamış ve bu işle uğraşan bazı zevattan notlarının gönderilmesini rica etmiştir. Bolu ve civarının tarihi eserleri tetkik olunmaktadır.

Edebiyat grubu: Bolu ve civarının edebi mahsullerinin Bibliyografyasını yapmaktadır. Kitaba geçmeyen 150'yi müteceviz masal, darbimesel, mani ve türkü de toplamıştır. Basılması için mesainin daha ilerlemesi beklenmektedir. Her cumartesi akşamı toplanarak milli ve ecnebi eserler okunmaktadır.

Dil grubu: Dil cemiyetinin nizamnamesine göre mesaide bulunmakta ve muntazaman söz derleme heyetinde çalışmakta ve Bolu'ya mahsus sözleri ve tabirleri toplamaktadır.

Bu şube, her on beş günde bir unuma mahsus konferanslar hazırlamaktadır. Şimdiye kadar muhtelif mevzular üzerinde verilen konferanslar ayrıca gösterilmiştir. Bu şubenin 2'si kadın, 23'ü erkek olmak üzere 25 üyesi vardır²⁰⁵.

²⁰⁴ CHP Bolu Halkevi, Cumhuriyetin 10. yıldönümü çalışma broşürü., s.1.

²⁰⁵ CHP Bolu Halkevi, Cumhuriyetin 10. yıldönümü çalışma broşürü., s.1.

2.1.2. Güzel Sanatlar Şubesi

Ücretli bir öğretmenin nezaretinde şimdiye kadar sayısı 15'e kadar çıkan bir mızıkacı ve orkestra takımı vücuda getirmiştir. Milli şarkılar için ayrıca saz heyeti de teşkil edilmiştir.

Haftada iki defa gençlerimize nota dersleri verilmektedir. Davetiyeli ve umuma mahsus saz konserleri tertip edildiği gibi milli bayramlarımıza mızıkacı ile iştirak edilmektedir.

Haftanın belirli günlerinde belediye parkında ve halkevinde halka mızıkacı çalmakta ve mevcut radyo faaliyete getirilerek umumun istifadesine konulmaktadır.

Milli bayram günlerinde bütün milletçe hep bir ağızdan söylenmek üzere milli marşlarımız ve türkülerimiz halka öğretilmektedir.

Bu şubenin 7'si kadın, 52'si erkek olmak üzere 59 üyesi vardır²⁰⁶.

2.1.3. Temsil şubesi

1933 Yılında halka açık iki müsamere verebilmiş ise de bunları sahnesizlikten devam ettirememiştir. Pek yakında tamir edilecek olan belediyenin tiyatro ve sinema binasında yeniden temsil vermeye başlayacaktır.

Bu şubenin 16'sı kadın, 37'si erkek olmak üzere 53 üyesi vardır²⁰⁷.

2.1.4. Spor şubesi

Bolu Halkevi Spor Şubesi; mesaisini jimnastik, atletizm, kamp ve yürüme, futbol, voleybol, tenis, basketbol, avcılık, binicilik ve koşu, güreş, salon oyunları kollarına ayırmıştır.

Futbol kolu: Bolulu Futbolcularımız şimdiye kadar karaçayır sahasında çalışmakta iseler de her türlü spora elverişli bulunan kara güzler çayırının belediyece halkevine terki üzerine üç ay evvel futbolcularımız burada muntazam ve muvaffakiyetli bir suretle

²⁰⁶ CHP Bolu Halkevi, Cumhuriyetin 10. yıldönümü çalışma broşürü, s.2.

²⁰⁷ CHP Bolu Halkevi, Cumhuriyetin 10. yıldönümü çalışma broşürü, s.2.

çalışmaya başlamışlardır. 1932 Yılında Alay Komutanlığı ile yapılan maçta Bolu Halkevi geçleri galip gelmişlerdi. 1933 Yılında Geçler Birliği takımı ile yapılan maçta Düzce Halkevliler galip gelmişlerdir.

30 Ağustos 1933 Zafer bayramında askeri alay sporcuları ile birlikte muhtelif spor hareketleri yapılmış ve bütün seyircilerin takdiriyle karşılanmış ve şu suretle halkın spora olan alakası bir kat daha uyandırılmıştır.

Koşu ve Binicilik kolu: 1932 senesi ilk ve son bahar ve 1933 senesi ilk baharında mükafatlı at koşuları ve bisiklet müsabakaları tertip edilmiş ve muvaffakiyetler temin olunmuştur.

Güreşçiler kolu: 1932 senesi ilkbaharında ödüllü yağlı güreş müsabakaları yapılmış ve çok rağbet görmüştür.

Avcılar kolu: Mevsiminde memleketin muhtelif semt ve ormanlarında müteaddit müdafaasız hayvan avları tertip etmiştir.

Bolu'daki av heveslilerini bir araya toplamak ve daha düzenli ve eğitilmiş bir hale sokmak üzere teşebbüs te bulunmuş ve bütün Bolu'lu avcılar birleştirilmiştir.

Gezinti ve Kamp kolu: Her fırsatta muhtelif gezintiler tertip etmekle beraber 1932 senesinde Bolu'nun 40km. güney batısında Abant gölü civarında spor ve izcilik kampı tesis etmiştir. Bu vesile ile büyük yürüyüş ve atıcılık gibi ehemmiyetli sporlarla meşgul olunmuş ve iyi neticeler alınmıştır. Bu sene havaların müsaadesizliğinden kamp yapılamamıştır.

Salon oyunları: Bolu Halkevinin salonunda pinpon tenisi tesis edilmiştir. Bolulu Geçler hevesle istifade etmektedirler.

Geçen sene Bolu Halkevi spor kolları için lüzumu olan araç gereçten mümkün olanları tedarik edildiği gibi bu sene de futbol ve izci elbiseleriyle fotinleri ve bazı spor malzemesi alınmış ve şu suretle memleket gençlerinin spor ihtiyaçları kısmen temin edilerek istifadeye konulmuştur. Bolu'da büyük bir varlık gösteren orta mektep izcilerine noksanlarının tedarik edilmesi için 150 lira nakit yardımda bulunulmuştur.

Bu şubenin 3 kadın 50'si erkek olmak üzere 53 üyesi vardır²⁰⁸.

²⁰⁸ CHP Bolu Halkevi, Cumhuriyetin 10. yıldönümü çalışma broşürü, s.2-4.

2.1.5. Sosyal (İçtimai) Yardım Şubesi

Memleket namına taahhüt edilmiş olan ve iktisadi vaziyet dolayısıyla bazı aidatın toplanamamasından dolayı yapılamayan askeri pavyonun ikmali maksadıyla 1932 senelerinde bir koşu ve pehlivan güreşi tertip edilmiş vilayetimizin hamiyetli halkının gösterdiği rağbetle elde edilen 800 lira birinci pavyonun yapımına yetişmiştir. 1933 senesi ilkbaharında da ikinci pavyona başlanılmak üzere bir at koşusu yapılarak bütün vilayet halkımızın gösterdiği alaka ve hamiyetle 650 lira toplanmış ve hemen inşaata başlanmıştır.

1932 senesi zafer bayramında şehirli ve köylü kimsesizlere büyük bir sünnet düğünü yapılmış ve 60 çocuğun yiyeceği ve giyeceği temin olunmuştur.

Bolu Halkevinde şehirli ve köylülerin fakirlerine mahsus olmak üzere meccani bir muayenehane açılmış ve bu muayenehanede eylül sonuna kadar şehir ve köylerden 165 hasta muayene edilmiştir. Pek fakir olanların ilaçları Bolu Halkevince temin olunmuş ve bazı hastalar da hastaneye yatırılmıştır.

Bu şubenin 9'u kadın 97'si erkek olmak üzere 106 üyesi vardır.²⁰⁹

2.1.6. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi

Mart 1933'de Bolu Halkevinde biri hiç bilmeyenlere ve diğeri az bilenlere ait olmak üzere Fransızca kursu açılmış ve devam ettirilmekte bulunmuştur.

Mart 1933'de usulü defteri ve hesabı ticari kursu açılmış çok alaka ve rağbet görmüştür. Kurs birinci devresini bitirerek Haziran 1933 gagesinde tatil olunmuştur.

Aynı tarihte hanımlara ve hanım kızlara dikiş, biçki, el örgüsti vesaire öğretmek üzere ameli hayat bilgisi kursu da açılmıştır. Temmuzdan eylül bitimine kadar tatil boyunca

²⁰⁹ CHP Bolu Halkevi, Cumhuriyetin 10. yıldönümü çalışma broşürü, s.4.

faaliyet eden bu kursa yeniden başlanacaktır. Bu şubenin 7'si kadın 10'u erkek olmak üzere 17 üyesi vardır²¹⁰.

2.1.7. Kütüphane ve Yayın (Neşriyat) Şubesi

Bolu Halkevi salonunda fazla büyük olmayan bir kütüphane tesis edilerek halkın hizmetine sunulduğu gibi memleketteki maarif kütüphanesinin bütün teşkilatıyla halkevine nakline teşebbüs edilmiş ve muvaffakiyet hasıl olmuştur. Yeniden yaptırılan kitap dolaplarına mevcut kitaplar dizilirken yeni bir tasnife tabi tutulmuştur.

Millet mekteplerinden ve ilk mekteplerden yetişen Bolulu gençlerin okuma ihtiyaçlarını teminen şimdilik köylerde mevcut ilk mektep binaları dahilinde halk okuma odaları açılmıştır. Bu odalar gündüz tedrisatına nihayet verildikten sonra akşama kadar umuma açık bulundurulmaktadır. Bolu Halkevi Kütüphanesinin zenginleştirilmesi için lazım gelenler nezdinde teşebbüsatta bulunulmuş ve müsbet neticesi olarak İstanbul Kanaat Kütüphanesi tarafından halk bilgisine ait kırk beş kitap hediye edilmiştir. Bu şubenin 20 erkek üyesi vardır²¹¹.

2.1.8. Köycülük Şubesi

Bolu Halkevi ilk yıl faaliyetini yakın köylere yönelterek kasaba civarındaki 34 köy dört muntakaya hizmet etmiştir.

Aşağısoku, Yukarısoku, Dodurğa, Salıbeyler, Sarıcalar, Pirahmatlar, Alpağut, Alpağutbey köyleri birinci.

Kürkçüler, Karamanlar, Civril, Kılınçarslan, Paşaköy, Sandallar, Ösenek köyleri ikinci.

²¹⁰ CHP Bolu Halkevi, Cumhuriyetin 10. yıldönümü çalışma broşürü, s.4-5.

²¹¹ CHP Bolu Halkevi, Cumhuriyetin 10. yıldönümü çalışma broşürü, s.5.

Seyitköy, Doğancı, Sultanbey, Sultan, Hızışlılar, Berkkebir, Köprücüler, Çanşaberk köyleri üçüncü.

Karacasu, Mesciler, Yozğat, Değirmenözü, Örencik, Ilıcaklık, Okçular, Taşoluk köyleri de dördüncü muntaka itihaz olunmuştur.

Onar kişilik guruplara ayrılan Halkevi üyeleri bu köylerde muntazam olarak dolaşmakta ve köylerin sağlık ve sosyal vaziyetlerini tetkik etmekte ve lazım gelen tetbirleri almakta ve köylülerimizle köyelerinin umumi ihtiyaçları tesbit edilmekte ve hasbihaller yapılmaktadır.

Köycülük şubesi üyeleri, birinci muntakadaki köylerde birer köy evinin bulunması lüzumunu köylülere anlatmışlardır. Bu amaçla olmak üzere Çakmaklar köy halkı el birliğiyle yeni ve zarif bir köy evi yapmışlar ve merasimle açmışlardır. Bu muntakada Sarıcalar ve Bey köylerinde yapılmakta olan köy evleri de bitmiştir. Diğer köyler de 1933 yılında köy evleri inşaatı için hazırlığa başlamışlardır.

Köycülük şubesinin faaliyet sahasında bulunan köylerin muhtarlarına mecburi, diğer muhtarlara ihtiyari olmak üzere halkevinde köy kanununun içeriği öğretilmek üzere Temmuz 1933 başlarında bir kurs açılmış 15 Ağustos 1933 tarihine kadar devam ederek hasat mevsimi dolayısıyla tatil olunmuştur. İş bu kurs köylülerimizin işi bitince tekrar açılacaktır.

Bu şubenin 153 erkek üyesi vardır.

Bolu Halkevinin 1933 yılındaki toplam üye sayısı 44'ü kadın 442'si erkek olmak üzere 486'dır.

Komite idare heyetleri: Her hafta belirli günlerde toplanır. Her ayın ilk haftasında da umumi şube toplantıları yapılır.

Bolu Halkevi idare heyeti, her hafta yazın pazartesi kışın pazar günleri toplantılarını yapardı. 1933 Yılı Eylül ayı sonuna kadar 88 içtima yapılmıştır²¹².

²¹² CHP Bolu Halkevi, Cumhuriyetin 10. yıldönümü çalışma broşürü, s.5-6.

2.2. Halkevi'nin Faaliyetleri

2.2.1. Bolu Halkevi'nin Faaliyetleri

Dil ve Edebiyat Kolu

- 26 Eylül 1934'te Dil Edebiyat kolu, Türk Dil Bayramını Halkevi salonunda program yaparak kutlamıştır. Ayrıca bu konuyla ilgili büyük ilim adamlarının sözlerini Halkevi salonuna kurulan radyo ile halka dinletmiştir.
- 9 Nisan 1935'te büyük Türk sanatkarı Mimar Sinan'ın ölüm yıl dönümünü anmıştır ve Halkevi salonunda Dil ve Edebiyat kolu üyesi Ahmet Zuhuri Mimar Sinan'ın hayatı, eserleri ve sanatı hakkında bir konferans vermiştir²¹³.
- 1938 yılında dil ve edebiyat şubesi Bolu yöresi atasözlerini derlemiştir ve Atasözleri adlı bir broşür olarak yayımlamıştır²¹⁴.
- 5 Temmuz 1944 tarihinde Abdulhak Hamid'in Makber adlı eseri okunarak eser üzerine konuşmalar yapılmıştır.
- 12 Temmuz 1944 tarihinde Ahmet Haşim, 18 Temmuz 1944 tarihinde Yahya Kemal, 14 Ağustos 1944 tarihinde Mehmet Akif'in hayatı, eserleri ve edebi şahsiyetleri hakkında konuşmalar tertip edilmiştir²¹⁵.
- Eylül- Ekim 1944 tarihinde Edebiyat kolu Edebiyat geceleri düzenlenmiştir. Bu konuyla ilgili 6 toplantı düzenlenmiş bu toplantıda şair ve ediplerimizin hayatları ve edibi şahsiyetleri hakkında konuşulmuş ve serleri okunmuştur²¹⁶.
- Dil ve Edebiyat kolu, diğer aylarda olduğu gibi Kasım-Aralık 1944'tede haftalık muntazam toplantılarına devam etmiş ve Nedim ve Namık Kemal için birer gece tertip etmiştir²¹⁷.
- Dil ve Edebiyat kolu, Ocak-Şubat 1945'te cumartesi akşamları tertip edilen aile toplantılarından istifade ederek, Tevfik Fikret, Mithat Paşa ve İtri'den eserler okunup konuşularak anılmıştır. Ayrıca Namık Kemal, Nedim ve Haşim'i de anmıştır²¹⁸.

²¹³ *Ölkü Halkevleri Dergisi*, cilt:5, sayı:30, Ank. Ağustos 1935, s.479.

²¹⁴ *CHP Bolu Halkevi Atasözleri Broşürü*, Bolu Mat, sayı:6, Bolu 1938.

²¹⁵ *Bolu Halkevi Kültür Dergisi "ABANT"*, Bolu Vilayet Mat., cilt:1, sayı:1, Bolu 1944, s.51.

²¹⁶ *ABANT*, cilt:1, sayı:2, Bolu 1944, s.67.

²¹⁷ *ABANT*, cilt:1, sayı:3, Bolu 1944, s.35.

²¹⁸ *ABANT*, cilt:1, sayı:4, Bolu 1945, s.35.

- Dil ve Edebiyat kolu, Mart ve Nisan(1945) aylarında da haftalık toplantılarına muntazam olarak devam etmiş, Baki, Nefi ve Yunus Emre için birer gece tertip etmiştir²¹⁹.
- Namık Kemal'in 57. ölüm yıldönümünü anma maksadıyla Şubat 1946'da Namık Kemal gecesi tertip edilmiş ve bu vesile ile büyük vatanperverin hayatı ve sanat eserleri hakkında çeşitli konuşmalar yapılmıştır.
- Ölümünün 390. yıl dönümünü yâd etmek amacıyla Büyük Türk Şairi Fuzuli için 12 Ocak 1946 tarihinde Fuzuli gecesi tertip edilmiştir. Çok kalabalık katılım olan bu gece yurt basınında da takdir toplamıştır²²⁰.
- 10 Kasım 1946 günü Dil ve Edebiyat kolu, Atatürk'ün ölüm yıldönümü münasebetiyle "Atatürk Gecesi" tertip etmiştir. Bu gece halkevi salonunda yapılmış ve büyük bir kalabalık katılmıştır²²¹.

Temsil Kolu

- Halkevi temsil konu 1938 yılında "Cepheden Dönüş" isimli üç perdelik bir milli piyes tertip etmiştir ve bu piyes Halkevi tarafından broşür halinde yayınlanmıştır²²².
- Bolu'nun Atatürk günü olan 17 Temmuz 1944 tarihinde ve ayrıca 19 Temmuz 1944 tarihinde ikinci defa olarak CEZA KANUNU temsil edildi²²³.
- 26 Eylül 1944 tarihinde Andaval Palas ve Şikaga Çiftçisi adlı iki piyes temsil edilmiştir²²⁴.
- Temsil kolu, sahnesizlik yüzünden Ocak-Şubat 1945'te temsil verememiş, sadece 25 Şubat 1945'te iki gece üst üste karagöz oyunları tertip etmiştir. Yine bu aylarda belediye sineması binasında Halkevine tahsis edilen gecelerde ortaokul ve orman okulları tarafından iki güzel müsamere verilmiştir²²⁵.
- Bolu Halkevi temsil kolunun daveti üzerine Mudurnu Halkevi il merkezinde Ekim 1946'da temsil vermiş ve çok başarılı olmuştur²²⁶.

²¹⁹ ABANT, cilt:1, sayı:5, Bolu 1945, s.35.

²²⁰ ABANT, cilt:2, sayı:7, Bolu 1946, s.67.

²²¹ ABANT, cilt:2, sayı:12, Bolu 1946 s.51.

²²² Bolu Halkevi Neşriyatı, Cepheden dönüş piyesi, , Bolu ili Basımevi,Bolu 1938.

²²³ ABANT, cilt:1, sayı:1, Bolu 1944, s.51.

²²⁴ ABANT, cilt:1, sayı:2, Bolu 1944, s.67.

²²⁵ ABANT, cilt:1, sayı:4, Bolu 1945, s.35.

²²⁶ ABANT, cilt:2, sayı:11, Bolu 1946, s.35.

- 14 ve 15 Aralık 1946 günleri akşamı Halkevi temsil kolu tarafından “Ayşe Pınarı” adlı piyes ile “Bir İlan Hatası” adlı komedi tertip edilmiştir²²⁷.
- Ankara temsil kolu Bolu Halkevi’nde iki akşam temsil verdiler ve bu temsiller Bolu Halkevi yararına 15 Temmuz 1947’de Bolu Orman okulu salonunda yapılmıştır²²⁸.
- Bolu Halkevi’nde 2 Şubat 1948’de Düzce’den gelen gençler güzel bir mûsamere tertip etmiştir. Bu temsil Kızılay ve Yardım Sevenler Cemiyeti yararına tertip edilmiştir²²⁹.
- 19 Şubat 1950’de Halkevi’nde Orman Okulu ve Kız Enstitüsü öğrencilerinden oluşan bir grup, Yardım Severler derneğine bir mûsamere tertip etmiştir²³⁰.

Spor Kolu

- Bolu Halkevi spor kolu Kasım 1934’te Bolu’nun ileri gelenleri ile bir toplantı yapmıştır. Bu toplantıda “Yeşil Ova” adlı bir spor kulübünün kurulmasına karar vermişlerdir. Bu kulübü idare edecek üyelere de bu toplantıda seçilmiştir²³¹.
- 18 Temmuz 1944 Abant’ta beden terbiyesiyle el birliği edilerek yüzme müsabakaları yapıldı.
- 27 Temmuz 1944 tarihinde Halkevi Futbol teşvik müsabakaları biricisine merasimle Halkevi salonunda kupa verildi²³².
- Spor kolu, köycülük koluyla işbirliği yaparak Eylül 1944’te köy gezileri tertip etmiştir²³³.
- Bolu Halkevi Aralık 1944’te Gerede’de bir kayak kursu açılmasına karar verilmiş ve kursun hazırlıklarına başlanılmıştır²³⁴.
- 26 Ocak 1945’ten başlayarak 15 günlük kayakçılık kursu Gerede ilçesinde spor kulu denetiminde açılmıştır. Yeni yetişen gençlerimiz muvaffak olarak kurs sonunda tertip edilen müsabakalarda derece almışlardır. Takdire layık görülen hediyeler kazanmışlardır. Kursun sonunda Bolu’ya dönen kayakçılar Halkevi bandosu ile karşılanmış ve şereflerin bir çay tertip edilmiştir. Karın olduğu günlerde kayak

²²⁷ ABANT, cilt:2, sayı:12, Bolu 1946, s.51.

²²⁸ Yeşil Bolu Gazetesi, 17 Temmuz 1947, s.3.

²²⁹ Bolu Gazetesi, 5 Şubat 1948, s.3.

²³⁰ Bolu Gazetesi, 21 Şubat 1950, s.3.

²³¹ Halkevleri Dergisi (Atatürk Sayısı), yıl:9, sayı:97, Ank. 1974, s.30.

²³² ABANT, cilt:1, sayı:1, Bolu 1944, s.51.

²³³ ABANT, cilt:1, sayı:2, Bolu 1944, s.67.

²³⁴ ABANT, cilt:1, sayı:3, Bolu 1944, s.35.

çalışmalarına devam edilmiş karın olmadığı zamanlarda ise diğer spor faaliyetleri tertip olunmuştur²³⁵.

- Halkevleri'nin spor kolundaki geçler, beden terbiyesi ve gençlik kulübü ile birlikte bütün spor hareketlerine çalışmaya başlamışlardır. 16 Nisan 1945'te Atletizm teşvik müsabakaları yapılmış ve geçler ümit verici dereceler almışlardır²³⁶.
- Spor kulu, Düzce Halkevi'nde spor faaliyetler yapmışlardır.(Eylül-Ekim 1946)
- Gerede ilçesinde de kayak kursları açılmasına karar verilmiştir. (Ekim 1946) Hazırlıklar tamamlanmıştır.
- Spor kolu, Akçakoca Halkevi'nde geçler arasında yüzme ve kürek yarışmaları tertip etmiştir (Eylül 1946)²³⁷.

Sosyal Yardım Kolu

- Sosyal yardım kolu tarafından Ankara'ya tahsile gidecek fakir bir öğrenciye Temmuz 1944'te yol masrafları için yardım yapıldı.
- Zلزelede evleri yıkılan fakirlere para ve çivi verilerek yardım edildi. (Temmuz 1944)
- Kıymetli ses sanatları Münir Nurettin Selçuk Halkevi sosyal yardım kolu menfaatine Bolu'da Temmuz 1944'te bir konser verdi²³⁸.
- Sosyal yardım kolu Eylül-Ekim 1944 tarihinde, müracaat eden muhtaç vatandaşlara para yardımları yapmıştır²³⁹.
- Sosyal yardım kolu müracaat eden muhtaç vatandaşlara Kasım-Aralık 1944 tarihinde de yardım yapmaya devam etmiştir²⁴⁰.
- 1945'in yılbaşı gecesi sosyal yardım kolu bir balo tertip etmiştir.
- Ocak-Şubat 1945'te sosyal yardım kolu, Bolu kız Enstitüsüne ilçe, bucak ve köylerden öğrenci getirmek için bir yatılı pansiyon açmıştır²⁴¹.
- Sosyal yardım kolu Mart ve Nisan (1945) aylarında da birçok muhtaca para ve aynı yardımda bulunmuş, üniversitede okuyan 7 Bolulu fakir talebeye para yardımları yapmış ve bir üniversiteli fakir gence de palto almıştır²⁴².

²³⁵ ABANT, cilt:1, sayı:4, Bolu 1945, s.35.

²³⁶ ABANT, cilt:1, sayı:5, Bolu 1945, s.35.

²³⁷ ABANT, cilt:2, sayı:11, Bolu 1946, s.35.

²³⁸ ABANT, cilt:1, sayı:1, Bolu 1944, s.51.

²³⁹ ABANT, cilt:1, sayı:2, Bolu 1944, s.67.

²⁴⁰ ABANT, cilt:1, sayı:3, Bolu 1944, s.35.

²⁴¹ ABANT, cilt:1, sayı:4, Bolu 1945, s.35.

- Sosyal yardım kolu, fakir kızların enstitüye devamlarını sağlamak için açtığı yatılı pansiyonun kadrosunu Eylül 1946'da 25'e çıkarmıştır. Ayrıca geçen yıl açılmış olan erkek sanat okulu pansiyonuna da para yardımı yapmıştır.
- 8 Eylül 1946 Pazar günü sosyal yardım kolu yararına yağlı pehlivan güreşi tertip edilmiş ve çok ilgi görmüştür²⁴³.
- 31 Aralık 1946 günü akşamı sosyal yardım kolu, yardım sevenler cemiyeti yararına Halkevi salonunda yılbaşı balosu vermiştir²⁴⁴.

Kütüphane ve Yayın Kolu

- Halkevleri yayın kolu 1938 yılında Bolu yöresinin "atasözleri" ve "Cepheden Dönüş" isimli piyesi broşür halinde yayınlamıştır.
- Kütüphane ve yayın kolu, Temmuz 1944'te bir şiir kitabı neşretti. Abant dergisi yayınlamaya ve Halkevi kütüphanesini de tasnife başladı²⁴⁵.
- Ekim 1944 tarihinde Halkevi kütüphanemizin tasnifi bitmiş ve çalışmalarına başlamıştır²⁴⁶.
- Şubat 1945'te Halkevi küçük salonu tanzim edilmiş, Mart ayından itibaren okurların istifadesine sunulacaktır. Ayrıca Halkevi dergisinin çıkarılmasına devam edilmektedir²⁴⁷.
- Mart ve Nisan (1945) aylarında Halkevi kütüphanesinin tasnifi tamamen bitmiş ve halkın hizmetine sunulmuştur. Ayrıca Abant dergisinin Mart ve Nisan 1945 sayısının çıkmasında da büyük gayret göstermiştir²⁴⁸.
- Abant Dergisi 1946'daki ilk sayıdan itibaren 60-65 sayfa olarak ve Bolu'ya ait birçok resimle süslenmiş halde çıkarılacaktır. Okuyucular Abant Dergisinin her sayısında şu başlıklar altında yazılar bulacaktır: Konuşma (Başyazı), Güzel Bolu Köşesi (Bolu'nun turistik ve ekonomik yönlerden tanıtılması), Dil, Edebiyat, Sosyoloji köşesi,

²⁴² ABANT, cilt:1, sayı:5, Bolu 1945, s.35.

²⁴³ ABANT, cilt:2, sayı:11, Bolu 1946, s.35.

²⁴⁴ ABANT, cilt:2, sayı:12, Bolu 1946, s.51.

²⁴⁵ ABANT, cilt:1, sayı:1, Bolu 1944, s.51.

²⁴⁶ ABANT, cilt:1, sayı:2, Bolu 1944, s.67.

²⁴⁷ ABANT, cilt:1, sayı:4, Bolu 1945, s.35.

²⁴⁸ ABANT, cilt:1, sayı:5, Bolu 1945, s.35.

Güzel Sanatlar, Konferanslar, Makaleler, Spor köşesi, Hikâye, Kadın, Ev, Halkevi çalışmaları²⁴⁹.

- Yazılmakta olan Bolu Tarihi'nin ikinci kısmı da Eylül 1946'da tamamlanmıştır.
- Halkevleri, Göynük Halkevi kütüphanesini yeniden tanzim ederek okurlara açmıştır. Ayrıca Göynük'ün içtimai, iktisadi ve kültürel durumu hakkında araştırmalar yapılmış ve ildeki Abant Dergisinde yayınlamak üzere Bolu Halkevi'ne gönderilmiştir (Eylül-Ekim 1946)²⁵⁰.

Ar Kolu (Güzel Sanatlar Kolu)

- Eylül 1944 tarihinde 12 kişilik bir şehir bandosu kursu açılmış ve yetiştirilen gençler Cumhuriyet bayramına hazır hale getirilmiştir. Bando ve mandolin kurslarına devam edilmiş, caz, toplantı ve balolara iştirak etmiştir²⁵¹.
- Bolu Halkevinde yapılan aile toplantılarına Ar komitesinin milli saz ve caz grupları iştirak etmiş, yetiştirilen genç bandocuların çalışmalarına hız verilmiştir (Kasım-Aralık 1944)²⁵².
- Ocak-Şubat 1945'te Ar kolu tarafından yetiştirilmiş olan yeni bando mesupları toplantılar iştirak edebilecek seviyeye gelmiştir. Bir aydır tatil günlerinde bayrak çekme merasimini bu yeni yetiştirilmiş gençler yapmaktadır. Ayrıca caz ve sazlarda bütün toplantılara iştirak etmektedir²⁵³.
- Güzel Sanatlar kolunun müzik kısımları Mart ve Nisan (1945) aylarında hararetli çalışmalar yapmıştır. Yeni yetiştirilen genç bando talebeleri iştirak ettikleri merasimlerde Bolu halkı tarafından çok beğenilmiştir. Yakında milli sazlar yanı sıra halk türkülerinden oluşan bir konser de vereceklerdir²⁵⁴.
- Bolu Halkevi'nde 5 Ekim 1946 cumartesi akşamı genç ses sanatçısı Sadık Fehmi Gökçürk bir konser vermiştir. Konserde sanatçıya Halkevi milli saz grubu da eşlik etmiştir²⁵⁵.

²⁴⁹ ABANT, cilt:2, sayı:7, Bolu 1946, s.67.

²⁵⁰ ABANT, cilt:2, sayı:11, Bolu 1946, s.35.

²⁵¹ ABANT, cilt:1, sayı:2, Bolu 1944, s.67.

²⁵² ABANT, cilt:1, sayı:3, Bolu 1944, s.35.

²⁵³ ABANT, cilt:1, sayı:4, Bolu 1945, s.35.

²⁵⁴ ABANT, cilt:1, sayı:5, Bolu 1945, s.35.

²⁵⁵ Yeşil Bolu Gazetesi, 8 Ekim 1946, s.1.

- 9 Aralık 1946 günü Güzel Sanatlar kolu, Mudurnu Halkevi'nde biçki-dikiş sergisi açmıştır ve sergi 11 Aralık 1946 günü kapanmıştır²⁵⁶.
- Bolu gençlik kulübü Halkevi'nde 24 Şubat 1948'de çaylı dans tertip etmiştir. Bu çaylı dansa Vali ve üst düzey yetkililer katılmıştır. Bu tertipte ar kolu çeşitli çalgılardan oluşan bir konser vermiştir²⁵⁷.

Köycülük Kolu

- Köycülük ve spor kolu el birliği yaparak Eylül 1944 tarihinde köy gezileri tertip etmiştir²⁵⁸.

Müze ve Tarih Kolu

- Müze ve Tarih kolu, Şubat 1945 tarihi itibarıyla Bolu ili tarihinin geniş ölçüde yazılmasını temin etmiştir. Birkaç aya kadar ikmal ve neşredilecektir. Ayrıca bu kolumuz aile toplantılarından da istifade ederek Türkler ve soylar hakkında konuşmalar düzenlemiştir²⁵⁹.

2.2.2. Mudurnu Halkevi Faaliyetleri

- Mudurnu Halkevi Eylül-Ekim 1944'te çalışmalarına devam etmiş ve temsil kolu birçok temsil vermiştir. Nallıhan'dan gelen gençler müsamere vermişler ve Mudurnu Halkevi spor koluna mensup gençlerle voleybol maçı yapmışlardır²⁶⁰.
- Mudurnu Halkevi Kasım-Aralık 1944'te Gömdüğüm O Cihan adlı piyesi üç defa temsil yapmıştır. Halkın takdirini kazanmıştır.
- Milli sazlar dinletilerek milli oyunlar gösterilmiştir. Müzik kolu sanatkarları her toplantıya katılmıştır (Kasım-Aralık 1944)²⁶¹.
- Mudurnu Halkevi, sosyal yardım kolu yararına 15 Kasım 1947 tarihinde eşya piyngosu tertip etmiştir. Bundan gelecek para ile sinema makinesi alınmıştır²⁶².

²⁵⁶ ABANT, cilt:2, sayı:12, Bolu 1946, s.51.

²⁵⁷ Bolu Gazetesi, 26 Şubat 1948, s.3.

²⁵⁸ ABANT, cilt:1, sayı:2, Bolu 1944, s.67.

²⁵⁹ ABANT, cilt:1, sayı:4, Bolu 1945, s.35.

²⁶⁰ ABANT, cilt:1, sayı:2, Bolu 1944, s.67.

²⁶¹ ABANT, cilt:1, sayı:3, Bolu 1944, s.35.

²⁶² Bolu Gazetesi, 17 Kasım 1947, s.2.

- 19 Mayıs 1947'de Mudurnu Halkevi spor kolu futbol takımı ve Halkevi bandosu resmi törenlerde görev almıştır. Aynı gece Halkevi'nin mûsamere salonunda temsil kolu Kanun Adamı isimli mûsamere tertip etmiş ve bu mûsamereye 250 kişi katılmıştır²⁶³.
- Mudurnu Halkevi'nde 9 Aralık-11 Aralık 1946 arasında terzi Arif Mazgan himayesinde biçki-dikiş kursu açılmıştır²⁶⁴.

2.2.3. Gerede Halkevi Faaliyetleri

- Ekim 1944'te Gerede Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesini açmıştır. Temsil şubesi Cumhuriyet bayramına temsil hazırlamıştır. Spor şubesi de spor takımı çalıştırmıştır. 30 Ağustos 1944'te bir aile ile toplantısı yapılmıştır ve Ar kolu caz ile bu toplantıya iştirak etmiştir²⁶⁵.
- Gerede Halkevi'nde 13 Haziran 1946 Pazar günü Vali Kemal Hadımlı katılımıyla biçki-dikiş sergisi açılmıştır. Bu sergiyi biçki-dikiş kursu öğrencisi 37 kızın eserlerinin sergilenmesiyle tertip edilmiştir. Sergiye ayrıca Bolu Milli Eğitim Müdürü ile Bolu Kız Enstitüsü Müdürü ve sanat okulu öğretmenleri de iştirak etmiştir²⁶⁶.
- Gerede Halkevi fakir öğrenciler yararına İstiklal ve Bir İlan Hatası adlı iki piyes tertip etmişlerdir. Aynı gece güzel sanatlar kolu elemanları ince saz ve milli oyunlar tertip etmiştir (23 Mart 1946)²⁶⁷.

²⁶³ *Bolu Gazetesi*, 21 Mayıs 1947, s.1.

²⁶⁴ *Bolu Gazetesi*, 15 Aralık 1946, s.3.

²⁶⁵ *ABANT*, cilt:1, sayı:2, Bolu 1944, s.67.

²⁶⁶ *Yeşil Bolu Gazetesi*, 15 Haziran 1946, s.1.

²⁶⁷ *Yeşil Bolu Gazetesi*, 25 Mart 1946, s.1.

3. BOLU HALKEVİ DERGİSİ “ABANT”

Bolu Halkevi'nin yayın organı olan Abant dergisinin dış kapağında; “Bolu Halkevi Dergisi”, iç kapağında; “Bolu Halkevi Kültür Dergisi, Bolu Halkevi Tarafından İki Ayda Bir Çıkarılır.” ibaresi bulunur. Ağustos 1944 ile Şubat 1947 arasında 13 sayı çıkmış, Bolu İl Basımevi'nde basılmıştır. Derginin kapak kompozisyonu Emin Barın tarafından yapılmıştır. Milli Kütüphane'de, Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi'nde²⁶⁸ ve Selçuk Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nde tam seri bulunmaktadır.

Bolu Halkevi tarafından çıkarılan “ABANT” dergisinin sayılara göre içeriği şu şekildedir:

ABANT BOLU HALKEVİ KÜLTÜR DERGİSİ

Sayı-1 Temmuz – Ağustos 1944 Cilt:1

Konular

Çıkarken
Otuz Ağustos
ABANT Kelimesi üzerinde araştırmalar
Çam ve Göl Alemleri
Evluya Çelebi Boluda
Ormanlarımızı sevelim Nebatlarımızı tanıyalım
Af (şiir)
Bolu zelzelesi üzerinde bir araştırma
Ruhumun Teranesi
ABANT'ı nasıl tanımalı
Bolu'lu Hanif
Biz Irkçı değil Milliyetçi Türküz
Boluda Seyahat intibaları
Depremden evvel ve sonra Bolu'da Halk İnşaatı
18 inci Asrın sonunda ve 19 uncu Asrın başında
(Türk-İngiliz-Rus ittifakı)
Arkadaşlık (psikoloji ve sosyoloji araştırmaları)

Yazarlar

Ali Rıza GÖKÇESU
ABANT
Vahap TUNÇER
Necmi EREN
SEYAHATNAME DEN
Cemil ÖZÇAĞLAR
Necmi EREN
Tark Ziya İŞİTMAN
M. Niyazi ÖZTÜRK
Ferit MANCARCI
Ahmet Talat ÖNAY
Adnan CAĞALOĞLU
Y. Mimar Bedri UCAR
Y. Mühendis Cevdet ONARAN
Zekai KONRAPA
Mehmet YAMAN

²⁶⁸ Kara, a.g.e., s.203.

Sayı-2 Eylül-Ekim 1944 Cilt:1

Konular

Cumhuriyet
C. H. P. Ve Halkevlerimiz
Bolu Tarihi ile uğraşanlar
Bolu Hatıraları
Ormanlarımızı sevelim, Nebatlarımızı tanıyalım
Bolu'dan seyahat İntibaları
Türklerde Yazı
En Büyük Davamız
Hemşerilerimle Dertleşme
Abant'ı Nasıl İmar ve İhya Etmeli
Tarihte Kadın ve Aile Hukuku
Dumlupınar Yolunda

Yazarlar

Dr. Süküti TÜKEL
A. Rıza GÖKÇESU
M. Zekai KONRAPA
A. Talat ONAY
Cemil ÖZÇAĞLAR
Bedri UCAR
Emin BARIN
Necmi EREN
İhsan ARAR
Ferit MANCARCI
Mehmet YAMAN
Muharrem DOĞDU

Sayı-3 Kasım-Aralık 1944 Cilt:1

Konular

Yeni Yıla GİRerken
Bolu Hatıraları
Tarihte Kadın ve Aile Hukuku
Bir gün ölsek bile (şiiir)
Dış bakımı ve ehemmiyeti
Razı Babanın bir şiiri
Bolu ve Orman
Mağlavit Hatıraları (şiiir)
Çocukta İtimat
Daha Mes'ut olmamız kolaydır
Adınç Kuşuna (Şiiir)
Çocuklarımızı Sevelim
Sohbet
Güvercinime (şiiir)
Gerede Halkevinde bir müsamere
Hikaye (Bir düşün Gecesi)
Halkevi Çalışmaları

Yazarlar

ABANT
Talat ONAY
Mehmet YAMAN
Necmi EREN
Dr. Tevfik ATAY
Behçet BARAN
Necip GÜNAY
Muzaffer TUNA
Hayriye PAKSOY
Gülü ÜLKER
Nedim ÇAPMAN
Mürvet AKTÜRE
Hayrettin YALÇIN
Hüseyin ÖZAY
ABANT
Necmi EREN

Sayı-4 Ocak-Subat 1945 Cilt:1

Konular

Gacia'ya Mektup
Çocuklarda Ruh Sağlığının önemi
Bolu Hatıraları: Allame Efendi
Atamın Dağlarında (şiiir)
Ormanda Müşterek Hayat
Ankara'dan Bolu'ya
Bolu'da Çiftçi ve Toprak
M. Zekai Konrapa
Bugünkü şiirde Harp ve Sulh
Gerede Kayak Kursu
Bolu Halkevi Çalışmaları

Yazarlar

Elbert Hubbard'dan çevrilme
Dr. Mebuse SÜRMEİ
Talat ONAY
Hayrettin YALÇIN
Sakıp SÜRMEİ
Murtaza ÖZİŞİK
Muzaffer ÖNHON
Halit AKPINAR
Melih BAŞAR
Halit TİMOÇIN

Sayı-5 Mart-Nisan 1945 Cilt:1

Konular

Çocuklarımızı Koruma ve Yetiştirme Ödevlerimiz
İshak Bin Murat
Peniciline
Penicillium
Bolu İdadisi ve Sultanisi
Gurbette Köyüm
Gurbet Halidir
Bolu Hatıraları: Osman Bey
Devlet Orman İşletmeleri
Saadet Mektupları
Bolu Halkevi Çalışmaları

Yazarlar

Hıfzırrahman Raşit ÖYMEN
İhsan YALÇIN
Dr. Nedim GÖZEN
Cemil ÖZÇAĞLAR
Zekai KONRAPA
Hayrettin YALÇIN
Necmi EREN
Talat ONAY
Necip GÜNAY
Necmi EREN

Sayı-6 Kasım-Aralık 1945 Cilt:1

Konular

Bolu'nun Ekonomik Kalkınması
Bolu Hatıraları
Abant Gölünde
Gerede Tarihine ait araştırma
Bolu İdadisi ve Sultanisi hatıraları
Oğuzlama'dan
Halkevi Çalışmaları

Yazarlar

Hilmi BAYINDIR
Talat ONAY
Prof. Hıfzı VELDET
İhsan YALÇIN
M. Zekai KONRAPA
Basri GOCUL
ABANT

Sayı-7 Ocak-Şubat 1946 Cilt:2

Konular

14. Üncü yılı kutlarken
Gerçek gözü ile meslek tutumu
Kız Enstitüsünde bir saat
Bolu'da dokumacılık
Anadolu'da Türk Edebiyatının başlangıcı ve gelişmesi meselesi
Bolu Hatıraları: Vehbi Efendi
Bir çecek soldu (şiiir)
Büyük eksikimiz
Gönlümün uykusu (şiiir)
Yaşamağa ve aşka dair kaside (şiiir)
Tıbbi bitkilerden Ada çayı
Oğuzlamadan: Yelteme (şiiir)
Sanat meselelerine toplu bir bakış
Gurbet ve sen (şiiir)
Fuzuli'nin Hayatı
Büyük Türk şairi Fuzuli
Orman içinden
Bolu'dan Akçakoca'ya
Dağ Sporları
Suç -Hikâye-
Halkevi Çalışmaları

Yazarlar

Bedri UCAR
H. Raşit ÖYMEN
Necip GÜNAY
A. Hikmet ÖZÇAĞLAR
Neriman SÜSLÜOĞLU
Talat ONAY
A. Selami ERKUT
Necati ERDEM
Hayrettin YALÇIN
Necmi EREN
Cemil ÖZÇAĞLAR
Basri GOCUL
Bedri UCAR
Hayrettin YALÇIN
Necati ERDEM
Mustafa SALKAYA
H. Raşit ÖYMEN
Dündar EĞİLMEZ
Halit TİMOÇİN
Necmi EREN
Abant

Sayı-8 Mart-Nisan 1946 Cilt:2

Konular

İdari Hatıraları
Çağa Gölü ve Çağa köylüleri
Aşık Dertli
Erciyes'e nasıl çıktık
Geçmişleri aradım (şiiir)
İnsan Oğlu (şiiir)
Bir Akşam Sohbetinden sonra (şiiir)
Genç Osman Hikayesi

Yazarlar

M. Zekai KONRAPA
İhsan YALÇIN
Vahap TUNÇER
Halit TİMOÇİN
Hayrettin YALÇIN
Zekeriya ALPAY
Dr. Perihan ÇAMBEL
Şadi VARLIK

Sayı-9 Mayıs-Haziran 1946 Cilt:2

Konular

Kuzey Demiryolumuz ve Bolu
Kına Gecesi
Keyif veren Zehirlerin ve içkilerin zararları
Vazomdan parçalar
Dertli
Yakarış
Spor nasıl başladı
Bolu Kelmesinin tarihine kısa bir bakış
Bolu Turistik bir Şehirdir
Karadere
Sarı Alan ve At yaylaları
Rakı destanı
Gelin oluverdi
Çıkrık
Köylümüze Halkevi Köycülük kolu ne diyor

Yazarlar

İhsan YALÇIN
Hayrettin YALÇIN
Emin TAŞMAN
Zekeriya ALPAY
Talat ONAY
Basri GOCUL
A. K.
Naci İPEKEŞEN
A. Hilmi YOLAÇ
DOKÜMAN
DOKÜMAN
Şadi VARLIK
Zekeriya ALPAY
A. Selami ERKUT
Köycülük KOLU

Sayı-10 Temmuz-Ağustos 1946 Cilt:2

Konular

Cumhurbaşkanımızın Millete Beyannamesi
Bolu'da 17 Temmuz Atatürk günü
Milli Şefimizin Kalemle Ebedi Şefimiz
28 Temmuz Abant Bayramı
A) Halkevi Başkanı A. Tevfik Tunçok'un konuşması
B) Düzce'den Zekeriya Alpay'ın konuşması
Bir Ecnebi Gözüyle Abant
Abant Gölü
Abant'ı Nasıl Bulduk, Nasıl Tanıttık
Abant ve Aşk (şiiir)
Abant Bir Sanatoryum yeridir
Abant En güzel bir spor yeridir
Bir Abant Hatırası (şiiir)
Abant'da Seher
Abant ve Spor

Yazarlar

İsmet İNÖNÜ
ABANT
İsmet İNÖNÜ
A. Tevfik TUNÇOK
Zekeriya ALPAY
Prof. RAYT
Burhan BELGE
Reşat AKER
Tarik Ziya İŞİTMAN
(ULUS) tan
(ULUS) tan
Şadi VARLIK
Tarik Ziya İŞİTMAN
Halit TİMOÇİN

Sayı-11 Eylül-Ekim 1946 Cilt:2

Konular

Cumhuriyetin 24 üncü yılına girerken
Sesleniş (şair)
Cumhuriyetin ve Öğretmen
Kanunsuz bir dünya içindeyiz
Abraham Lincoln ve üç menkıbesi
Oğuzhan için yakarış (şair)
Bolu Hatırası (Reşat Aker)
Rönesans
Yıldırım-Timurlenk
Nişanlanma ve Nişan bozulmasından doğan tazminat davaları
Tabiat bahisleri (ıhlamur)
Bolu'ya ağıt (şair)
Bolu dağlarına mısralar
Manevi varlığımızın istekleri

Yazarlar

Ahmet Tevfik TUNÇOK
Hayrettin YALÇIN
Halit AKPINAR
Esat TEKELİ
Hasan Cemil ÇAMBEL
Basri GOCUL
Talat ONAY
Cevdet GÖKTÜRK
İhsan YALÇIN
Cevat SELÇUK
Cemil ÖZÇAĞLAR
Celal ÇUMRALI
Ahmet BAĞIŞGİL
Hayrettin ÖZERLER

Sayı-12 Kasım-Aralık 1946 Cilt:2

Konular

1946 yılı biterken
Gökçesu
Âşık figanının dilekçesi
Dostlarına mektup (şair)
Boğaziçi (şair)
Mora isyanı, sebepleri ve neticesi
Derdin seyahati
Bir adet- Dertli Saip
Bolu'da inşaat faaliyeti
Nişanlanma ve Nişan bozulmasından doğan tazminat davaları
Hakikat ve Güzellik
Kristof Kolomp
O diyar (şair)
Siyaset anlamı
Şiir
Âdem ile Havva (Nesir)
Dağ sporları ve Abant
Rüya (Hikâye)
Hayat (şair)
Olaylar
Halkevi Çalışmaları

Yazarlar

ABANT
A. Tevfik TUNÇOK
Şadi VARLIK
Necmi EREN
Dr. Ferihan ÇAMBEL
Cevdet GÖKTÜRK
Vahap TUNÇER
Talat ONAY
Y. Mimar Dündar EĞİLMEZ
Cevat SELÇUK
Hayrettin S. UZERLER
Sabiha ÜRKÜN
Tanık Ziya İŞIKMAN
Hayrettin YALÇIN
Nejat KÖKNAR
Şahap SÜSLÜOĞLU
Halit TİMÜÇİN
Ulviye GÖKTÜRK
Nejat KÖKNAR

Sayı-13 Ocak-Şubat 1947 Cilt:3

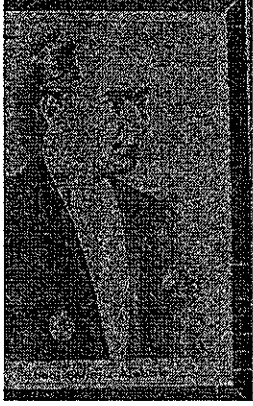
Konular

İsmail Hakkı Baltacıoğlu
Abant (şiiir)
Sen (şiiir)
Hanif'in hicviyesi
Bolu erkek sanat okulunu bir ziyaret
Bizi tartacak kim (şiiir)
Sembolizm nedir, Türk Edebiyatına tesiri
Devlet otoritesi anlayışının gelişimi
Salep
Kelebek (şiiir)
Bekârları evlenmeye mecbur tutmalı
Vermeer (Sanat Tarihi)
Boğazda kar tipisi (şiiir)
Bizde şiiir ve şair
Mora isyanı, sebepleri ve neticesi
Bolu ili
Gerede kasabası (Tarihi araştırma)
Aşır (Hikâye)
Yakarış (şiiir)
Görgüler ve duygular
Kadınlar hangi sporları yapmalıdır
Yabancı hastalığı
Su samurları (şiiir)
Halkevi Çalışmaları

Yazarlar

Hasan Cemil ÇAMBEL
Cemal YEŞİL
Faik ÖKTE
Talat ONAY
Vahap TUNÇER
Nejat KÖKNAR
Neriman SÜSLÜOĞLU
Hayrettin YALÇIN
Cemil ÖZÇAĞLAR
Yılmaz DOKUZOĞUZ
Nejat KÖKNAR
Mehmet YÜCETÜRK
Dr. Perihan ÇAMBEL
Şadi VARLIK
Cevdet ÖZTÜRK
Alaaddin KAPLAN
İhsan YALÇIN
S. Ü.
Basri GOCUL
Aziz BEŞER
Halit TİMUÇİN
Hayrettin S. UZERLER
Hayrettin S. UZERLER
ABANT

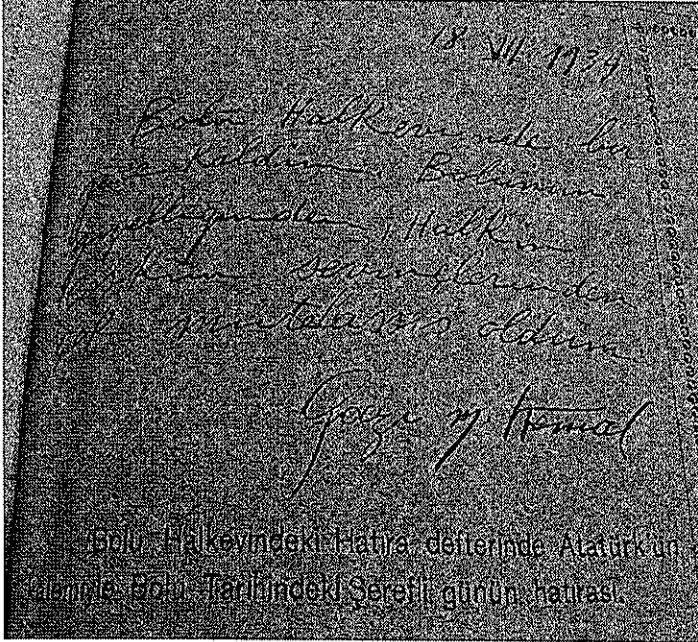
4. ATATÜRK'ÜN BOLU'YA GELİŞİ, ATATÜRK GÜNÜ VE ABANT BAYRAMI

Mustafa Kemal ATATÜRK, 17 Temmuz 1934 tarihinde Bolu'yu ziyaret etmiştir. Bu ziyareti akşamı Bolu Halkevi'ne misafir olmuş ve onuruna verilen yemeğe katılmıştır. O geceyi Halkevinde geçiren Atatürk, Halkevinin hatıra defterine kendi el yazısıyla Bolu ziyaretinden duyduğu memnuniyeti dile getirmiştir.

17 Temmuz tarihi bundan sonraki yıllarda Bolu'da Atatürk günü olarak kutlanmaya başlanmıştır. 17 Temmuzdan sonraki ilk Pazar günü de Abant bayramı olarak kutlanı gelmiştir.

Atatürk'ün Bolu Halkevi hatıra defterindeki yazısının nüshası aşağıdakidir.²⁶⁹

Bolu Halkevindeki Hatıra defterinde Atatürk'ün yazdığı Bolu Tarihindeki Şerefli günün hatırası.

²⁶⁹ ABANT, cilt:2, sayı:10, Bolu 1946, s.4.

Abant Bayramı

Her yıl 17 Temmuz, ATATÜRK GÜNÜ' nün" .ilk pazarı ABANT Gölüne 11 ve İlçeler halkı toplu halde giderek, bu eşsiz Tabiat köşesinde güzel bir gün yaşarlar.

Bolu Halkevi Başkanı Ahmet Tevfik Tunçok'un Abant Bayramı açılış nutuklarından alınan Not

"Türk dehasının mücessem timsali, Türk karakteri ve kudretinin paha biçilmez numunesi Aziz Atamız Ebedi Şefimiz Atatürk'ün 13 yıl önce 17 - Temmuz da Bolu'yu şerefliendirmelerinin yıl dönümü 17-Temmuz'da en büyük bayram sevinçle kutlamıştık. Bu kutlu günü takip eden ilk pazar yine Sayın hemşerilerimin kararlarıyla bu zümrüt sahanın; berrak siması, latif suyuyla tabiatın bir şah eseri olan Abant'ımızın Bayramıdır. Seçim dolayısıyla bizzat gününde kullulayamadığımız Bayramı Programımız gereğince bu gün tesit ediyoruz.

Her sene. Bayramımız bütün ilçelerinde iştikakıyla işte şu mayi kubbenin onun bir diğer numunesi olan mas mavi gölün bunları çerçeveleyen Çam ormanlarının berrak ve soğuk su şırıltılarının içerisinde burada kutlanıyor işte bu sene de bunu için, yine burada toplanmış bulunuyoruz.

Dünya güzelliklerinin üstünde cennetten bir numune olan Abant'ımızın daha Verimli bir hal alması, buranın yalnız Bolu İline ve ilçelerine ihzar etmeyerek ziyaretçilerinin çoğalması bu temiz havadan Çam kokularından, saf sularından ve su içinde akışları bile bir zevk veren kıp kırmızı balıklarından bütün yurttaşların hatta Ecnabilerin istifade edebilmesi için yine hemşehrîmin el birliği yapması bu Abant günlerini çoğaltması lâzımdır. Bunu geciktirmeyeceğinize eminim.

Aziz Misafir Programımız veçhile şimdi alfabe sırası ile İlçeler ve İl halkevîlileri gösterilerini yapacak sonra gölde yüzmeler ye dışında (6) bin metrelik Abant turu geçilecek ve kazananlara mükâfatları verilecektir. Aziz Atamızın teşrifleri ile tecelli eden bu Bayram dolayısıyla isimlerini hürmetle burada yâd eder ve yine onun halkı Yüce Başbuğumuz Millî Şef ve Cumhur Başkanımız İnönü'yü saygı ile anarak Yeşil Abant'ımızın bu mutlu gününü neşe ile geçirmeniz temennisiyle Bayramı açıyorum. Misafirlerim hemşehrîlerim hepinizi sevgi ile selâmlarım"²⁷⁰.

²⁷⁰ ABANT, cilt:2, sayı:10, Bolu 1946, s.11.

Abant Bayramı Programı

Bolu Halkevi Başkanı Ahmet Tevfik Tunçok'un 1946 yılında Abant Bayramı Programına ilişkin bildiri: *"Her sene 17-Temmuzu takip eden pazar günü Abant bayramı olarak kabul edilmiş ve her sene kutlanmakta bulunmuş ise de bu sene 17Temmuzu takip eden pazarın kanunen seçim günü olarak kabul olunması hasebiyle o gün Abant'ta bayram yapma imkânı olmadığından bizzat Abant bayramı, 28 Temmuz 1946 pazar gününe bırakılmıştır.*

1. O gün Sayın Valinin himayelerinde Abant'ta bütün ilçelerden gelecek heyetler muntaka itibarıyla Mudurnuluların misafiri olarak bayramı bir arada kutlayacaklardır.
2. Kendilerine davetiye, gönderilen zevat Halkevinin ona göre hazırlayacağı vasıttan faydalanacak ve civar kazalardan gelenler kendi vasıtaları ile halkta Belediyenin yereceği rayiç üzerinde işleyecek diğer vasıtalarla o gün sabahtan Abant a gitmiş bulunacaktır.
3. Bir gün önceden gitmek isteyenlerle o akşamı kalarak Abant'ta geçirmek isteyenler kendi yatak ve yorganları bulunmak şartıyla dağ evinin alt katından istifade edebilirler.
4. Abant'ta yiyecek satan bir müessese olmadığından ve Halkevimiz de gidenlerin ihtiyacını karşılayacak erzak temin edemeyeceğinden her giden misafirin ihtiyacını karşılayacak erzakını birlikte götürmesi lâzımdır.
5. İlçelerden Halkevleriyle Vilâyet hududu dışından gelecek Halkevîlerin mahalli kıyafetleriyle gelerek yurtlarını temsil etmeleri ve yine kendi mahalli çalgılarını birlikte götürmeleri şayanı arzudur.
6. Bayram merasimine saat 13. 30'da başlanacaktır.
 - a) Direğe Bayrağımız çekilirken istiklâl; 'marşı' söylenecek.
 - b) Müteakiben Halkevi adına Halkevi Başkanı tarafından açılış nutku verilecek.
 - c) Bunu takiben Beden Terbiyesi/ve gençlik adına Halit Timuçin bir hitabede bulunacaktır.

7. Alfabe sırasıyla önce Akçakoca ve müteakiben Bolu, Düzce, Gerede, Göymük, Mudurnu ve Seben olmak üzere Halkevliler gösterilerini yapacaklardı.

a) Her Ekibin gösteri müddeti, yarım saati aşmayacaktır.

b) Saat 17'de bütün Halkevilerinin ve arzu edenlerin iştirak eyleyecekleri yüzme müsabakaları başlayacaktır.

c) Müteakiben Abant Turu başlayacak buna, arzu eden bütün atletler iştirak edeceklerdir, (Mesafe: 6 bin metredir.)

d) Bundan sonra kazananların hediyeleri Vali ve Halkevi Başkanı tarafından verilecek ve merasim sona erecektir.

1. Her misafır geldiği otobüsteki geliş sıra numarasıyla dönecektir. Önce gelenlerden geri kalmak arzusunda bulunan olursa yerinil gayp etmiş olacaktır. . Ancak son vasıtada yer bulursa onunla dönecektir.

2. Gidiş ve dönüşteki intizamı ve vasıtalarından faydalanmağı ve Abant'ta Programın tam tatbikini Ar kolu Başkanı Reşat Aker ile Temsil kolu Başkanı Sabahattin İçten sağlayacaktır.

3. Orman ve civarında ateş yakmak yasaktır. Yiyecek ve içecek gibi şeyler satmak serbesttir. Rayiçten fazlaya satılmaz.

C. H. P. Bolu Halkevi Başkanı

Ahmet Teyfik Tunçok²⁷¹.

²⁷¹ ABANT, cilt:2, sayı:10, Bolu 1946, s.35-36.

5. BOLU HALKEVİ'NDE VERİLEN ETKİNLİKLER, TOPLANTILAR VE KONFERANSLAR

Halkevimizde 1933 yılında verilen konferansların konuları ve konuşmacıları

“Alay kumandanı Nuri B. E. __ Avrupa’da büyük harpte istihbarat unsurları ve casusların nasıl çalıştığı zamanımızda propagandanın oynandığı rol.

Halkevi reisi Şevket B. E. __ Halkevlerinin maksadı teşekkülü yaptığı ve yapacağı işler.

Halkevi reisi Şevket B. E. __ Büyük GAZİ ve yaptığı inkılaplar

Muallim Ahmet Zuhuri B. E. __ Kutuplar seyahati ve 16. asırda Türklerin denizlerdeki hakimiyeti projeksiyonla

C. H. F. R. Dr. Mitat B. E. __ Memlekette yapılan ve yapılacak olan şimşetiferler ve fevaidi ve Ergani demiyolu istikrazı.

Alay kumandanı Nuri B. E. __ Türklerin dünya üzerine yayılış tarzlarıyla Türk şiveleri ve etnografi ve antropolojide Türklerin mevkii ve Türk dili inkılabı

Erkek Ortamektep M. Behiç B. __ Bir İsveç romancısı ve edebiyatın milli kültür yolunda oynadığı rol

Jandarma yüzbaşısı Hasa Mukdim, __ Yunus Emre gecesi, Yunus Emre’nin hayat ve Muallim Şadive Şevket B. E sanatı ve onun şiirleri.

Halkevi reisi Şevket B. E. __ 23 Nisanı doğuran hadisat ve vakayii tarihiye ve bugünün kutsiyeti

Muallim Sermet Paşa __ Profesör Pıkarın hava tetkikatı

C. H. F. R. Dr. Mitat B. E. __ İçkinin mazarratı ve nesil üzerinde yaptığı tesirler

C. H. F. R. Dr. Mitat B. E. __ Mekteplilere içkinin ve esrarın mazarrat ve felaketleri

Operatör Abdullah B. E. __ Hanımlarımıza son zamanlarda bir çok aile ocağını söndüren çocuk düşürme felaketi ve memleketin bu yüzden uğradığı zarar.

Muallim Osman B. E. __ İktisadiyat hakkında

Muallim Kamil B. E. __ Btuyk Turk edibi Namık Kemal ve eserleri ve vatanperverlik mefhumu

Muallim Şadi B. E. __ Halk terbiyesi ve edebiyat ve ordu şairleri.

C. H. F. R. Dr. Mitat B. E. __ Hanımlarımıza, Turk kadınının inkılaptaki hissei iştiraki Turk kadınının siyasi ve medeni hakları

Bu konferanslarda asgari 50 azami 300 kişi dinleyici bulunmuştur²⁷².

- 1933 tarihinde Bolu Halkevi'nde unuma mahsus olmak üzere programlı 6 mäsamere ve konser verilmiş bu toplantılarda salonunun istiaabına göre her defasında 300 kişiden fazla bulunmuştur. Üç davetiyeli mäsamere ve konser verilmiş bunlardan da 250 davetiyeli bulunmuştur²⁷³.
- Bolu Halkevi 15 Kasım 1934 gecesi Vali Salih Bey şerefine çay ziyafeti ve konser tertip etmiştir. Garp musikisi konserinin verildiği geceye C. H. F. Bolu teşkilatı, Halkevi üyeleri, Belediye Başkanı ve okul öğretmenleri katılmıştır²⁷⁴.
- 22 Şubat 1935 Cuma günü Gerede, Göynük, Mudurnu ve Akçakoca ilçelerinde Halkevi açılış toplantısı yapılmıştır. Yeni açılan Halkevleri, Bolu ve Düzce Halkevleri'nin açılışının üçüncü yılı aynı gece geniş halk katılımıyla kutlandı²⁷⁵.
- 5 Ağustos 1944 tarihinde yardım severler, Halkevimiz salonunda bir aile toplantısı yaptı.
- 23 Temmuz 1944 tarihinde temsil kolu üyeleri aralarında bir gece tertip etti.
- 19 Ağustos 1944 tarihine tahsil devresinde bulunan gençlik şerefine bir gece tertip edildi. Memleketimize nasıl faydalı olabiliriz, cümlesi üzerinde konuşmalar yapıldı. Bu toplantılara Ar konunun caz ve saz heyetleri de iştirak etti.
- 19 Ağustos 1944'e başlayan gençlik toplantılarına haftanın her Salı günü Halkevi salonunda devam edilmiştir²⁷⁶.
- 7 Ekim 1944 tarihinde tahsil de bulunan Bolulu gençler bir balo tertip ettiler²⁷⁷.
- Kasım-Aralık 1944'te haftanın her cumartesi günü Halkevinde aile toplantıları yapılmıştır²⁷⁸.

²⁷² Bolu Halkevi, Cumhuriyetin 10. Yıldönümü, s.6-8.

²⁷³ Bolu Halkevi, Cumhuriyetin 10. Yıldönümü, s.8.

²⁷⁴ Halkevleri Dergisi, yıl 9, sayı:97, Ank. 1974, s.30.

²⁷⁵ Halkevleri Dergisi, yıl 9, sayı:101, Ank. 1974, s.40.

²⁷⁶ ABANT, cilt:1, sayı:1, Bolu 1944, s.51.

²⁷⁷ ABANT, cilt:1, sayı:2, Bolu 1944, s.67.

- 1945'te yılbaşından hemen sonra sosyal yardım kolu menfaatine bir balo tertip edilmiş ve ayrıca bir nişan merasimi yapılmıştır. Toplantılarda milli sazlar ve oda müziği dinlenmiştir²⁷⁹.
- 3 Nisan 1945 günü Halkevi salonunda "Dünya Sulhu Üzerine Tasarılar " adlı bir konferans verilmiştir.
- 7 Nisan 1945 Cumartesi akşamı sosyal yardım kolu yararına bir balo yapılmış ve büyük rağbet görmüştür.
- Nisan (1945) da II. Dünya Savaşının bitmesi münasebetiyle Bolu Halkevi salonunda bir toplantı tertip edilmiş ve konuşmacılar dinlenmiştir.
- Halkevi sosyal yardım kolu başkanı ve Nafia müdürünün Bolu'dan ayrılması dolayısıyla 26 Nisan 1945 günü akşamı, şerefine bir çaylı toplantı tertip edilmiştir²⁸⁰.
- Bolu merkezindeki öğretmenleri tanıştırma ve kaynaştırma maksadıyla Ocak 1946'da valinin de katılımıyla bir toplantı yapılmıştır. Kız sanat Enstitüsünün hazırladığı büfeden ikramlar yapılmış ve birçok şiir okunmuştur.
- Halkevi salonunda 26 Ocak 1946 da, on yıllık milli eğitim mensupları, halkevi idare kurulu üyeleri ve çeşitli okul öğretmenleri birlikte hazırlamıştır. Kültür toplantısı adı verilen program samimi bir havada geçmiştir.
- Bolu Halkevi 2 Ocak 1946 Cumartesi günü Bolu ya 86km mesafede Karadeniz sahilinde bulunan Akçakoca ilçesinde "Halkevîliler Tanışma Gecesi" tertip etmiştir. 50 Halkevinin katılımıyla bu toplantı yapılmıştır²⁸¹.
- Bolu Halkevi'nde Bolu'daki bütün öğretmenlerin katılımıyla 20 Ocak 1946 günü kültür toplantısı yapılmıştır²⁸².
- Ekim 1946'da Bolu Halkevi salonunda, Bolu Askerlik Şubesi Başkanı Albay Şevket Bozan Bolu halkına milli savunma konferansı vermiştir²⁸³.
- 23 Kasım 1946 ve 21Aralık 1946 cumartesi akşamları Halkevi salonunda Aile toplantıları, tertip edilmiştir²⁸⁴.

²⁷⁸ ABANT, cilt:1, sayı:3, Bolu 1944, s.35.

²⁷⁹ ABANT, cilt:1, sayı:4, Bolu 1945, s.35.

²⁸⁰ ABANT, cilt:1, sayı:5, Bolu 1945, s.35.

²⁸¹ ABANT, cilt:2, sayı:7, Bolu 1946, s.67.

²⁸² Bolu Gazetesi, 24 Ocak 1946, s.1.

²⁸³ Bolu Gazetesi, Ekim 1946, s.1.

²⁸⁴ ABANT, cilt:2, sayı:12, Bolu 1946, s.51.

- Halkevinin kuruluş tarihi olan 19 Şubat günü, Bolu ve ilçe Halkevlerinde oldukça geniş kutlama program katılımıyla, taşıdığı manaya uygun şekilde kutlanmıştır.19 Şubat 1947 Pazar günü.
- Halkevinin bütün kolları çalışma talimatnamesinin çizdiği program gereğince Ocak-Şubat(1947) aylarında faydalı toplantılar yapmıştır.
- Okuyan Bolulu gençlere yardım derneği adlı bir dernek kurulmuştur. Bu derneğe gelir amacıyla İstanbul'da Bolu-Abant gecesi tertip edilmiştir.(Şubat 1947) 26 Nisan 1947 gecesi maksim salonunda bu Bolu-Abant gecesinin yapılması toplantıda kararlaştırılmış ve yapılmıştır²⁸⁵.
- T.B.M.M Başkanı General Kazım Karabekir 3 Temmuz 1947'de Bolu'ya gelmiştir. Bolu Halkevi'ni ziyaret eden Karabekir, akşam Halkevi'nde onuruna verilen yemeğine katılmıştır²⁸⁶.
- Bolu valisi 25 Mayıs 1948'de Bolu Halkevi toplantı salonunda muhtarlara bir konuşma yapmış ve onların derdlerini dinlemiştir²⁸⁷.
- 19 Şubat 1950 tarihinde Bolu Halkevi salonunda, Alpagut köyünde Halkodası açılması münasebetiyle bir toplantı tertip edilmiştir²⁸⁸.

6. BOLU HALKEVİ'NİN DÜZENLEDİĞİ ANMA VE YILDÖNÜMÜ KUTLAMALARI

- Bolu Halkevi 9 Nisan 1935'te Mimar Sinan'ın ölüm yıldönümü dolayısıyla anma töreni düzenlemiştir. Bu törende Mimar Sinan'ın hayatı, eserleri ve sanatı hakkında bilgilendirici konuşmalar yapılmıştır²⁸⁹.
- Büyük Türk şairi Fuzuli, ölümünün 390. yıl dönümü münasebetiyle 12 Ocak 1946 günü akşamı Bolu Halkevi'nde, hayatı ve şiirleri hakkında konuşmalar yapılarak anılmıştır²⁹⁰.

²⁸⁵ ABANT, cilt:3, sayı:13, Bolu 1947, s.67.

²⁸⁶ Bolu Gazetesi, 5 Temmuz 1947, s.1.

²⁸⁷ Bolu Gazetesi, 27 Mayıs1948, s.1.

²⁸⁸ Bolu Gazetesi, 9 Şubat 1950, s.1.

²⁸⁹ Oğka Halkevleri Dergisi, cilt:5, sayı:30, Ank. 1935, s.479.

²⁹⁰ Yeşil Bolu Gazetesi, 15 Ocak 1946, s.1.

- Bolu Halkevi'nde Atatürk'ün ölümünün 8. yıldönümü münasebetiyle vali vekili, üst düzey yöneticiler ve Bolu halkının katıldığı bir anma töreni yapılmıştır. 10 Kasım 1946 yılında yapılan törende tarih öğretmeni Cevdet Göktürk, Büyük Ata'nın hayatı, eserleri, kahramanlıkları ve halkına candan bağlılığı bildiren bir konuşma yapmıştır²⁹¹.
- Atatürk'ün ölümünün 9. yıl dönümü münasebetiyle 10 Kasım 1947'de Bolu Halkevi'nde anma töreni düzenlenmiştir ve törende yine tarih öğretmeni Cevdet Göktürk, Atatürk'ün hayatı, eserleri, kahramanlıkları ve halkına candan bağlılığı bildiren bir konuşma yapmıştır²⁹².
- Halkevleri'nin açılışının 16. yıldönümü 22 Şubat 1948 tarihinde Bolu Halkevi'nde törenle kutlanmıştır. Törene Bolu valisi ve Bolu'nun üst düzey yöneticileri katılmıştır. Halkevi reisi Yılmaz Dokuzoğuz günün önemine binaen bir konuşma yapmıştır. Bunun devamında Bolu Halkevi ar kolu, halkın sevdiği şarkıları çalmışlar, milli oyunlar ve salon oyunları tertip etmişlerdir²⁹³.
- Lozan Barış Antlaşması'nın 25. yıldönümü, 24 Temmuz 1948 cumartesi günü Bolu Halkevinde törenle kutlanmıştır. Bu törende Türkçe öğretmeni Şadi Varlık, günün anlam ve önemine binaen bir konuşma yapmıştır²⁹⁴.
- Abant bayramı, Ata'nın Bolu'ya geliş günü olan 17 Temmuz takip eden ilk Pazar günü kutlanmaktadır. 1948 yılının 17 Temmuzundan sonraki ilk Pazar ramazan ayına denk gelmesi nedeniyle Abant bayramı 8 Ağustos 1948'de kutlanmıştır. Bu kutlamaya Vali ve bütün üst düzey kişiler katılmıştır²⁹⁵.
- Atatürk'ün ölümünün 10. yıldönümü vesilesiyle Bolu Halkevi'nde Vali, Belediye Başkanı ve bütün üst düzey yöneticilerin katılımıyla 10 Kasım 1948 tarihinde anma töreni yapılmıştır. Törenden sonra anıt parka gidilerek Atatürk anıtına çelenk koyulmuştur²⁹⁶.
- 30 Ağustos Zafer Bayramının 27. yıldönümü 30 Ağustos 1949 tarihinde geniş halk katılımıyla Bolu Halkevi'nde kutlanmıştır²⁹⁷.

²⁹¹ *Bolu Gazetesi*, 14 Kasım 1946, s.1.

²⁹² *Bolu Gazetesi*, 13 Kasım 1947, s.1-3.

²⁹³ *Bolu Gazetesi*, 26 Şubat 1948, s.1.

²⁹⁴ *Yeşil Bolu Gazetesi*, 27 Temmuz 1948, s.1-3.

²⁹⁵ *Bolu Gazetesi*, 12 Ağustos 1948, s.1-3.

²⁹⁶ *Bolu Gazetesi*, 13 Kasım 1948, s.1-3.

²⁹⁷ *Bolu Gazetesi*, 1 Eylül 1949, s.1.

Bolu Halkevi'nin anma ve yıldönümü törenlerine örnek teşkil edecek iki program:

Bolu Halkevi'nde Atatürk'ün ölüm yıldönümü tören programı

Gündüz saat 9'da

1. Açılış, Ebedi şef Atatürk'ün dokuzuncu yılı dolayısıyla 5 dakika ihtiram sükutu
2. Ebedi şef Atatürk'ün hayatı hakkında bir konuşma
3. Ebedi şef Atatürk'ün ölümü dolayısıyla Milli şef İnönü'nün Büyük Türk Milletine Beyannamesi
4. Toplu olarak Atatürk anıtına çelenk koyma ihtiram geçidi.

Gece saat 19'da

1. Açılış
2. Halk edebiyat kolu tarafından Ebedi şef Atatürk'ün hatıralarına ait parçalar
3. Konuşmalar
4. Şiirler
 - a)Tavaf
 - b)Ulu Önder
 - c)Ağıt²⁹⁸.

Halkevleri açılış yıldönümü programı

1. Saat 14.30'da Halkevi adına Atatürk anıtına bir çelenk konulacak
2. Saat 15'te Ankara Halkevi'nden naklen verilen radyo neşriyatı dinlenecek
3. Saat 20'de Halkevi başkanı tarafından halkevlerinin açılış yıldönümü ve faydaları hakkında bir konuşma yapılacaktır.
 - a)Halkevi müzik kolu arkadaşlarımızın hazırladığı konser dinlenecektir.
 - b)Milli ve benzeri oyunlar tertip edilecek.
 - c)Projeksiyonla resimler gösterilecek²⁹⁹.

²⁹⁸ Yeşil Bolu Gazetesi, 9 Kasım 1947, s.3.

²⁹⁹ Bolu Gazetesi, 24 Şubat 1948, s.3.

7. BİLİNER BOLU HALKEVİ BAŞKANLARI

Bolu Halkevi Başkanları ile ilgili detaylı bilgiye ulaşamamıştır. Ulaşabildiğimiz isimler ise şöyledir:

1. Şevket Bey (soy ismi öğrenilemedi-1932'de ilk başkan)³⁰⁰
2. Ali Rıza GÖKÇESU (1940-1944 arası başkanı)³⁰¹
3. Bedri UÇAR (1945-1946 arası başkanı)³⁰²
4. Ahmet Tefrik TUNÇOK (1946'da başkan)³⁰³
5. Dr. Naci SÜALP (1947'de başkan)³⁰⁴
6. Yılmaz DOKUZOGUZ (1947'de başkan)³⁰⁵
7. Kemal SAVAŞ (1950'de başkan)³⁰⁶
8. Ayhan TÜZÜN (1960'lı yıllarda başkan)³⁰⁷
9. Şerafettin BAYRAM (1970 öncesi başkan)³⁰⁸

³⁰⁰ *Bolu Halkevi, Cumhuriyetin 10. Yıldönümü*, s.7.

³⁰¹ *ABANT*, cilt:1, sayı:1, Bolu 1944, s.3.

³⁰² *ABANT*, cilt:2, sayı:7, Bolu 1946, s.5.

³⁰³ *ABANT*, cilt:2, sayı:10, Bolu 1946, s.11.

³⁰⁴ *ABANT*, cilt:3, sayı:13, Bolu 1947, s.67.

³⁰⁵ *Bolu Gazetesi*, 16 Kasım 1947, s.3.

³⁰⁶ *Bolu Gazetesi*, 26 Mart 1950, s.1.

³⁰⁷ Bolu Halkevi Başkanı Nejat Yaraş ile yapılan söyleşiden.

³⁰⁸ Bolu Halkevi Başkanı Nejat Yaraş ile yapılan söyleşiden.

SONUÇ

Cumhuriyet rejiminin ve devrimlerin temel ilkeler olan laiklik, cumhuriyetçilik, devletçilik, halkçılık ve devrimcilik ilkeleri ile tam bağımsızlık ve antiemperyalizm ilkeleri de topluma benimsetilip yaygınlaştırılacak ideolojiler olmalıydı. Bu ilkeler topluma mal edilmeden devrimlerin geniş bir tabana yayılarak işlevsellik kazanabilmesi ve olması mümkün değildir.

Ayrıca devlet ve aydın kesim ile halk arasındaki kopukluk da önemli bir sorun oluşturuyordu. Aydınlar ulusal değerleri tanımıyor, halka yabancı kalıyordu. Halk ise kendi dar çemberinden çıkamıyor, devlete ulaşamıyor ve kendini ifade edemiyordu. Üstelik 1929 yılında patlak veren ekonomik bunalımın Türkiye'ye de yansımaları sonucu koşullar ağırlaşıyor; bu durum halkı yığılınlığa düşürüyordu.

Ülkenin içinde bulunduğu bütün olumsuz şartlar Türk halkını milliyetçilik ideolojisi etrafında toplayarak sıkı bir ulusal birlik yaratmak, hem Cumhuriyet rejiminin dayandığı ilkeleri ve devrimleri halka anlatmak ve benimsetmek, hem de aydın kesim ile halkı birbirine yakınlaştırmak için yurt çapında bir örgütlenmeye gitmek gerekliliği ortaya çıkmıştı. Söz konusu olan ideolojinin topluma benimsetilmesi olduğu için bu aşamada devletin ideolojik aygıtlarına görev düşüyordu. İşlenecek en önemli tema milliyetçilik olmalıydı. Öyleyse toplumun bireylerini birbirine bağlayan kültür öğeleri, yeni çağdaş ulusal kültürü oluşturmak üzere kullanılacak ve milliyetçilik duyguları bu ulusal kültür aracılığıyla pekiştirilecekti. Bunun için ülkede kültürel değerler adına ne kadar birikim varsa araştırılacak, derlenecek ve kitlelere ulaşmak, kitleleri birleştirmek için kullanılacaktı. Bu hedef toplumsal pratikler içerisinde ve tüm iletişim araç ve yöntemlerinden yararlanılarak gerçekleştirilecekti. Bu araç ve yöntemleri işlevsel bir şekilde kullanabilmek için planlı programlı ve bilinçli bir çalışmaya gereksinim vardı ki; bu da ancak geniş kapsamlı bir halka ilişkiler etkinliği olabilirdi. İşte Halkevleri, ülkenin böyle ihtiyacı olduğu bir ortamda 19 Şubat 1932 yılında ilk 14 Şubasını kurmuştur. Kurulan ilk 14 şube içerisinde Bolu Halkevi de vardır. Bolu Halkevi toplumun tüm kesimlerine hitap etmiştir. Çalışanları, hiçbir karşılık beklemeden halka hizmet amacı ile bir araya gelmiştir.

Halk eğitimi amaçlı kültür kurumları olarak nitelendirilen Halkevleri. 9 etkinlik kolu ile çalışmalarını sürdürdü. Bu kollar. Dil ve edebiyat Kolu. Güzel Sanallar Kolu. Temsil Kolu. Spor Kolu, Sosyal Yardım Kolu, Halk Dershaneleri ve Kurslar Kolu. Kütüphane ve Yayın Kolu, Köycülük Kolu ve Tarih ve Müze Koludur. Kolların yaptığı çalışmaların ortak amacı halkın öz değerlerini başka bir deyişle ulusal kültürü oluşturan öğeleri araştırmak, bulup ortaya çıkarmak, işleme ve geniş kitlelere yaymaktır. Böylece toplumun aydın kesimine milli değerler tanıtılırken halka da çağdaşlaşmanın temel ilkeleri benimsetilmeye çalışılacak; aydın kesim ile halk Halkevleri çatısı altında yakınlaşma ve birbirini tanıma olanağı bulacaktı.

Doğrudan CHP' ye bağlı kurumlar olarak çalışan Halkevleri, partiden ve ulusal bütçeden gelen kaynaklarla kısa zamanda yurt çapında yayılarak etkinlik alanlarını genişlettiler. 1932-1951 arasındaki 19 yıl içinde yurtda toplam 474 Halkevi ve 4322 Halkodası açıldı.

II. Dünya Savaşı sırasında yaşanan ekonomik bunalım, Halkevleri faaliyetlerine yeni bir amaç yüklemiştir: "Kalkınma ve tasarruf". Bolu Halkevi, tıpkı diğer Halkevleri gibi ekonomik sıkıntılar çekse de, özverili bir şekilde çalışmış, memlekete ve devlete bu dönemde de faydalı olmak için üzerine düşen görevleri yerini getirmiştir.

Ancak çok partili hayata geçilmesi ile D.P. Halkevlerine devlet eliyle verilen yardımı sorgulamaya başlamıştır. Neticede Halkevleri, C.H.P.'nin kuruluşu olduğu suçlaması ile karşı karşıya gelmiştir. Oysa faaliyet gösterdikleri yıllarda çağdaşlaşmanın ışığı olan Halkevleri halkla, Atatürk ilke ve inkılaplarının bütünleşmesini sağlamış, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş aşamasındaki bu çok zor ve mühim görevi üzerine almıştır. D.P.'nin iktidara geldikten sonra, bu güçlü ve etkin kurumların C.H.P.'nin hizmetinde olmasını hazmedememiştir. Sonuçta 8 Ağustos 1951 'de, 5830 sayılı yasa ile bu kültür ocakları tarihe karıştırılmıştır. Halkevlerinin taşınır taşınmaz tüm malları hazineye bırakılmıştır. Bunların büyük bir kısmı da depolarda çürümüştür.

1960 yılından sonra tekrar örgütlenen Halkevleri kendisinden bekleneni verememiştir. Yarıda kalan bu hareket ikinci kez canlandırılmaya çalışılmıştır ancak bu sefer temel amaç, kültürel ve ekonomik kalkınmayı sağlamak olmuştur.

Böylece 1951'de dönemin çağdaşlaşma kurumları olan Halkevleri'ne vurulan darbe, 1960'dan sonra telafi edilmeye çalışılmışsa da başarılı olunamamış ve 1932-1951 yılları arasında 19 yıl boyunca çok etkili ve faydalı bir faaliyet göstermiş olan Halkevleri, bir daha aynı ruhu ve dinamiği yakalayamamışlardır

KAYNAKÇA

DERGİLER

- 1-Bolu Halkevleri Kültür Dergisi "ABANT", Cilt: 1-3, Sayı: 1-13, Bolu (1944-1947).
- 2- Halkevleri Dergisi, Sayı:38-42-56-61-62-72-76-86-88-97-100-101.
- 3-Ülkü Dergisi, Sayı:11-13-30-37-69-79-83.
- 4-Kebikeç-İnsan Bilimleri için Kaynak Araştırmaları Dergisi, Kebikeç Yay. sayı 3,Ank.1996.
- 5-TBMM Tutanak Dergisi,109.Birleşim,6 Ağustos 1946.
- 6-Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi ,sayı 609,Ank.2002.
- 7-Türkiyat Araştırmaları Dergisi, sayı 15, Konya 2004.

GAZETELER

- 1-Bolu Gazetesi (1946-1950).
- 2-T.C. Resmi Gazete (11 Ağustos 1951 sayı:7882).
- 3-Yeşil Bolu Gazetesi (1946-1948).

RESMİ YAYINLAR (CHP 'ye ait resmi yayınlar)

- 1- CHP, 25 yıl(1923-1948), Ulus Basımevi, Ank. 1948.
- 2- CHP, 1945 yılında Halkevleri ve Halkodaları, Ulus Basımevi, Ank. 1946.
- 3- CHF, Kâtibi umumiliğinin Fırka Teşkilatına Umumi Tebligatı, c.1, Tamim no:9, Ank. 1933.
- 4- CHP, Halkevleri'nin İdari ve Teşkilat Talimatnamesi,Zerbamat Mat., Ank. 1940.
- 5- CHP, Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı(Halkevleri 1933-1935), Ank. 1935.
- 6- CHP, Halkevleri ve Halkodaları 1940 Çalışmaları, Zerbamat Mat., Ank. 1941.
- 7- CHP, Halkevleri Talimatnamesi, Zerbamat Mat., Ank. 1932.
- 8- CHP, Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, Zerbamat Mat., Ank. 1940.
- 9- CHP, Halkevleri 1940, Ank. Zerbamat Mat., 1941.
- 10- CHP, Halkevleri ve Odaları'nın 1942 Çalışmaları, Zerbamat Mat., Ank. 1943.
- 11- CHP, Halkevleri Örneği, Ulus Basımevi, Ank. 1935.

- 12- CHP, Halkevleri ve Halkodaları 1944, Ank. 1945.
- 13- CHP, 1945 Halkevleri ve Halkodaları, , Ulus Basımevi, Ank. 1946.
- 14- CHP ,1937 Yıldönümü Broşürü, Ulus Basımevi, Ank. 1937.
- 15- CHP, 16. Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, Ulus Basımevi, Ank. 1948.
- 16- CHP, Halkevleri ve Halkodaları(1932-1942), Ank. 1942.
- 17-CHP, 1943 Halkevleri ve Halkodaları, Ulus Basımevi, Ank. 1944.
- 18- CHP, 5.Büyük Kurultay Zabıtları 29 Mayıs – 3Haziran 1939, Ulus Basımevi, Ank. 1939.
- 19- CHP ,Tamim Mecmuası Sayı:1-5, Ank. 1932.
- 20- CHP, Tamim Mecmuası, Sayı:11-15, Ank. 1939.
- 21- CHP, Tamim Mecmuası, Cilt:5, Ank.1932.
- 22-CHP, Halkevleri'nin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülâsası, Ulus Basımevi, Ank. 1935.
- 23- CHP, Halkevleri'nin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülâsası, Ulus Basımevi, Ank. 1936.

KİTAPLAR

- 1-AKÇURA, Yusuf, Türkcülük,Türk Kültür Yay.,Ank.1999.
- 2- BOLU HALKEVİ, Cumhuriyetin 10. Yıldönümü broşürü, Bolu Vilayet Mat., Bolu 1933.
- 3- BOLU HALKEVİ, Atasözleri Broşürü, sayı:6, Bolu Mat.,Bolu 1938.
- 4- BOLU HALKEVİ NEŞRİYATI, Cepheden Dönüş Piyesi, Bolu ili Basımevi, Bolu 1938.
- 5- CANDAR, Avni, Bibliyografya :Halkevleri Neşriyatı, Ulus Basımevi,Ank. 1939.
- 6-ÇAĞLAR, Behçet Kemal, 103Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı, Ank. 1936.
- 7- ÇEÇEN, Anıl, Halkevleri, Gündoğan Yay.,Ank. 1990.
- 8- DIRANAS, Muhip, Halkevleri Amatör Resim ve Fotoğraf Sergileri, Ank. 1941.
- 9- GOLOĞLU, Mahmut, Demokrasiye Geçiş (1946-1950),Kaynak Yay., İst. 1982.
- 10-GÜZ, Nurettin, Tek Parti İdeolojisinin Yayın Organları Halkevleri Dergileri(1932-1950), Bilge Yapım/iletişim Dizisi Yay.,Ank, 1995.

- 11- HALKEVLERİ, Halkevleri'nin Doğuşu, Ank. 1971.
- 12-KARA, Adem, Cumhuriyet Döneminde Kalkınmanın Mihenk Taşı Halkevleri(1932-1950), Biz Bize Yay.,Ank. 2006.
- 13- KARADAĞ, Nurhan, Halkevleri Tiyatro Çalışmaları, TC. Kültür Bakanlığı Yay.,, Ank. 1998.
- 14- KİLİ, Suna, Atatürk Devrimi, İş Bankası Yay.,Ankara, 1981.
- 15- KORKMAZ, Alemdar-İrfan Erdoğan, Popüler Kültür ve İletişim, Ümit Yay.,Ank. 1994.
- 16- KÖPRÜLÜ, M. Fuat, Halkevleri'nin İçtimai Rolü, Ank. 1940.
- 17- MARDİN, Şerif, Toplu Eserleri 3: İdeoloji,İletişim Yay., İst. 1995.
- 18- MUMCU, Ahmet, Tarih Açısından Türk Devriminin Temelleri ve Gelişimi, İst. 1994.
- 19- ORDU İLBAYLIĞI, Halkevleri ve Ödevlerimiz, Ordu 1938.
- 20- ÖLÇEN, Ali Nejat, Halkevleri'nin Yok Edilişi,Halkevleri Genel Merkezi Yay., Ank. 1998.
- 21- SARINAY, Yusuf, Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları (1912-1931), Ötügen Yay.,İst. 1994.
- 22- TANER, Hasan, Halkevleri Bibliyografyası, Ank. 1944.
- 23- T.C. Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü, Milli Eğitim Genel Kitaplıklar ve Müzeler ile Halkevleri, Odaları ve Okuma Odaları Kitapları İstatistik (1944-1945), sayı 2, Ank. 1946.
- 24- TUNAYA, Tarık Zafer, Türkiye'de Siyasi Partiler,İletişim Yay., İst. 1998.
- 25- ÜLKÜ, Seçmeler, (1933-1941), Ank. 1982.
- 26- YEŞİLKAYA ,Neşe, Halkevleri: İdeoloji ve Mimarlık,İletişim Yay., İst. 1999.

MAKALELER

- 1-ARIKAN, Mustafa-Ahmet Deniz, "Türk Ocakları'nın Kapatılışı Borçları ve Emlakinin Tasfiyesi", Türkiyat Araştırmaları Dergisi, sayı 15, Konya, 2004.
- 2- ÇAVDAR, Tevfik, "Halkevleri", Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, İletişim Yay., cilt 4, İst. 1986.
- 3- ÇEÇEN, Anıl, "Günümüzde Halkevleri Sorunu", Halkevleri Dergisi, sayı 86, Ank.1973.
- 4- EDİSKUN, Haydar, "Bir Halkevi Nasıl Çalışabilir", Halkevleri Dergisi, sayı 38, Başnur Mat., Ank. 1969.
- 5- GÜNTEKİN, Reşat Nuri, "Halkevlerinde Tiyatro", Konuşmalar, B.1, Ank. 1940.
- 6-HALKEVLERİ DERGİSİ, Halkevleri'nin Doğuşu, Halkevleri Genel Merkezi Yayını, Ank. 1971.
- 7- İĞDEMİR, Uluğ, "Halkevleri ve Halkodaları", Atatürk ve Halkevleri, Halkevleri Atatürk Enstitüsü Yardımcı Yay., Ank. 1974.
- 8- İĞDEMİR, Uluğ, "Tarih ve Müze", Konuşmalar, B.1, Ank, 1940.
- 9- İNAN, M. Rauf, "Eğitim Hareketleri", Ülkü, cilt 4, Ank.(1973-1974).
- 10- İNÖNÜ, İsmet, "Yeni Halkevleri'ni Açma Nutku", Ülkü, c.4, sayı 13, Ank. 1934.
- 11- KANSU, Ceyhun Atuf, "Yeniden Halkevleri", Halkevleri Dergisi, sayı:100, Ank. 1975.
- 12- KANSU, Nafi, "Halkevlerimiz", Ülkü, s.69, Ank. 1938.
- 13- KANSU, Nafi, "Nafi Kansu'nun Halkevleri Hakkındaki Söylevi", Ülkü, c.11, sayı 37, Ank. 1936.
- 14- KARAÇAM, Nafiz, "Halk Aydını Açısından Halkevleri ve Ulusal Halk Çalışması Sorunu", Halkevleri Dergisi, sayı:42, Ank. 1970.
- 15- MUĞULKOÇ, Ziya, "Halkevleri'nin Gelişme Dönemi", Atatürk ve Halkevleri, Halkevleri Atatürk Enstitüsü Yardımcı Yay., Ank. 1974.
- 16- ORKUN, Yalçın, "Halkevi Kollarının Başlıca İstikametleri", Ülkü, sayı 11, Ank. 1947.

- 17- ÖZACUN, Orhan, "Halkevlerinin Dramı", Kebikeç, sayı:3 Ank. 1996.
- 18- ÖZSARI, Mustafa, "Türk Dil Kurumu-Halkevleri Dil Çalışmaları", Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi, sayı 609,TTK Basımevi, Ank. 2002.
- 19-PEKER, Recep, "Recep Peker'in Yeni Halkevlerini Açma Nutku", Ülkü, sayı 37, Ank. 1936.
- 20-SALİHOĞLU, Mehmet, "Halkevleri'nin Dünü-Bugünü-Yarını", Halkevleri Dergisi, sayı 72, Ank. 1972.
- 21- ŞAKİROĞLU, Mahmut, "Halkevleri Dergileri ve Neşriyatı", Kebikeç- İnsan Bilimleri için Kaynak Araştırmaları Dergisi, sayı 3, Kebikeç Yay., Ank. 1996.
- 22- ŞAPOLYO, Enver Behnan, "Halkevleri'nin Kuruluş Nedeni, Atatürk ve Halkevleri, Atatürkçü Düşünce Üzerine Denemeler,TTK Basımevi, Ank. 1974.
- 23-ŞAPOLYO, Enver Behnan, "Atatürk ve Halkevleri", Halkevleri Dergisi, Sayı 62, Ank. 1971.
- 24-ŞENSEZGİN, Ümran, "Spor ve Boş Zamanları Değerlendirme Konusunda Halkevleri'nin Görüşü", Halkevleri Dergisi, sayı 56, Ank. 1971.
- 25- TURAN, Şerafettin, "Etkin Bir Eğitim, Kültür ve Sosyal Dayanışma Kurumu olarak Halkevleri", Bilanço (1923-1998),Tarih Vakfı Yay., İst. 1999.
- 26- TÜRKOĞLU, Ömer, "Halkevleri'nin Kuruluş Amaçları, Örgütsel Yapısı ve Bazı Uygulamaları", Kebikeç- İnsan Bilimleri için Kaynak Araştırmaları Dergisi Dergisi,sayı 3, Kebikeç Yay., Ank. 1996.
- 27- ÜLKÜ, "Notlar ve İktibaslar- Halkevlerimiz", sayı 69, Ank. 1938.
- 28- ÜNAL, Kemal, "Milli Şef ve Halkevleri", Ülkü, sayı 83, Ank. 1940.
- 29-ÜNAL, Kemal, "Halkodaları", Ülkü, sayı 79, Ank. 1939.
- 30- ÜNLÜ, Cemalettin, "Halkevleri ne zaman kapandı", Halkevleri Dergisi, sayı:88, Ank. 1974.
- 31- VELİDEDEOĞLU, H. Veldet, "Halkevlerine İlişkin Eski Bir Anı", Halkevleri Dergisi, sayı:76,Fon Mat., Ank. 1973.

EKLER

EK-1

Halkevleri Listesi 1938³⁰⁹

1-Acıpayam	25- Bafra	49- Burdur
2-Adıyaman	26- Bakırköy	50- Bursa
3-Adana	27- Balıkesir	51- Ceyhan
4-Adapazarı	28- Balya	52- Cizre
5-Afyon	29- Bandırma	53- Çapakçur
6-Ağrı	30- Bartın	54- Çanakkale
7-Ahlat	31-Bayburt	55- Çankırı
8-Akçakoca	32- Bayındır	56- Çarşamba
9-Akhisar	33- Bergama	57- Çeşme
10-Aksaray	34- Beşiktaş	58- Çine
11-Akşehir	35-Beyoğlu	59- Çorlu
12-Alanya	36- Biga	60- Çorum
13-Alaşehir	37- Bilecik	61- Çölemerik
14-Amasya	38-Birecik	62- Denizli
15-Ankara	39- Bitlis	63- Demirci
16-Antalya	40- Bodrum	64- Develi
17-Arapgir	41-Bolu	65- Devrek
18-Ardahan	42- Bolvadin	66- Dikili
19-Artvin	43- Bor	67- Dinar
20- Aşkale	44- Bozüyük	68- Divriği
21-Ayancık	45- Boyabat	69-Diyarbakır
22- Aydın	46- Burhaniye	70- Düzce
23-Ayvalık	47- Bulanık	71-Edirne
24- Babaeski	48- Buldan	72- Edremit

³⁰⁹ *Ulka Halkevleri Dergisi*, sayı:61, Ank. 1938, s.76-77.

- 73- Elazığ
74- Elbistan
75- Eleşkirt
76- Elmalı
77- Eminönü
78- Emirdağ
79- Erciş
80- Erbaa
81- Ereğli
82- Ereğli (Konya)
83- Erganimadeni
84- Erzincan
85- Erzurum
86- Eskişehir
87- Eyüp
88- Fatih
89- Fatsa
90- Fethiye
91- Gaziantep
92- Gebze
93- Gediz
94- Gelibolu
95- Gemlik
96- Gerede
97- Gerze
98- Giresun
99- Gönen
100- Göynük
101- Güntüshane
102- Harput
103- Hozat
104- İnebolu
105- İnegöl
106- İskilip
107- İzmir
108- İzmit
109- İçdur
110- İsparta
111- Kadıköy
112- Kağızman
113- Kandıra
114- Karaman
115- Karamürsel
116- Kars
117- Karşıyaka (İzmir)
118- Kastamonu
119- Kayseri
120- Kemaliye
121- Keskin
122- Keşan
123- Kiğı
124- Kilis
125- Kırkağaç
126- Kırklareli
127- Kırşehir
128- Konya
129- Kütahya
130- Kula
131- Lüleburgaz
132- M.Kemalpaşa
133- Malatya
134- Manisa
135- Maraş
136- Mardin
137- Menemen
138- Mersin
139- Merzifon
140- Milas
141- Mudanya
142- Mudurnu
143- Muğla
144- Muş
145- Nazilli (aşağı)
146- Nazilli (yukarı)
147- Nevşehir
148- Niğde
149- Niksar
150- Nusaybin
151- Oltu

152-Ordu	178-Ş.Karahisar	205-Vize
153-Osmaniye	179-Şarkikaraağaç	206-Yalvaç
154- Ödemiş	180-Şehremini (İst.)	207- Yozgat
155-Pasinler	181-Şişli 182-Tarsus	208- Zile
156-Perşembe (Ordu)	183-Taşköprü	209- Zonguldak
157-Pertek	184-Tavas	
158-Rize	185-Tefenni	
159-Safranbolu	186- Tekirdağ	
160-Salihli	187-Tire	
161-Samsun	188-Tirebolu	
162-Sandıklı	189-Tokat	
163-Sarayköy	190- Tosya	
164-Sarıkamuş	191- Trabzon	
165-Savur	192- Turgutlu	
166-Seferihisar	193-Turhal	
167-Siirt	194- Ünye	
168-Silifke	195- Ürgüp	
169-Silvan	196-Üsküdar	
170-Simav	197-Ulukışla(x)	
171-Sinop	198- Urfa	
172-Sivas	199-Urla	
173-Siverek	200- Uşak	
174-Sivrihisar	201-Uzunköprü	
175-Sındırgı	202- Van	
176-Söke	203- Varto	
177-Sungurlu	204- Vezirköprü (x)	

Ek-2

Halkevleri Dergileri Talimatnamesi³¹⁰

CUMHURİYET HALK PARTİSİ

Genel Sekreterliği

1491

Ankara

5/7/1939

Halkevleri Reisliklerine

Halkevlerimiz tarafından bugün çıkarılmakta olan dergilerin bir listesi ilişik olarak gönderilmiştir.

Gerek Partimiz ve gerek Ülkü dergisi tarafından ilgi ile takip olunan bu dergilerin daha faydalı bir şekilde çıkmalarını temin maksadı ile aşağıdaki notların göz önünde bulundurulmasını zarurî bulmaktayım:

1 Halkevleri dergilerinin yazıları için geniş münderecat kadro-su ilişiktir. Bu kadro içinde Halkevleri dergileri kendilerine faydalı mevzuları bulmakta güçlük çekmeyeceklerini tahmin ederim.

2 Dergi çıkarmanın birçok şartları vardır. Bunlar arasında eleman, teknik imkânlar elbette birinci derecede gelir. Bu imkânları bugün daha ziyade vilâyet merkezlerimizde bulmak kabildir, Bu sebepledir ki, şimdilik yalnız vilâyet merkezlerindeki Halkevlerimizin dergi çıkarmalarını kâfi ve uygun bulmaktayım,

3 HalkevleriDerneğine göre Halkevlerinin çıkaracağı dergilerin yazı ve idare işleriyle Dil, Tarih ve Edebiyat komitelerinin meşgul olmaları lâzımdır.

Derginin yazı ve idare vazifesini üzerine alan bu komite bir yazı heyeti teşkil edebilir ve vilâyet içindeki Halkevlerinden de birer muhabir aza isteyebilir. Bu takdirde; bu tahrir heyetile vilâyet içindeki Halkevlerinden isimleri bildirilecek muhabir azaların isimleri derginin kapağının iç tarafına konulması uygun olur.

Böyle bir teşkilâtle vilâyet merkezlerimizdeki Halkevleri tarafından çıkarılacak olan Halkevi dergisi o vilâyet içindeki Halkevlerinin bir mecmuası haline gelmiş olacaktır.

³¹⁰ CHP Tamim mecmuası, sayı:11-15, Ank. 1939, s.55-61.

5 Ekser Halkevleri mecmuaları ayda bir çıkmakla beraber bazılarının on beş, bazılarının da iki ayda bir çıkmakta oldukları görülmektedir.

6 Her halkevi mecmuasının mutlaka aylık olmasını tercih ve iltizam etmekteyiz. Halkevleri dergilerinin yazı bakımından olduğu kadar basılış cihetinden de temiz düzgün olmasına dikkat edilmesini isterim. Bozuk silik harflerle çeşit çeşit renklerle çıkan Halkevleri dergilerinde ne kadar faydalı yazı olursa olsun okuyucu bulmakta güçlük çekeceklerinde şüphe yoktur.

7 Bundan böyle vilâyet merkezlerimizdeki Halkevleri tarafından çıkarılacak olan dergilerin masrafları bir madde olarak topluca Halkevi bütçesinde gösterilmelidir. Yalnız dergilerin paralı olması Partice kabul edilmiş olduğuna göre de dergi geliri madde halinde gelir faslında gösterilmelidir.

8 Halkevi erimiz tarafından çıkarılmakta olan dergilerin adları ve hangi halkevleri tarafından çıkarılmakta oldukları bir liste halinde her halkevi dergisinin son kapağına konulmalıdır.

9 Yazıların değerleri tenkitlerle tebarüz eder. Dergilerin yazı kaliteleri de her halkevi dergisinin diğer halkevleri dergilerinde çıkan yazıları takip ve usul ve mevzuuna uygun tenkiklerle yükseleceğinden şüphe yoktur.

Bu maksadı temin için de dergi çıkaran Halkevinin dergisinden diğer Halkevi dergilerine de birer nüsha göndermesi lüzumu vardır. Bundan başka Ülkü dergisine bir sayı ve Parti Genel Sekreterliğine de iki sayı gönderilmesi ihmal edilmemelidir.

Halkevleri dergileri hakkında bu Genelge hükümlerine uyulmasını bildirir sevgilerimi sunarım.

C. H. P. Genel Sekreteri

Erzurum Mebusu

Dr. A. F. Tuzer

Halkevi dergilerinin yazı kadroları

Edebiyat ve Dil (şiiir, hikâye, roman, tasvir, tetkik) : Kendi dilimizde yazılmış ve başka dillerden çevrilmiş yüksek kıymette edebî yazılar.

Hususıyla Millet ve Vatan sevgisini, inkılâpçılık heyecanını kuvvetlendirecek eserler; Türk tarihinin büyük anlarını yaşatan, millî mücadelenin kahramanlıklarını anlatan, memleketin büyük şehirlerini; kasabalarını, köylerini, tabii güzelliklerini tasvir ederek ayrı ayrı her köşesini tanıtan ve sevdiren, taassubun, batıl itikatların, fena göreneklerin çirkinliklerini ve gülünçlüğünü ortaya koyan, ahlâk yüksekliğini her sahada güzel örneklerle gösteren, halkçılık sevgisi aşıl原因 ve ruhları o büyük yola yönelten yazılar.

Edebiyat tarihimize, hususıyla edebiyatımızın yabancı tesirler altında uğradığı değişmelere dair tetkikler.

Halk edebiyatının güzel örnekleri; tanınmış halk şairlerine dair tetkikler.

Türk dilinin eskiliğine, zenginliğine, yaygınlığına dair tetkikler.

Selçuk ve Osmanlı devirlerinde Türk dilinin uğradığı değişmelere, halk dili ile yazı dili arasındaki ayrılıklara ve bugüne kadar dili sadeleştirme yolunda atılan adımlara dair tetkikler.

Dili sadeleştirme, özleştirme yolunda denemeler, düşünceler, teklifler.

Güzel sanatlar (musikî, resim, heykel, mimarlık).

Musikî: Eski, yeni halk musikîsine dair tetkikler. Halk musikîsini derleme yollarını gösterir yazılar. Eski, yeni halk musikîsinin güzel örnekleri.

Türk musikîsinde kullanılan âletlere ve bunların tarihlerine dair yazılar.

Musikimizi canlandırmak ve güzelleştirmek yollarını gösterir yazılar.

Resim, heykel, resim ve yazı tarihi hakkında tetkikler.

Tezyini resim hakkında yazılar.

Yeni Türk ressamlığını, onun az zaman içindeki hamlelerini gösterir yazılar: seçilmiş örnekler.

Eski, yeni Türk heykelciliği hakkında tetkikler.

Oymalar, kabartmalar abidelere dair yazılar; seçilmiş örnekler.

Mimarlık: Türk mimarlığına dair tarih tetkikleri

Eski Türk mimarlık eserlerine, bunların nevelerine göre inşa ve tezyin hususiyetlerine dair yazılmış yazılar; seçilmiş örnekler.

Mimarlığımızı bu günkü telâkki ve ihtiyaçlarına göre ilerletmek yollarını gösterir yazılı örnekler.

Tarih: Dünya tarihinde türkün eski ve geniş yerini gösterir, bu hakikati ihmal ve inkâr eden iddiaların çürüklüğünü inandırıcı delillerle ortaya koyar tetkikler.

Türk medeniyetinin tarihî abideleri, yazılı vesikaları hakkında tetkikler.

Eski, yeni Türk tarihinde yer tutmuş adamların şahsiyetlerini, eserlerini tahlil ederek kıymetlerini tanıtır yazılar.

Türk tarihine ve medeniyetine dair yabancı dillerde yapılan ehemmiyetli neşriyatın tercümelere.

Her Halkevi muhitinde yapılacak tarih ve folklor tetkiklerinin mahsulleri, halk arasında yaşayan Türk «Mit» lerine ait derlemeler.

Objektik tarih tetkikinin, tarihle alakalı ilimlerin esaslarını ve usullerini gösterir yazılar.

Tarihî vesikaların ve eserlerin kıymet ve ehemmiyetlerini anlatır, bunları tanıma ve muhafaza hususunda millî alaka ve uyanıklık vücuda getirir yazılar.

İçtimaiyat ve felsefe:

Devletle ferd arasındaki elbirliği, milletle devletin birliği, cemiyetleşmenin lüzum ve şekilleri, fertçiliğin zarar ve tehlikeleri, millî tesanütün yüksek değeri ve kurulma yolları üzerinde tetkikler.

İnkılâbımızın hukukî ve içtimai mahiyeti hakkında tetkikler ve bu bakımdan ve bugün arasında mukayeseler.

Vatandaşlık haklarına vazife ve mesuliyetlerine, maşeri yaşayış şartlarına dair yazılar.

Memleketin mühim içtimâî derterine dair tetkikler.

Yeni kanunların içtimâî kıymetleri hakkında tetkikler ve izahlar.

İçtimâî yardım işinde yapılan faaliyetleri, içtimâî yardım müesseselerinin varlıklarını ve çalışmalarını tanıtır yazılar.

Başka memleketlerle temaslarımız ve münasebetlerimiz hakkında yazılar; memleketimize seyyah celbi, memleketimizi yabancılara tanıtmaya yolları hakkında tetkikler.

Halk hayatına, ananelelerine, içtimâî müesseselerine dair yazılar.

İktisat ve Ziraat:

İktisadî teşkilâtlanmanın lüzum ve faydalarını ve bu bahiste devletçiliğimizin hedeflerini ve hudutlarını gösterir yazılar.

Mahallî zenaatlerin iktisadî inkişafı imkânlarına ve yollarına dair yazılar.

Bizde sanayiîni bu günkü vaziyetine ve inkişaf kabiliyetini işletmek için tutulacak yollara dair yazılar.

Başlıca zirâî mahsullerimizin, madenlerimizin dünya vaziyetine dair tetkikler.

Şehir iktisadiyatına, köy iktisadiyatına dair yazılar.

Ziraatte ve zirâî sanayide kooperatifçilik hakkında tetkikler.

Kara, deniz hava yollarına, nakil vasıtalarına ve bu sahalarda in-kilâptan beri yapılan işlere dair tetkikler.

Ev iktisadiyatına, ucuz geçim yollarına, boş vakitlerde kazanç yolları bulma usullerine ve imkânlarına dair yazılar.

Memleketimizde ziraat meseleleri, küçük ziraatçılık ve büyük çiftlik ziraatı, ziraatın makineleştirilmesi, muhtelif bölgelerde en elverişli ziraat şubeleri, hayvancılığın hususî ehemmiyeti, ziraat sanayinin inkişaf imkânları, üzerinde tetkikler.

Halk terbiyesi:

Türk inkılabını bütün safhalarındaki inkişaflarıyla ve umumî heyetindeki mütecanisüğüle, birliği ile ortaya koyarak ve içtimâî hayatımıza getirdiği iyilikleri meydana çıkararak onu halkın ruhuna sindirecek yazılar.

Halka vatandaş terbiyesi vermenin cemiyet içinde haklarını ve vazifelerini hakiki hudutlarıyla tanıtarak maşeri hayatın icaplarına uymağı öğretmenin yollarını gösterir yazılar.

Mektep çağını geçmiş olanların öğrenmek kabiliyeti ve bunlara öğretme yolları ve vasıtaları, mektep dışı terbiye hakkında yazılar.

Başka memleketlerde halk terbiyesi usul ve şekilleri hakkında tetkikler.

Yurt koruma:

Askerlik (kara, deniz askerliği ve tayyarecilik) zehirli gazların tesirlerini ve bunlardan korunma tedbir ve vasıtaları; casuslara karşı uyanıklık mevzuları üzerinde anlatıcı durucu düşündürücü yazılar.

Kadınlık:

Memleketimizde ve başka memleketlerde kadın hareketleri, kadının erkekle müsavi haklılığı ve bundan istifadesi yolları, kadının cemiyette yetiştirici rolü; ev kadınlığı hakkında yazılar.

Fen:

Halka her günlük işlerinde lâzım alacak fen bilgilerine dair yazılar.

Bütün tabiat ve hayat madde ve hâdiseleri hakkında malumat vererek batıl itikatları yıkacak, bu suretle bir ilim kafasının temellerini hazırlayarak halk kültürünü yükseltecek yazılar.

Halk sıhhati ve nüfus:

Neslin tereddiden korunmasının, istifasına çalışmanın ehemmiyetini belirtir yazılar.

Evlenme hıfzıssıhhası karı koca seçerken aranılacak vasıflar hakkında yazılar.

Çocuk bakımı, çocukta dimağ hıfzıssıhhası ve beden terbiyesi hakkında yazılar.

Sıhate dokunur fena adetlerin, fena gıdalanmanın fena iklim şartlarının tesirlerini ve bunlardan korunarak sağ ve sağlam yaşamının yollarını gösterir yazılar.

Kazalarda ve hastalıklarda hekim gelinceye kadar yapılacak acele bakım ve tedavi yollarını gösterir yazılar.

İçtimâî ve bulaşık hastalıkların mahiyetlerini, ferdi, maşeri ve irsî zararlarını gösterir yazılar.

Dünyada nüfus vaziyetleri, memleketimizde nüfus meseleleri üzerinde tetkikler.

Spor, oyun ve eğlence:

Türk millî hayatında sporun yerini,, eski Türk sporlarını tanıtacak ve bunların bu günkü şartlarına göre canlandırılması imkânlarını gösterecek yazılar.

Bugünkü beynelmilel sporlara ve bunların sıhî ve içtimâî faydalarına dair tetkikler.

Bizde spor hareketlerine dair haberler.

Halk arasında mevcut maşeri spor oyun ve eğlenceler ve millî rakslar hakkında yazılar ve halkın, bilhassa köy halkına yaşayışındaki yeksenaklığı giderecek yeni sporlar ve eğlenceler hakkında tetkik ve teklifler.

Köycülük:

Memleketin yarımını düşünme ve yükseltme bakımından köycülüğün ehemmiyetini gösterir, gençlere köylere gidip çalışarak millî medeniyetin değerli yapıcısı olmanın şerefini anlatır ve onlara bu isteği telkin eder yazılar.

Köylerden şehirlere doğru akmanın, münevver ve zeki nüfusun büyük şehirlerde merkezleşmenin, yarın için zararlarını göz önüne seren yazılar.

Köylerde yaşama şartlarının mahallî imkânlar dairesinde ıslahı, köylünün refahlandırılması ve kültürlendirilmesi çareleri hakkında yazılar.

Köy tetkikleri:

Bibliyografya:

Türk dilinde çıkan inkılâp ve halkçılık için faydalı bütün eserleri mümkün olduğu kadar tamam hulâsalarını vererek tanıtacak yazılar.

Yabancı dillerde çıkan bizim için faydalı eserleri aynı suretle tanıtacak yazılar.

İhtiyaca en uygun şekilde kütüphane koruma, düzeltme ve faydalı şekilde kitap okuma usulleri hakkında yazılar.

Halkevleri ve Halkodaları haberleri

Halkevleri yayınlarını ve dergilerini tenkit ve tanıtma

Her yerdeki Halkevlerinin bütün şubelerinin çalışma programları.

Bu programların tatbiklerini ve mahsullerini gösterir raporlar.

Haber, teklifler:

Halkevleri, halk arasında çalışan münevverleri alâkalandırarak memleket ve dünya haberleri

Ek-3

Halkevleri Dergileri listesi 1938³¹¹

Halkevinin adı	Derginin adı	Kaç aylık olduğu
Adana	Görüşler	Aylık
Afyon	Taşpınar	»
Amasya	Yeşilirmak	»
Antalya	Türk Akdeniz	İki aylık
Bafra	Altınyaprak	» »
Balıkesir	Kaynak	Üç »
Bursa	Uludağ	» »
Burdur	Burdur	» »
Artvin	Çoruh	İki aylık
Denizli	İnanc	Avhk
Diyarbakır	Karacadağ	»
Elazığ	Akan	»
Eminönü	Yeni Türk	»
Eminönü	Halk Bilgisi Haberleri	»
G. Antep	Baspınar	»
Kayseri	Erciyeş	»
Erzurum	Ata Yolu	»
Eskişehir	Halkevi	»
Giresun	Aksu	»
İsparta	Ün	»
İzmir	Fikirler	15 günlük
Kars	Doğuş	Aylık
Konya	Konya	»
Manisa	Gediz	»
Mersin	İçel	»
Merzifon	Tasan	»
Milas	Yeni Milas	»
Muğla	Muğla	»
Niğde	Akpınar	»
Trabzon	İhan	»
Samsun	19 Mayıs	»
Sinop	Dranaz	»
Sivas	IV Eylül	»
Urla	Ocak	İki aylık
Yozgat	Bozok	15 günlük
Zonguldak	Karacelmas	3 aylık

³¹¹ CHP Tamim mecmuası, sayı: 11-15, s.62.